

TÖÖ JA TERVIS

Nr. 7-8 • 1940

PÄRNU

ÜHISHAIGEKASSA

1920
 1940

Tervitus
Pärnu ühishaigekassale
20-aastaseks saamisel

Pärnu töölisorganisatsioonid

O/ü. A. BLIEBERNIGHT

limonaaditööstus
õllevabrik

Pärnus

S.-Jõe 10/12, tel. 146

Tekstiiltööstus

R. PAVLOVSKY & Ko.

Hommiku 2 • Pärnu • Telefon 3-43

**Soovitab: kõrgekvaliteedilisi ja maitsekaid tekstiilkaupu, puuvillast, villast
ja kunstiidist**

Hinnad mõõdukad!

Töö ja Tervis

Sotsiaalpoliitiline kuukiri

Eesti Haigekassade Liidu häälekandja

Nr. 7/8

XVI aastakäik

1940

Tellimise hind postiga:

aastas . . . 150 senti

6 kuu peale . 75 „

1 „ „ . 15 „

Välismaale aastas 200 s.

Ilmub kord kuus.

Talitus ja toimetus: Tallinn, Tehnika t. 1,
krt. 5. Telefon 448-35.

Tellimisi võtavad vastu kõik haigekassad
ja postiasutused.

Üksiknumber 15 senti.

Kaksiknumber 25 senti.

Kuulutuste hinnad:

1 lhk. kr. 50.—

1/2 „ „ 25.—

1/4—12.50 ja 1/8 lhk. „ 7.25

Teksti ees — 50% kallim

Vladimir Iljitsj Lenin

Lenini teel

Lenini surematust elutööst saame ülevaate N. Liidu ametiühingute kuu- kirjast tänava jaanuaris Lenini surma- päeva puhul ilmunud kirjutusest:

Kuusteistkümmend aastat ilma Leninita — Lenini teel:

Kuusteistkümmend aastat tagasi, 21. jaanuaril 1924. a. kell 6.50 öhtul, lakkas tuksumast töötava inimkonna juhi ja õpetaja, suurima revolutsioonääri ja bolševike partei suurima organisaaatori — Vladimir Iljitš Lenini — leegitsev süda.

Oma läkituses „Parteile. Kõigile töötajaile ZK VKP (b)*“ kirjutas: „Suri inimene, kelle võitluslikul juhtimisel meie partei, kaetud püssirohu- suitsuga, valitseval käel heiskas punase oktoobri lipu kogu maal, murdis vaenlase vastupanu, kindlustas põliselt töötajate võimu endisel tsaari-Venemaal. Suri Kommunistliku Internatsionaali asutaja, maailma kommunismi juht, rahvusvahelise proletariaadi armastus ja uhkus, rõhutatud ida lipp, tööliste diktatuuri juht Venemaal.“

Lenini nimi on lipuks inimkonna arengu tervel epohhil, ajastul, imperialismi ja proletariaadi revolutsioonide ajastul. Lenin oli Marxi ja Engelsi poolt esmakordselt läbitöötatud teadusliku sotsialismi ideede geniaalseks jätkajaks, ta tõstis kõrgele kogu Marxi-Engelsi kõikevõitva õpetuse. Lenin loovalt rikastas Marxi teooriat revolutsioonilise liikumise kogemustega uutes ajaloolistes tingimustes ja jättis kommunistlikule parteile surematu õpetuse — leninismi, mis osutub proletariaadliku revolutsiooni teooriaks ja praktikaks.

Lenini mälestust — maailmas esimene tööliste ja talupoegade sotsialistliku riigi organiseerija mälestust — peab pühaks kogu nõukogude rahvas ja kogu maailma töötajad. Lenini õpetus ja töö on põline, surematu.

Möödunud 16 aastat ilma Leninita olid suure töö ja visa võitluse aastaks Lenini õpetuse teostamise ja

Üleliidulise kommunistliku (bolševike) partei keskkomitee.

meie maal sotsialistliku ühiskonna ehitamise eest.

Unustamatuil jaanuarikuu päevil 1924. a. andis seltsimees Stalin partei nimel töötuse Lenini õpetuse täitmiseks.

Enamlaste partei Lenini truu võitluskaaslase ja ta töö geniaalse jätkaja seltsimees Stalini juhtimisel täitis oma õpetaja ja juhi poolt pärandatud käsked.

Lenin pani aluse sotsialistlikule ehitusele meie maal. Stalini geniaalsel juhtimisel SSSR-i rahvad jõudsid võidule uue, sotsialistliku, korra loomisel. XVIII VKP(b) kongress oma otsustes ütles, et SSSR astus arengu uude poolusesse — klassideta sotsialistliku ühiskonna ehituse teostamise ja järk-järgult sotsialismist kommunismi ülemineku poolusesse...

Sotsialism on muutunud ajaloolises arengus otsustavaks jõuks, avaldades määratut mõju tervele praegusaegse inimkonna elule.

Kõigest kuu aega tagasi, seltsimees Stalini 60-ndal sünnipäeval, meie maa tegi kokkuvõtteid sotsialismi võidukast ehitustööst, mis oli toimunud sotsialistliku revolutsiooni suure strateegi seltsimees Stalini juhtimisel ühel kuuendikul maakeral. Need kokkuvõtted on ühtlasi ka Lenini õpetuse, käskude ja juhiste teostamise kokkuvõtteiks.

Paljumiljoniline nõukogude rahvas on marksismi-leninismi võitmatu lipu all kõrvalekaldumatult läinud teed mööda, mida talle näitas ja pärandas Lenin. Lenin ja Stalin löid proletariaadi revolutsioonilise partei, kes on võimeline võidukalt ründama kapitalistlikku korda ja kordaminevalt juhtima sotsialistlikku ülesehitustööd.

Stalini viisaastakute teostamise kordaminek maa industrialiseerimiseks lubab kindlasti asuda Nõukogude Liidu majandusliku põhiülesande otsustamisele — ka majanduslikult järele jõuda ja ületada kõige enam arenenud kapitalistlikke riike. Lähema 10—15 aasta kestel peab olema kindlustatud kommunismi lõplik võit tema leppimatus võitluses kapitalismi vastu.

Josif Vissarionovitš Stalin

Sotsialismi hiiglavõidud on kindlustatud Stalini konstitutsioonis, ja selle samaga on ellu viidud Lenini väide, et proletariaadi diktatuur „on hiiglaslikuks, ülemaailmaajalooliseks demokraatia laiendamiseks“.

Oma ajaloolises kõnes VKP(b) XVIII kongressil seltsimees Stalin näitas:

„Peamine tulemus seisab selles, et meie maa töölisklass, hävitades inimese ekspluateerimise inimese poolt ja kindlustades sotsialistliku korra, tõendas tervele maailmale oma tegevuse õiglust. Selles on peamine tulemus, kuna see kindlustab usku töölisklassi jõusse ja lõpliku võidu möödumatusse.“

Üheks tähelepanuväärivaimaks tulemuseks meie maal on seni teiste maade ajaloos nägemata nõukogude ühiskonna moraalne-poliitiline ühtlus ja SSSR'i rahvaste suur sõprus, mis kujundavad vääramatu jõu.

Kommunistide ja parteitute Stalini bloki hiilgav võit töötajate saadikute valimistel kohalikesse nõukogudesse 24. ja 29. detsembril 1939. a. avaldus selles, et 99,21 protsenti üldisest valijate arvust, mis oli 93.547.797, hääletas kommunistide ja parteitute bloki kandidaatide poolt.

Lenini 16. surmapäevaks on Nõukogude Liidu poolt vabastatud kapitalismi ikkest 13 miljonit Lääne-Ukraina

ja Lääne-Valgevene vennasrahvaste töötajast. „See on tänase päevani üheks meie rahva kuulsusrikkaimaks tulemuseks, millele võib uhke olla Nõukogude Liit, olles truu oma rahuarbastava välispoliitika põhimõtetele ja proletaarlikule internatsionalismile“ (Molotov). Stalini juhtimine kindlustas Nõukogude maa kaitsejõudu, mille vastu purunevad kõik imperialistide katsed. Punaarmee hirmuäratav jõud ja Stalini tark poliitika kindlustavad sotsialistlikku ülesehitustööd, purustades kõik maailmasõja imperialistlike provokaatorite jõupingutused kiskuda Nõukogude Liit sellesse sõtta.

Lenini idee, anda talupoegadele 100 tuhat traktorit, on viidud juba ammu ellu — küla on muutunud kolhoosiliseks ja sellel on võrdne tähtsus suure revolutsioonilise pöördega oktoobris 1917. a.

Lenini hoolitsus tööviljakuse tõusu kui sotsialismi lõpliku võidu tarviliku tingimuse eest on teostunud sotsialistliku võistluse määratu kasvu ja üle-rahvalise stahhaanovliku liikumise läbi.

Võitlus kõrgema tööviljakuse eest nõuab käskivalt tööliklassi kultuurilis-tehnilise taseme tõusu inseneride — tehnilise ala töötajate — tasemele, kõigi töötajate kultuurilisuse ja kommunistliku kasvatus tõusu. Seltsimees Stalini isiklikul aktiivsel osavõtul on koostatud „Üleliidulise Kommunistliku Partei (bolševikkude) ajaloo lühike kursus“, mis on vägevaks ideoloogiliseks relvaks terve nõukogude rahva ideelise-poliitilise taseme tõstmiseks ja kõigepealt Lenini-Stalini partei liikmetele.

Seltsimees Stalin hoidis bolševikkude partei kui proletariaadi esirinde ridade ühtlust ja puhtust tema vaenlaste — oportunistide, kapitalantide, mitmenäoliste ja äraandjate — eest.

Seltsimees Stalini juhtimisel partei pidevalt kõvendab oma sidet massidega, neid mitte ainult õpetades, vaid neilt ka õppides, viies neid edasi uutele võitudele.

Seltsimees Stalin on arendanud marksistlikku-leninlikku teooriat, üldistades nõukogude maal teostuva sotsialismi ülesehitustöö kogemusi. Lenini õpetust riigis sotsialismi teostamise võimalusest ühel maal on arendatud ja jätkatud seltsimees Stalini poolt õpetuseni kommunismi teostamise võimalusest meie maal ja riigi püsimumest kommunistlikus ühiskonnas, mis on piiratud kapitalistlikust ühiskonnast. Lenini teod ja mõtted avalduvad Stalini, ja õigus on tulisel Prantsuse kommunistil Henri Barbusse'il, kui ta piltlikult ütles: „Stalin — see on Lenin tänapäeval.“

Kommunistliku kasvatus ja inimeste iseteadvuses kapitalismi tootmise ületamise ülesandeid rõhutati eriti VKP (b) XVIII kongressi otsustes. Kommunistliku suhtumise kasvatamine töösse ja töödistsipliini tõstmine uuele kõrgusele on Stalini kolmanda viisaastaku plaani kiirema täitmise tarvilikuks tingimuseks.

Kuusteistkümmend aastat tagasi suri partei ja maailmas esimese sotsialistliku riigi juht. Vladimir Iljitš surmale vastasid töötavad massid tiheda koondumisega Lenini-Stalini partei ümber. Suurt ja hindamatut väärtusega pärandust, mille jättis töötajate juht ja õpetaja Vladimir Iljitš Lenin, on 16 aasta kestel kommunistlik partei hoidnud ja kasvatanud.

Lenini töö on surematu. Leninismi õpetust omandavad ikka sügavamalt uued ja uued partei ja nõukogude masside kaadrid, terve nõukogude intelligents. Leninism — kommunismi teaduslik teooria — valgustab oma kustumatu valgusega teed kommunismi uutele võitudele.

„Lenini ja Stalini nimed sünnitavad helgeid lootusi kõigis maailma nurkades ja kõlavad kui hüüe võitlusele rahvaste rahu ja õnne eest, võitlusele kapitalismist täieliku vabastamise eest“ (Molotov).

Elagu Marxi-Engelsi-Lenini-Stalini kõrge võitmatu lipp!

Deklaratsioon Eesti kuulutamiseks Nõukogude Sotsialistlikuks Vabariigiks

(Vastu võetud Riigivolikogu poolt 21. juulil 1940)

Hulga aastate kestel Eesti rahvas kannatas raske reaktsioonilise režiimi surve all, mis viis maa ummikusse niihästi sise- kui ka välispoliitika alal. Tööpuudus, nälg, viletsus, rahvuslik ebavõrdsus olid nii linna kui ka maa töötava rahva ainukeseks osaks. Eesti töötava rahva seaduslikud huvid ja vajadused toodi ohvriks käputäie eksploatatorite, suurmaaomanike ja kapitalistide omakasupüüdlikele huvidele, kes valitsesid Eestis.

Varjates end petlike ja silmakirjalike sõnade taha kodanike üheõiguslusest, vabadusest ja õiglusest, valitsev klike hoidis rahvast õiglusetuse ja omavoli kütketes. Eesti riik oli rahva vanglaks. Suur osa töötavast rahvast oli ilma poliitiliste, kutseliste ja kultuuriliste organisatsioonideta. Vaba sõna ja vaba mõte rõhuti maha ilma armuta.

Ka endiste Eesti valitsuste välispoliitika oli vaenulik ja hukatuslik Eesti rahvale. Sel ajal, kui Eesti rahva elulised huvid nõudsid tihedat liitu ja sõprust Nõukogude Liiduga, valitsev klike ajas Eesti rahva kahjuks vaenulikkude poliitikat Nõukogude Liidu suhtes, muutes Eesti abituks mängukanniks Euroopa imperialistide käes, muutes riigi territooriumi võimalike kallalutungide platsdarmiks Nõukogude Liidu vastu.

Sõjaprovokaatorid, istudes võimu juures, kauplesid meie rahva vabaduse ja sõltumatusega ja seadsid Eesti julgeoleku, rahu, puutumatus ja heaolu otsesesse hädaohtu.

Eesti rahvas kihutas minema vastu-meelse valitsuse ja esmakordselt Eesti ajaloos sai võimaluse läbi viia oma rahva esindajate vabad valimised.

14. ja 15. juulil toimunud Riigivolikogu valimised osutusid tööliklassi, talurahva ja töötava intelligentsi võidupühaks. Eesti Töötava Rahva Liidu platvorm ühendas enda ümber rõhuva enamuse Eesti rahvast, kõik meie kodumaa ausad patrioidid.

Peaminister

Johannes VARES-BARBARUS.

Sünd. 12. jaan. 1890. a. Heimtalis. Lõpetanud Kiievi ülikooli arstiteaduskonna. Teotsenud sõjaväearstina, hiljem eraarstina Pärnus ja Tallinnas. Avaldanud rea luuletuskogusid, reisikirju ja kirjandusteoreetilisi kirjutusi. Tema kirjanduslikku loomingut iseloomustab terav ühiskondlike olude arvustamine ja äge protestivaim kõige loiu ja mandunu vastu.

Eesti Töötava Rahva Liidu valimisvõit tähistab Eesti elus ajaloolist pööret, mis seisab selles, et Eesti rahvas väljendas oma tahet jäävalt teha lõpp kapitalistide ja suurmaaomanike poliitilisele võimule ja võtta maa juhtimine enda kätte ja seada jalule tõeline rahva valitsus.

Uus Riigivolikogu, kes on ainuke ja täieõiguslik Eesti rahva tahte väljendaja, on kutsutud ellu viima rahva nõudmisi ja seadusandlikult kinnitama

Eesti töötava rahva võitu, mida ta on saavutanud võitluses kurnamiskorruga, peab oma põhimiseks kohustuseks otsustada küsimus Eesti riikliku võimu iseloomust.

Lahendades riikliku võimu küsimust meie pöörame oma pilgud meile sõbralike Nõukogude Liidu rahvaste ajaloolise kogemuse ja suure eeskuju poole.

Nõukogude Liidu suur ajalooline kogemus õpetab meid selleks, et ainult nõukogude võim on ainus tõeline töötava rahva huvide väljendaja ja kaitsja, on ainuke tõsine rahva valitsus, kus riiki valitseb rahvas ise, ilma mõisnike ja kapitalistideta.

Igasugune muu võim, nagu näitab kapitalistlike maade kogemus, seal hulgas ka kogemus meie kibedast elust kodanlikus Eestis, on kas varjatud või avalik pettus vabaduse ja üheõiguse hüüdsõnadega ning käputäie kurnajate valitsus ja piiritu omavoli määratu rahva enamuse üle.

Nõukogude Liidus on jäävalt hävitatud palgaorjus, on hävitatud inimese kurnamine inimese poolt. Igaletöötajale on kindlustatud õigus tööle, õigus puhkusele, õigus aineliseks kindlustuseks vanaduse puhul, õigus hariduse saamiseks. Hoolitsus inimese eest on kogu elu juhtmõtteks. Ainult nõukogude võim on kõige demokraatlikum riiklik võim. Nõukogude kaudu töötav rahvas tegelikult valitseb riiki ja loob endale vaba ja õnneliku elu.

Nõukogudes tööliste ja talurahva liit leiab oma kehastuse, mis teeb nõukogude riigi võitmatuks jõuks. Ainult nõukogude võim loob tingimused rahvaste talentide õitsenguks, et esile tõsta mitmesuguseid riikliku, majandusliku ja ühiskondliku elu juhte ja or-

ganisaatoreid rahva hulgast.

Nõukogude Liidus on jäävalt hävitatud rahvuslik rõhumine ja rahvuslik ebavõrdsus. Kõik rahvused Nõukogude Liidus moodustavad ühise sõbraliku pere. Ainult Nõukogude Liidus on puhkenud õitsele ennenägematu jõuga kõigi rahvaste rahvuslik kultuur. Nõukogude Liit ei tunne enam mahajäänud rahvaid.

Nõukogude Liidu eeskuju näitab, et ainult nõukogude võim võib kindlustada rahu, tööd, leiba ja vabadust töörahvale nii linnas kui ka maal, päästa Eesti rahvast ekspluateerimisest, puudusest ja õiglusetusest. Ainult nõukogude võim võib kindlustada meile poliitilise, majandusliku ja kultuurilise õitsengu. Ainult nõukogude kord kindlustab Eesti rahvale tõelise vaba rahvusliku arengu.

Väljendades Eesti töötava rahva vaba ja üksmeelset tahet Riigivolikogu kuulutab välja Nõukogude võimu kehitivaks kogu Eesti maa-alal.

Eesti kuulutatakse Nõukogude Sotsialistlikuks Vabariigiks.

Siitpeale kõik võim Eesti Nõukogude Sotsialistlikus Vabariigis kuulub nii linna kui ka maa töötavale rahvale töötava rahva saadikute nõukogude näol.

Riigivolikogu on kindlasti veendunud, et kogu Eesti rahvas koondub nõukogude võimu ümber töötava rahva täieliku võidu saavutamiseks, Eesti hüvanguks, meie rahva majanduse, kultuuri, vabaduse ja õnne õitsenguks.

Elagu Eesti Nõukogude Sotsialistlik Vabariik!

Elagu töörahva saadikute nõukogud!

Elagu Nõukogude Liit — kogu maailma töörahva isamaa!

Deklaratsioon Eesti astumise puhul Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liitu

(Vastu võetud Riigivolikogu poolt 22. juulil 1940. a.)

Eesti rahvas on palju aastaid kannatanud reaktsioonilise kurnamisrežiimi surve all, alistatud röövimisele ja or-

jastamisele ja määratud vaesusele ja poolnälgimisele.

Eesti tööliste ja töötava intelligentsi

Sotsiaalminister Neeme Ruusi tervitus Pärnu töölistele

Punaväe Eestis asumine kindlustab meie välise julgeoleku ja tihedam lüt Eesti ja Nõukogude Liidu vahel kindlustab meie majandusliku, sotsiaalse ja kultuurilise õitsengu. Plutokraatliku kliike majandusliku ja poliitilise võimu murdmine tagab Eesti töölistele vaba arengu, mille tulemusena võimaldub need miljonid, mis seni valgusid miljonäride taskuisesse, juhtida töölistele sotsiaalse olukorra parandamiseks.

Peatselt avarduvad Pärnus ka töövõimalused. Vabariigi Valitsus on sõlminud uusi majanduslikke lepinguid Nõukogude Liiduga, mis kindlustavad alatist tööd kogu eesti rahvale. Kaob viletsus nii Pärnust kui ka teistest linnadest, alevikest ja küladest.

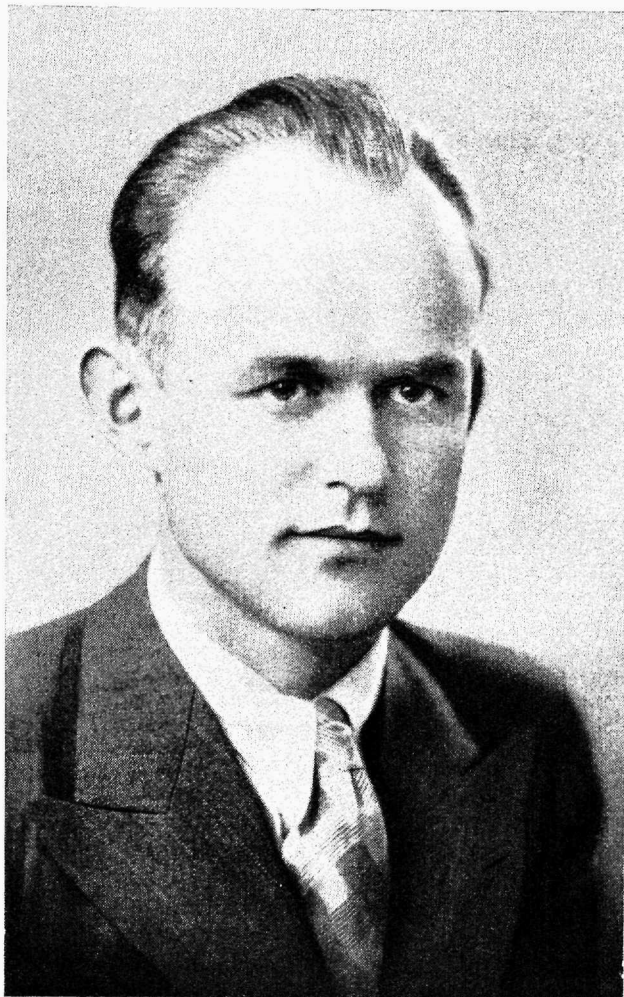
Tervitan neid vanu töölisi, kel tänavu esmakordselt avaneb võimalus maitsta kosutavat puhkust.

Tervitan Eesti noortöölisi, kel, tänu sellele, et Eesti töölistele on ise asunud ühiskondlikku elu juhtima, avanevad paremad ja kaunimad tuleviku-perspektiivid.

Tervitan Pärnu töölistele, kelle ridades ma olen ka ise noortöölisena saanud tunda Pärnu töölistele muresid.

Tervitan Pärnu ühishaigekassat, kel tulevikus lasub tähtis ülesanne mitte ainult Pärnu töölistele tervise eest hoolitsemisel, vaid ka kõigi nende vanade töölistele ravimisel, kes tervest Eestist saabuvad Pärnu puhkusele.

Pärnu oli seni Eesti suurimate vastuoksuste linn: ühes osas, supelpargi rajoonis, valitses küllus ja luksus, teisel aga, niikasti supelrajooni läheduses, kuid eriti ülejoel ja Räämal, rahvas kiratses. Rikaste supelsakste rajoonist, eriti aga luksus-lõbustuskohtadest,

Sotsiaalminister Neeme Ruus

pidid paljud Pärnu omad inimesed kaugetl mööda minema, kuna rahakott ei võimaldanud lähenedagi jõuka rahva asutustele.

21. juuni sündmuste tulemusena on pöördeliselt muutunud ka Pärnu suvitusele. Töölistele kättesaamatu Rannahotell on muutunud töötava rahva puhkekoduks, rikaste välismaalaste ja rahakate kodumaa supelsakste asemel naudivad Rannahotelli mugavusi vanad puhkust ja ravi vajavad eesti töölised.

csaks oli krooniline tööpuudus ja täielik ebakindlus homse päeva eest.

Eesti talurahvas kannatas maata-oleku ja maanappuse, võla- ja riigimaksudekoorma, liigkasuvõtjate ja spekulantide surve all.

Reaktsioonilise kliike majandamine oli viinud riigi ummikusse. Eesti rahvamajandus viidi langusele. Ta tootmisjõud ei arenenud. Rahva juurekasv vähenes alatasa. Rahvuslik sissetulek langes ikka rohkem, kogu rahva võlg kasvas üha. Tööstus sattus ikka rohkem sõltuvusse väliskapitalist. Põllumajanduse saatus oli maailmaturu tujude võimuses. Nii suurenes ikka enam Eestile hukatuslik poliitiline ja majanduslik sõltuvus imperialistlikest röövi- jaist, välismaa kapitalistidest ja pankuritest.

Endise reaktsioonilise režiimi rahvastane poliitika viis Eesti hukkumise äärele. Eestit ähvardas hädaoht muudatada imperialistide saagiks.

Ajal, kui Eesti rahva kõige elulised huvid nõudsid kõige tihedamat ja kõigekülgsemat koostööd Nõukogude Liiduga, ehitas endiste Eesti võimalike kliike rahva kahjuks kunstlikke müüre Eesti ja NSVL rahvaste vahel. Oma klassi kasuahnitsemise kitsarinnalistes huvides ta külvas vaenu meie rahva ja NSVL rahvaste vahel, arendades inimvihkavat šovinismi. Ta püüdis kõigiti segada meie ja Nõukogude rahvaste vennalikku lähenemist, tõkestades sõpruse ja tiheda, kindla liidu kujunemist meie suure naabriga — võitmatu Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liiduga.

Endine valitsus asus murdma Eesti ja NSVL vahel 28. septembril 1939. a. sõlmitud lepingut ja tõukas meie riigi äraandlikult sõja ja hukkumise teele.

Rahvaste sõpruse teostamise asemel reaktsiooniline kliike tallas jalgade alla Eestis elutsevate vähemusrahvaste algelisi õigusi, igapidi õhutades ja protseerides rahvastevahelist vaenu.

Nüüd, kus Eesti rahvas on purustanud vana surve ja õiglusetuse režiimi ülemvõimu, on võtnud enda kätte

oma kodumaa saatuse ja astunud välja avarale ning helgele uue elu ehitamise teele, on saanud suur ajalooline tund, millal Eesti rahva tahe, mis on väljendust leidnud kogu rahva hääletamises, maksmata panna kindel liit ja purustamatu sõprus Eesti vabariigi ja NSV Liidu vahel peab leidma seadusandliku kinnituse.

Riigivolikogu on veendunud selles, et ainult Eesti astumine Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liitu kindlustab meie riigile tõelise suveräniteedi, meie rahvale vaba rahvusliku arengu, meie tööstusele, põllumajandusele ja rahvuslikule kultuurile õitsengu, Eesti rahva materiaalse ja kultuurilise heaolu võimsa tõusu ja meie armastatud kodumaa hüvangu.

Eesti töötav rahvas on ammu seotud NSVL rahvastega vennalike sidemetega kaudu ühises revolutsioonilises võitluses tsarismi, kapitalistide ja mõisnike vastu, kes rõhusid nii vene kui ka eesti tõelisi ja talupoegi.

Eesti rahvas, astudes sotsialistliku maa vennalike rahvaste suure peresse, viib suure arengusse oma rikkalikud loovad jõud ja sammub käsikäes NSV Liidu töötava rahvaga uue elu ülesehitamise teele.

Ainult suure Nõukogude Liidu koosseisus ja Nõukogude Vabariikide vennaliku pere üheõigusliku liikmena saab eesti rahvas võimaluse tõsta oma majanduselu, arendada rahva kultuuri, kindlustada rahvaste üheõiguslikkust ja tagada rahu, leiba ja tõelist vabadust eesti töötavale rahvale.

Lähtudes eesti rahva üksmeelsest tahtest Riigivolikogu otsustab:

Paluda Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liidu Ülemnõukogu võtta vastu Eesti Nõukogude Sotsialistlik Vabariik Nõukogude Liidu koosseisu Liidu Vabariigina samadel alustel, millistel kuuluvad NSV Liitu Ukraina NSV, Valgevene NSV ja teised Liidu Vabariigid.

Elagu vaba Nõukogude Eesti!

Elagu suur Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liit!

Deklaratsioon pankade ja suurtööstuste natsionaliseerimise kohta

(Riigivolikogu poolt vastu võetud 23. juulil 1940)

Pangad ja tööstuslikud suurkäitised olid Eesti kapitalistidele ning suurmaoomanikele töötava rahva väljakurnamise vahendeiks.

Käputäis söödikuid ja spekulante läks rasva ning rikastus tööliste, talupoegade, käsitöölise ning töötava intelligentsi töö arvel.

Rahva varad kuhjusid vabrikantide, tehaste omanike, pangahärrade taskuisse.

Töötajad tehti puupaljaks, tööpuudus — sellega seoses täielik kindlusetus ning hirm homse päeva eest — säärane on olnud seni Eesti tööliste saatus. Riigi majanduslik elu jõudis väljapääsmatusse ummikusse.

Riigivolikogu valimistel, millest osa võttis kogu rahvas, Eestimaa töötav rahvas nõudis, et Eesti töölistel oleks tööd ja inimväärsed elutingimused ning et nad jäävalt saaksid vabastatud tööpuuduse koledusest.

Oma miitinguil ja koosolekuil töörahvas tõstis üles küsimuse pankade ja tööstuslike suurkäitiste natsionaliseerimisest.

Vastu tulles neile rahva õiglastele nõudmistele ning selleks, et kaotada ühe inimese kurnamine teise poolt ning võtta igaveseks

söödikute, vabrikantide, tehaste omanike ja pangahärrade võim töötava rahva üle, riigivolikogu kuulutab välja kogu Eestimaa territooriumil pankade ja suurtööstuste natsionaliseerimise.

Nüüdsest peale kuulutatakse kogu rahva omanduseks, s. o. riigi omanduseks, kõik pangad ühes nende varandustega, kõik tööstuslikud suurkäitised, kaevandused ning transportettevõtted.

Nüüdsest peale Eestimaa töörahval on käes oma majanduslikuks vabastamiseks võimsad vahendid — pangad ja suurtööstus. Sellega luuakse tingimused rahvamajanduse kiireks tõusuks, mida tagab vabrikute ja tehaste peremeesteks saavate tööliste vaba töö.

Riigivolikogu on veendunud, et see otsus vastab täiesti rahva ja riigi huvidele, ning kutsub üles kõiki töölisi ja teenijaid pidama revolutsioonilist distsipliini ning üles näitama ennatsalgavat tööd selleks, et uus kord saaks lõpliku võidu.

Riigivolikogu teeb valitsusele ülesandeks koostada ning kinnitada natsionaliseerimisele kuuluvate ettevõtete nimekiri.

Uus elu

L. Johanson

Eestis on alanud Eesti Vabariigi kuulutamise ja Nõukogude Sotsialistlikuks Vabariigiks ja Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi ühinemisega Nõukogude Liiduga uus ajastu: ei ole muutunud mitte üksi riiklik, vaid ka ühiskondlik kord. Kapitalistlik-kodanlik ühiskondlik kord on jõudnud siin lõpule. On alanud uus sotsialistliku ühiskonna elu — sotsialistlikus riigis.

Kõik need kammitsad, mis kütkestasid ühiskondliku, majandusliku, sotsiaalse ja kultuurilise elu arengut, heidetakse kõrvale, ike, mille all töötav rahvas ägas, on purustatud.

Algab uue elu loomine. Algavad suured, sügavad ja põhjalikud muudatused rahva elus.

Eesti ühiskondlikus ja riiklikus elus toimunud revolutsioon toob seniste ebatervete, süngete ja rõhutatud elutingimuste asemele uued — terved, töö- ja loomisrõõmsad elutingimused, kus

kasvab ja areneb uus ja vaba inimene, uus ja vaba inimühiskond.

Ühes riigikorra muutmisega on asutud esimesi vagusid ajama ühiskonna elu ümberkujundamiseks. Siin on esimesteks sammudeks maa rahva omanduseks tunnistamine, maaga spekulatsioonide kaotamine, suuremate käitiste ja pankade natsionaliseerimine.

Ametiühingute keskliit on asunud määravalt ja kontrollivalt osa võtma riigi- ja majanduselust ning sotsiaalpoliitikast. Ametiühingutesse koondatakse töötav rahvas: töölistes, teenijad ja haritlased.

Tervishoiu ja sotsiaalalal on alanud suur loomistöö.

Hoolimata lühikesest ajast on juba tõstetud tööliste elutaset ja töötingimusi: tervel real tööaladel on sõlmitud kollektiivlepingud ja on parandatud töötasu. Tööinspektsiooni on täiendatud. On asutud uute sotsiaalseaduste väljaandmisele, esirinda nihutades

Siseminister Maksim UNT

on sündinud 22. jaanuaril 1898. aastal Pärnus töölise pojana. Oppis Pärnu linna algkoolis ja Pärnu gümnaasiumis. Maksim Unt on aktiivselt osa võtnud poliitilisest tegevusest ja omavalitsuse tööst, olles pikemat aega Pärnu maavalitsuse tervishoiu- ja hoolekandesakonna juhatajaks. Oli aastaid juhtivalt tegev Pärnu tööliste ühingus ja mitmesugustes teistes ülemaalistes töölisorganisatsioonides. Riigivolikogu liige.

emade- ja lastekaitset, töötervishoidu, sotsiaalkindlustust ja töölepingu tingimusi.

Rida uusi seadusi on juba dekreedina antud, nii kalurite tööõnnetuste vastu kindlustamiseks, hoolekandeseaduse muutmiseks, et kaitsta ema ja last. Ka said teenijate laiad hulgad töölepingu seaduse. Töötulide lahendamine viidi uutele alustele, on tulemas uus käitisvanemate ja -nõukogude seadus, uus üldine haiguskindlustusseadus, mille ulatus peab hõlmama kõiki töötajaid, ümberkorraldamisele ja laiendamisele tuleb tööõnnetuste vastu kindlustamine, töötatakse üldise sotsiaalkindlustuse, vanade, invaliidide, leskede ja vaestelaste kindlustamise seaduse kallal jne.

On juba loodud töölispuhkekodusid. Esimene neist avati Pärnu.

Kultuuri, ülikooli, kesk- ja algkooli, kehalise kasvatuse, spordi ja moorsoolikumise alal on käimas põhjalikud ümberkorraldused, mis peavad juhtima elu senisest kitsast ja surutud raamist

uude vormi, mis on eeltingimuseks tervele, vabale ja päikesepaistelisele elule, mida võimaldavad need alused, millele on rajatud nõukogude sotsialistliku vabariigi elu.

Siin on suureks ja karastatud eeskujuks Nõukogude Liit oma ühiskondliku, majandusliku, kultuurilise ja sotsiaalse elu korraldustega.

Missugune see elu on, näeme andmeist, mis käsitavad töövõime tõusu, noorsoo kasvatust, kultuuri arengut, rahva tervishoiu ja sotsiaalse elutase tõusu.

Toome näiteid tervishoiu- ja sotsiaalaladelt.

Arstijaoskondi N. Liidus on üle 12,5 tuhande, pealeselle 35.000 punkti, kus töötavad velskrid ja ämmaemandad. Haigevoodite arv võrreldes 1913. aastaga on linnades kasvanud 5½-kordselt, sünnitusmajades voodite arv 34 korda.

Lastesõimi N. Liidus on 1940. a. kavas — alatsi 900.000 ja ajutisi 4 miljoni lapse tarvis. Tsaariaegses Venes oli lastesõimi ainult 550 lapsele.

Laste surevus N. Liidus on võrreldes tsaariajaga langenud üle 2 korra. Tsaariajal olid laialt levinud koolera ja rõuged, nüüd on need haigused ja palju teisigi täieliselt võidetud.

Haigestumine N. Liidus näitas 1939. a. suurematel tööaladel töölise ja teenijate keskel langust 20—30 protsenti. See andis sotsiaalkindlustusele kokkuhoidu üle ½ miljardi rubla ja hoidis tööstusele iga päev keskmiselt 200.000 töölise.

Looduslik juurekasv on N. Liidus suurem kui üheski teises riigis, viimasel 13 aastal keskmiselt 16%.

N. Liidus on teostatud üldine ja igakülgne riiklik sotsiaalkindlustus, mille tulud on käesoleval aastal 8779 miljonit rubla, 1,3 miljardit rubla enam kui 1939. a. Kulusid on ette nähtud tänavu 7844 milj. rbl., 633 milj. rubla enam kui läinud aastal. Kulude suurenemist tingib eelarves ettenähtud töölise ja teenijate toetusrahade ja pensionide suurendamine, nende puhkekodudesse, sanatooriumidesse ja kuurortidesse saatmine, laste eest hoolitsemine, kehalise kasvatuse arendamine ja ravi-toitus.

1939. a. oli keskmine toetusraha päevas 71 prots. päevasest töötasust, 1940. a. — 76%.

Eriti on suurendatud rasedate ja sünnitajate toetusi — 148 miljoni rubla võrra enam kui läinud aastal. Tänavu on selleks otstarbeks eelarves 692,5 milj. rbl.

Tänavu saab puhkekodudes 2.800.000 töötajat puhkust.

Füüsilisele kasvatusesele on assigneeritud 130 milj. rbl., ravitoitlusele 100,3 milj. rbl., turismile ja alpinismile 45,7 milj. rbl. Sotsiaalkindlustuse ja töökaitse kaadrite ettevalmistamiseks kulutatakse 36,8 milj. rbl.

Eriti on suurendatud ka hoolitsust laste eest: ametiühingute kulud laste pioneerlaagritele on suurenenud 24% võrra, tõustes tänavu 246,6 milj. rublani. Haridusele väljaspool kooli kulutatakse 81,5 milj. rbl. — 16,5% enam kui läinud aastal.

Riik annab suuri toetusi ka tööliselamute ehitamiseks.

Stalini kolmandal viisaastakul peab jõudsasti edenema individuaalne elukorterite ehitamine, milleks on ette nähtud plaanis 10 miljonit ruutmeetrit uut elamute põrandapinda.

Kommunaalpangad laenustavad ehitajaid käitiste kaudu — toetades ehitamist tarvilise laenuga.

Riigi ehitus- ja tööstuspoliitika tulemusena on tekkinud uued suurlinnad, vabrikud, tehased, tööstuskeskused.

Maal, kus tsaariajal valitses pimedus ja viletsus, on nüüd vilgas ja rõõmus elu, kus töötatakse iseteadlikult, oma inimväärtust tundes, aga ka teades, et töö tulemused ei lähe mitte üksikute ekspluateerijate hüveks, vaid kogu Nõukogude Liidu rahvaste heakäiguks.

Nõukogude Eestile on Nõukogude Liidu suur ülesehitustöö kõigil aladel eeskujuks, ka tervishoiu ja sotsiaalalal. Nõukogude Liidus on varaait, mis si-

Aleksander ABEN, E. Ametiühingute Keskliidu esimees, riigikontrolöri kohustetäitja.

Sünd. 19. juulil 1908. a. Saaremaal talupidaja pojana. Liitus juba gümnaasiumiõpilasena töölisliikumisega. 1930. a. kutsuti üleriikliku Maatööraha Ühingu Pärnumaa toimkonna sekretäriks. 1933. a. valiti Ü. Maatööraha Ühingu esimeheks. Töötas Tall. Ühises Haigekassas käitiste revidendina. 1938. a. valiti Tallinna 9. valimisringkonna esindajana Riigivolikogu liikmeks.

1939. a. kevadel anti Aben tagurliku Eenpalu valitsuse korraldusel kohtu alla sama valitsuse korruptsioonilise tegevuse paljastamise pärast. Pärast sõjaväe kõrgema kohtu otsust, millega ta mõisteti viieks aastaks sunnitööle, põgenes Aben Rootsi, kus ta asus elama Stokholmi. Pärast 21. juuni sündmusi kutsuti ta viivitamatult tagasi kodumaale E. Ametiühingute Keskliidu esimehe kohale.

Riigivolikogu liige.

saldab põhimõtteid ja aluseid, millele rajada ülesehitustöö ka tervishoiu ja sotsiaalalal.

Eesti Töötava Rahva Liidu valimisplatvormis on märgitud need nõuded ja eesmärgid, mille täitmist nõutakse eeskätt.

Sotsiaalministeerium on asunud oma ülesannete piires teostama vajalisi muudatusi ja uuendusi.

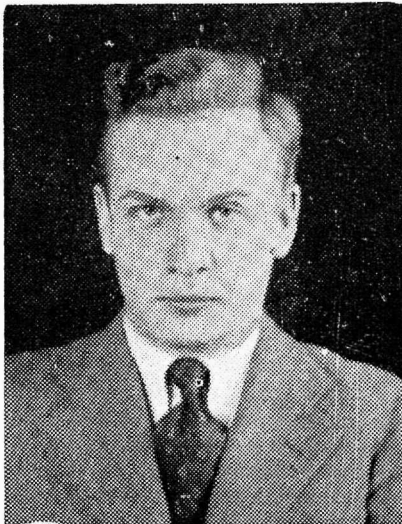
Nõukogude Eestis on alanud uus elu.

Sotsiaalkindlustus Nõukogude Liidus

P. Margna

Võitlus laialdase ja hea sotsiaalkindlustuse eest on olnud alati töötava rahva päevaprobleeme. Töötava

rahva poolt ülesseatud sotsiaalkindlustuse programmi elluviimisel on NSVL teinud kaugelt rohkem kui

Lembit LÜÜS, sotsiaalministri abi.

Sünd. 23. veebr. 1910. a. Viljandis tislери pojana. Seejärele töötanud töölisena Mõisaküla raudtee saeveskis, alevisekretäri abilisena Mõisaküla alevivalitsuses ja tislertöölisenä. Oli Mõisaküla alevivolikogu liige tööliste rühma nimekirja järele ja ühtlasi alevivolikogu revisjonikomisjoni ja Mõisaküla alevi Vaestelastekohtu liikmeks.

Lõpetanud Tartu Ülikooli õigusteaduskonna 1935. a. Ülikooli lõpetamise järele töötanud Maksude Talituses, Sotsiaalministeeriumi loomisel 1936. a. läinud Sotsiaalministeeriumi teenistusse Tartu 5. jsk. tööinspektori abina. 1937. a. Tallinnas 1. jsk. tööinspektori vanem abi. 26. juunil 1940. a. nimetatud sotsiaalministri abiks. Riigivolikogu liige.

ükski teine riik. Alates oktoobri-revolutsioonist on sotsiaalkindlustust järjest laiendatud ja paremale järjele tõstetud. Aasta-aastalt on tunduvalt tõusnud sotsiaalkindlustusele kulutatavate summade suurus. Eriti tähtsal kohal on rahva heaolu tõstmise küsimus viimase viisaastaku kavas. On märkimisväärne, et NSVL on ainuke riik, kes on laialdase sotsiaalkindlustuse läbi viinud nii, et kindlustatuil endil ei tarvitse tasuda kindlustuskulusid.

NSVL põhiseadus on asetanud sotsiaalkindlustuse tähtsale kohale. Põhiseaduse § 120 määrab, et kodanikel on õigus anelisele kindlustusele vanaduse kui ka haiguse ja töövõimeuse korral. Seda õigust kindlustab tööliste ja teenijate sotsiaalse kindlustamise laialdane arendamine riigi

kulul, maksuta arstiabi töörahvale ja talle laialise kuurortide võrgu kasutada andmine.

See kõik ei ole jäänud ainult põhiseaduse paragraafiks, vaid on tegelikult teostatud.

Sotsiaalkindlustuse õiguse allikaiks on Kesktäidesaatva Komitee ja NSVL Rahvakomissaride Nõukogu poolt 13. veebr. 1930. a. kinnitatud sotsiaalkindlustuse pensionide ja abirahade määrus, Rahvakomissaride Nõukogu poolt 31. juulil 1937, 23. märtsil 1937 ja 28. detsembril 1938. a. kinnitatud määrused ja mitmed muud määrused, juhendid ja instruksioonid.

Vanaduspensionide saamise õiguslikeks arvati kõigepealt tekstiiltöölised 1928. a. Hiljem laiendati see õigus teistele tööaladele ja alates 1937. a. hõlmab see kindlustusliik peale tööliste ka teenijaid.

Meestel on vanaduspensionide saamise õigus alates 60-aastaseks saamisest, kui nad on töötanud 25 aastat, naistel on vanaduse määraks 55 aastat ja töötamisaja miinimumiks 20 a. Neile, kes on töötanud maa-alustel või tervist kahjustavatel töodel vähimalt 10 aastat, on õigus saada pensioni 50 a. vanuselt ja pärast 20-aastast töötamist. Pensioni suurus on maa-aluste ja tervist kahjustavate tööde kategoorias (I kategooria) 60%, metallitööstuses, naftatööstuses, keemiatööstuses, söetööstuses ja sarnaste tööalade kategoorias (II kategooria) 55% ja teiste tööalade kategoorias (III kategooria) 50% viimase 12 kuu töötamist. Ületab keskmine kuuteenistus 300 rubla, siis arvutatakse pensioni 300-rublalise kuuteenistuse alusel. Neile, kes on töötanud söetööstuses viimati üle 2 aasta ühes šahtis, kõrgeneb see arvutamise aluseks võetav kuupalga ülemmäär 450 rublani.

Vanaduspensionide maksetakse ka siis, kui pensionär jätkab palgalist tööd. On pensionäri keskmine töötasu kahe aasta eest pärast pensioni määramist suurem kui see tasu, mille alusel arvutati pension, siis võib ta taotleda vastavalt pensioni suurendamist. Sama õigus on tal ka iga järgneva kahe aasta kohta.

Invaliidsuse pensioni saamise õigus on neil töölisil ja teenijail, kes on kaotanud töövõime kas täieliselt või tähtsal määral kas jäävalt või pikemaks ajaks. Töövõime kaotuse suuruselt jagatakse invaliidid kolme gruppi. Esimesse gruppi kuuluvaks loetakse need, kes on kaotanud töövõime täieliselt ja vajavad kõrvalabi, teise need, kes on kaotanud võime töötada omal tööalal, kuid ei vaja kõrvalabi, ja kolmandasse need, kes ei ole enam kõlvulised süstemaatiliselt töötama omal tööalal, kuid on võimelised töötama lühendatud tööpäevaga teisel, vähemat kvalifikatsiooni nõudval, tööalal või muul moel.

Invaliidsuse puhuks kindlustamise korras maksetakse pensioni tööõnnetuste ja kutsehaiguste kui ka üldise haigestumise tagajärjel invaliidistumise puhul.

Tööõnnetuse või kutsehaiguse tagajärjel invaliidistunule maksetakse pensioni hoolimata töötamisaja pikkusest. Pensioni maksetakse I grupi invaliididele täie töötasu, II grupi invaliididele 75% töötasu ja III grupi invaliididele 50% töötasu suuruses, kusjuures arvutamisel võetakse palga ülemmääraks samuti 300 ja 450 rbl. kuus nagu seda nägime juba vanaduspensionii juures.

Tööõnnetusest või kutsehaigusest mittetingitud põhjustel invaliidistumisel on pensioni saamise õigus vaid neil, kes on enne invaliidistumist teatava aja töötanud (ooteaeg). See ooteaeg on seda pikem, mida vanem on invaliid. Näit. 20—22 a. vanuste kohta on ooteajaks: meestel — 3 a., naistel — 2 a.; maa-alustel ja kahjulikel töödel töötajale — 2 a.; üle 60 a. kohta on ooteajaks vastavalt 20, 15 ja 14 aastat. Ei ole nõutav, et ooteajal töötamine oleks pidanud sündima pidevalt, kuid töö katkestamisel üle 5 a. ei loeta enam ooteaja hulka enne seda aega töötamist. Alla 20-a. kohta ei kehti ooteaja nõue.

Üldhaigestumise tagajärjel invaliidistunute pensioni määruks on sõltuv töö kategooriaist (vaata vanaduse kindlustus), töötamise kestvusest ja töövõimetuse määrast. Nii saavad I

Viktor HION,
sotsiaalministri abi.

Sündinud 1902. a. Harjumaal Järvakandi algkooli õpetaja pojana. Kõrgema hariduse on saanud Tartu Ülikooli arstiteaduskonnas, mille lõpetas 1928. a. Üliõpilasena kirjutanud 3 teaduslikku auhinnatööd alkoholismi üle, mis on kroonitud I auhinnaga.

Töötanud ülikooli juures assistendina ja olnud stipendiaadiks kehakasvatuse teooria alal. Erilise populaarsuse omandas aga dr. Hion Tartu Rahvaülikooli lektorina, omades seal alati suure kuulujaskonna. Dr. Hion on ka aktiivselt tegutsenud kultuurilistes organisatsioonides ja Tartu Töölisteatri. Saadeti Uluotsa valitsuse poolt Tartust välja Eesti ja Nõukogude Liidu vahel sõlmitud pakti heakskiitva kõne pärast.

Tartu linnavolikogu liige. Alates 5. juulist sotsiaalministri abi. Riigivolikogu liige.

kategooria 1. grupi invaliidid (maaaluse või kahjuliku töö tegijad ja kõrvalabi vajajad) pensioni 69%, 2. grupi — 49% ja 3. grupi — 35% töötasust. Esimese ja teise grupi invaliidide pension võib suurenedada enne pensioni saamist ühes ja samas käitises töötamise aja arvel veel 10—25% võrra. Pensioni arvutamise juures on keskmise kuutöötasu ülemmääraks eespool tähendatud 300 ja 450 rbl. ja viimase 12 kuu teenistuse eest saadud töötasu.

Kui invaliid jätkab töötamist, siis maksetakse pensioni edasi niivõrd kui see koos töötamisega ei ületa endist täielist töötasu. Mõnesugused erandid on tehtud 1. ja 2. grupi in-

Aleksander PIRSON, Tallinna Ühise Haigekassa juhatuse esimees.

Sündis 1. oktoobril 1904. a. Pärnumaal. Elukutselt nahatöeline. Töölisliikumisest aktiivselt võtnud osa 1922. a. alates. Pikevalt tegelenud võimlemise ja jalgpalliga. Eesti Tööliisipordi Ühingu juhatuses 1932. a. ja alates 1933. a. esimees. Eesti Tööliisipordi Liidu juhatuses 1934. a. ja praegu esimehe kohusetäitja. Eesti Haigekassade Liidu abiesimees, Tallinna Ühishaigekassa juhatuse esimees, kirjastusühing „Sõpruse“ esimees, Rahva Omakaitse Tallinna-Harju ringkonna juhi abi ja sotsiaalreformide kehakultuuri alamkomisjoni abiesimees. Eesti Spordi Keskliidu esimees.

valiidide kohta selle töötasu suhtes, mis nad saavad invaliidide artellilt.

Perekonnatoitja surma puhul on pensioni saamise õigus: 1) lastel 16 a. vanuseni või, kui nad on õpilasiks, siis 18 a. vanuseni; 2) töövõimetuil vanemil ja abikaasal ja 3) töövõimelisel vanemal või abikaasal, kui tema hooldamisel on surnu lapsi, vendi või õdesid, kes on nooremad kui 8 aastat.

Pensionari suuruseks on: ühele perekonnaliikmele — 50%, kahele — 75%, kolmele — 100% ja neljale ning rohkemale — 125% sellest pensionist, mis surnu oleks saanud teise grupi invaliidina. Lastele, kes on kaotanud isa ja ema, kõrgendatakse pensione. Töötajatele perekonnaliikmeile maksetakse pensioni selles suurus, et pension ja töötasu ei ületaks kokku 75 rublat kuus.

Erupensionit maksetakse pedagoogilisele ja lasteaedade personaalile, raamatukoguhoidjatele ja maal tegutsevatele agronoomidele ning teravishoiu personaalile, kes tegutseb inimeste- või loomateravishoiu alal.

Pension määratakse 25-aastase töötamise järele, hoolimata sellest, kui vana on isik või missugune on ta teravishoiu seisukord. Pensioni suuruseks on 50% viimase 12 kuu keskmisest töötasust, kuid mitte rohkem kui 150 rubla kuus. Töötab isik edasi, siis maksetakse pension välja niivõrd kui see koos töötasuga ei ületa endist töötasu. Nendel ametikohtadel edasitöötamisel, mis annavad õiguse erupensionile, maksetakse välja 50% pensionist igal juhul.

Peale eespool tähendatud pensionide on ette nähtud eripensionid töösangareile, isiklikud pensionid neile, kellel on erilisi teeneid, ja veel mõned muud pensionide liigid.

Ühiseil aluseil tööliste ja teenijatega on pensioni saamise õigus ka kõrgemate õppeasutuste, töölisfakultetide, tehnikumide ja ametiühinguliste koolide õpilasil, kui nad enne õppeasutusse astumist töötasid töölisena või teenijana. Kõrgemate õppeasutuste ja tehnikumide õpilasil on õppepraktikal saadud vigastuste puhul pensioni saamise õigus igal juhul. Pensioniõiguslikuks tööks ooteaja suhtes loetakse ka töötamine tööstusliku ühistegelise artelli liikmena, kui töötati ühistes töökodades ja kui pärast seda isik on töötanud vähimalt ühe aasta töölisena või teenijana.

Iga pensioni liigi kohta on ette nähtud minimaalpensionid, milledest vähemad pensionid ei või olla.

On korraldatud invaliididele jõukohase töö saamise võimalus ja võimalus saada täielist ülalpidamist invaliididekodus.

Pensionäridel on õigus saada toetust laste sündimise puhul ja matusekuludeks, samuti proteese ja ravi sanatooriumis.

Eespool antud lühikesest ülevaatest võime saada pildi sellest, kui laialdaselt ja hästi on korraldatud NSVL töötajatele pensioni saamise võimalus. Teiste sotsiaalkindlustuste juures loodan peatuda edaspidi.

Emaja lastekaitsest Nõukogude Liidus

Neli aastat aborti keeldu Nõukogude Liidus

Professor D. Glebov*)

Ei ole maailmas ühtki riiki, kus naine-ema ja laps oleksid ümbritsetud niisuguse hoolitsusega ja armastusega nagu meie kaunil sotsialismi maal.

Lastesõimed, nõuandepunktid, piimaköögid, aiad, suvilad, mänguplatsid, laagrid, sanatooriumid ja teised mitmesugused lasteasutused on loodud kõikjal meie maal.

Naisele-emale antakse abi raseduse ja sünnituse korral nõuandlaid ja sünnitusasutuses, kus on voodeid 34 korda enam kui oli tsaari-Venemaal. Naine-ema kasutab meil vabastamist töölt raseduse ja sünnitamise puhul 63 päeva ja selle järele saab 9 kuud toetust lapse toitmiseks ja üheaegselt ka toetust lapse eest hoolitsemiseks tarvilike esemete muretsemiseks. Paljude laste ema saab 7. ja 11. lapselt viie aasta kestel iga aasta 2000 ja 3000 rubla. 1939. a. Nõukogude riik andis paljulastelistele emadele toetust 1104 miljonit rubla. Tänavu antakse selleks otstarbeks 1162 miljonit rubla. Tööpäeva kestel saab imetaja ema kaks 30-minutulist puhust lapse toitmiseks.

VKP (b) XVIII kongress otsustas kolmandal viisaastakul veel enam suurendada väljaminekuid emade toetamiseks, sünnitajate abistamiseks ning lastesõimede ja -aedade laiendamiseks.

Kolmanda viisaastaku lõpuks kohatare arv alatistes lastesõimedes, arvamata lasteaedu, ainuüksi Tervishoiu Rahvakomissariaadi süsteemis peab tõusma kuni 1.800.000-ni, neist 1 miljon külades, ajutistes sõimedes — 8 miljonini. Piimaköökidre arv tõuseb 2000-ni.

Et võidelda salajaste abortidre vastu, lubas valitsus algul peale suurt revolutsiooni raseduse kunstlikku katkestamist, kui seda tehakse arsti poolt ja vastavates sanitaar-hügieenilistes tingimustes.

Abortidre lubamise tulemusena salajaste abortidre, mida tegid harilikult il-

ma meditsiinilise ettevalmistuseta isikud tervishoiuvastastes tingimustes, arv tunduvalt vähenes. Samuti vähenes ka naiste suuremus abortidre läbi. Kuna ka see abort, mis tehakse haiglas, on kahjulik naise tervisele, siis valitsus, arvestades SSSR-i töötajate ainelise heaolu tõusu, samuti ka poliitilise ja kultuurilise taseme hülgatõusu, luges maikuu 1936. a. vajaliseks anda rahvale arutamiseks abortidre keeldu seaduse eelnõu. Töötajad, eriti naised, kiitsid seaduseelnõu heaks ja selle järele SSSR valitsus 27. juunil 1936. a. kinnitas selle seaduse.

Abortidre tegemist lubatakse praegu ainult haiglates ja sünnitusmajades vaid neil juhtudel, kui raseduse jätkamine on ohtlik elule või ähvardab raseda naise tervist raske vigastusega, samuti kui vanemal on rasked paranatavad haigused.

Mitte ainult abortidre keeldu ei sisalda SSSR valitsuse 27. juuni 1936. a. otsus. Selles otsuses on ka suurepärase abinõud naise-ema abistamiseks sünnitamisel ja lastekasvatamisel. See suur, kogu liidu rahvast hõlmav abortidre keeldu küsimus lahendatakse meie juures materiaalse hoolitsemisega naise ja ta laste eest, riikliku abiga lasterikastele perekondadele, sünnitusmajade võrgu, ämmaemandate punktidre, laste nõuandlate, sõimede, aedade, piimaköökidre maksimaalse arenguga, seadusandlikult nende miinimumsummade määramisega, mida peab isa maksma lapse ülalpidamiseks, kui abielupooled lahus elavad, karistuse suurendamisega laste ülalpidamiseks mõistetud ülalpidamisraha kuritahtliku tasumata jätmise eest ja mõnesuguste muudatustega lahutamist käsitlevais seadusis, et võidelda perekonda kergemeelselt suhtumise vastu.

Abortidre keeldu nelja-aastase kestuse tulemuseks on tunduav abortidre arvu langemine (mõnes suurlinnas kolm korda) ja rahva arvu suurenemine. Võrreldes 1936. aastaga 1937. aastal

*) Gigena i Zdorovje, nr. 5—6, 1940.

suurenes sündimuste arv 70—80%. Üldine rahva juurekasv SSSR-is oli viimase 13 aastal 16%, samal ajal ei ületa juurekasv kapitalistlikes mais 8%. Nelja aasta kestel, mis on möödunud abortide keelu dekreedid andmisest, on nõukogude naise tervis tunduvalt paranenud.

Asumaade tööliste ja talupoegade sotsiaalsest olukorrast*)

Neeme Ruus

Ühenduses praeguse sõjaga on asumaade küsimus tõusnud üldise tähelepanu kesksse. Välisajakirjanduses ja kirjanduses pühendatakse pikki artikleid ja mahukaid raamatuid asumaade olukorra ja sellest lähtuvate probleemide vaatlemisele. Alljärgnevas artiklis püüame vaadelda tööliste ja talupoegade sotsiaalset olukorda mõningates tüüpilisemates asumaades, nagu Indias, Indoneesias (Borneo, Sumatra, Jaava j. t. saartel), Aafrikas ja mujal.

Asumaade valitsejad tõendavad väsimatult, et nad asumaadelt mingisuguseid kasusid ei saa ja et nad oma ülemvõimu asumaadel alal hoiavad ainult sealsete rahvaste endi huvides. Asumaade rahvad, olles kultuuriliselt vähe arenenud, ei oskavat ise endi üle valitseda ega oma maapõue rikkusi kasutada, mille tõttu siis päriselanike endi huvides olevat vajaline, et euroopa rahvad „aitavad“ asumaalasil majanduslikku, sotsiaalset ja kultuurilist elu korraldada.

On tõsi, et enamuses asumaadest leidub rikkalikult maapõuevarasid ja tööstustoraineid: Aafrikas vaske, kulda ja muid väärismetalle, Indoneesias õli, kautšukit, tina, suhkrut, kohvi, Indias puuvilla jm. Kuid nende kasutamine toimub monopolistlike suuraktsiaseltside poolt täiesti erakapitalistlikes huvides, kusjuures juttugi ei ole pärismaalaste huvide arvestamisest. Misladne too „pärismaalaste abistamine“ tegelikkuses on, selle kohta mõningaid näited:

„Kapitalistlik süsteem on saanud Aafrikas areneda ilma mingite takistusteta,“ kirjutab Arvid Giertz Rootsi Äriteenijate Liidu häälkandjas „Handelsarbetaren“, „töökaitse seadused ja ametiühinguline liikumine ei ole Aafrikas tõkestamas ettevõtjate tegevust. Asumaade poliitika juhtmotiiviks on kõigi aegade kestel olnud põhimõte — kindlustada eurooplasi suure võimalik profiit. Asumaade seaduseandlusel on ainult üks siht: rikastada eurooplasi. Vaevalt lei-

Nõukogude naine-ema on kõige õnnelikum maailmas, sest ta teab, et tema eest hoolitseb Kommunistlik Partei, Nõukogude Valitsus ja isiklikult seltsimees Stalin. See hoolitsus, muutudes reaalseks, on kindlasti kirjutatud meie ajastu suurimasse dokumenti — SSSR-i Liidu Stalini Konstitutsiooni.

dub mingi Aafrika saadus, mille kasutamiseks ja ümbertöötamiseks eurooplased ei oma monopoli. Eurooplased kontrollivad täieliselt turge, määravad hinnad, neil on ainuõigus kauplemiseks tähtsamate artiklitega ja pärismaalasile kuulub ainult õigus: aluda oma valitsejate dekreetidele!“

Silmapaiste arvane Sir Offori Atta võtab kokku Aafrikas teostuva majanduspoliitika alljärgnevasse nelja punkti:

1. Aafrika kakaovalmistajatele on alati meelegibedust valmistanud asjaolu, et kuna Euroopast saabuvate kaupade hinnad on müüjate poolt alati varem kindlaks määratud, siis aafriklase kaupade hinnad määratakse kindlaks samade eurooplaste poolt, kes esinevad euroopa kaupade müüjainena Aafrikas, kuid samal ajal ka pärismaalaste kaupade ostjainena.

2. Pärismaalasele maksetakse kauba eest ettemääratud hind, arvestamata kauba kvaliteeti, kuna aga kauba sorteerimist toimetatakse alles hiljem, mille tõttu kasud paremate sortide eest langevad vahendajale.

3. Aafrikaga kaubanduslikus vahekorras olevad firmad on organiseerunud ringi, mis teostab niihästi Aafrika saaduste ostu kui ka euroopa saaduste müüki Aafrikas. Kui näit. maailmaturul kakaohinnad tõusevad, kõrgendavad kaupmehed ka Aafrikas müüdavate euroopa saaduste hindu, hoolimata sellest, kas need tegelikult on tõusnud või mitte.

4. Selle kaudu, et eurooplasid ärimehed kontrollivad niihästi import- kui ka eksportsaaduste hindu, on nad muutnud aafriklase tööjõu oma kaubaobjektiks ja muutnud ta majanduslikult täiesti iseseisvuseks.

Missugused on asumaade aktsiaseltside kasud ja selle juures tööliste palgad, selle kohta on avaldanud väga huvitavaid andmeid inglase Leonhard Barnes omas raamatus „Empire or Democracy“:

Põhja-Rodeesias ühe vasekaevanduse aktsiaseltsi üldsissetulek 1937. aastal oli 12 miljonit naelsterlingit, mis jagunes järgmiselt.

*) N. Ruusi poolt „Tööle ja Tervisele“ kirjutatud enne ta asumist sotsiaalministri kohale.

ja alatoitluse statistika, näljasurma, tiisikuse ja vaesuse aruande.“

Hollandi asumaades ei ole olukord sugugi parem. „Die Welt“ kirjutab: „Jaava on maailma rikkaim maa. Aga kahe lõikuse vaheajal sööb Bojolali põllumees ühel päeval pardi- ja kanatoitu, teisel päeval aga „paastub“ toidu puudusel! Rikkal Jaava saarel leidub terveid maa-alasid, kus valitseb nälj ja näljahaigused... Kui tani (nii nimetatakse Jaava saare väikepõllumeest) tahab lehma müüa, siis ta ei või seda teha ilma loata. Loa saamiseks peab ta aga müügile määratud looma ametivõimudele ette näitama. Selleks tuleb aga tanil minna 25 km eemal asuvasse linna! Müügiloa ta saab, kuid selle eest tuleb tal tasuda 5 kuldnat. Lehma müügist ta saab aga ainult 10—15 kuldnat! Nii siis peab põllumees poole kuni kolmandiku maksuma valitsusele. Kuhu jääb põllumehe oma tulu, tasu oma töö eest?“

Pärismaalaste maksude küsimus on asumaade poliitika üks valusaimaid külg. Tõsi, asumaadelgi on teostatud progressiivne maksustamisviis, kuid — vastupidiselt meil mõistetavale progressiivsusele. Mida vähem on asumaa kodaniku tulu, seda kõrgem on maksumäär! Nii näiteks peab maksma Inglise asumaadel (eespool tsiteeritud Barnesi andmeil) isik, kelle tulu on üle 500 naelsterlingi aastas, riigimaksu 7% oma üldsissetulekust. Kui tulu on 200—500 naelst., on riigimaks 11,5% tulust. Need, kes teenivad alla 200 naelst., peavad maksma riigimaksuks ühe kolmandiku, s. o. 33% oma tulust! Nii hoolitsetakse selle eest, et ükski pärismaalane ei saaks vähegi inimväärselt ära elada, kuid — suuri kasusid ahnitsevate aktsionäride ja kõrgemate ametnike rikastumist soodustatakse ametliku maksustamispoliitikaga.

Peale otsete maksude koormatakse pärismaalasi ebatavaliselt ka kaudsete maksudega. Pärismaalasile hädavajalised tarbed, nagu riided, metallkaubad ja jalgrattad, on koormatud kõrgete sisseveotollidega. Toll ulatub sageli kuni 50% kauba väärtusest. Need kaubad aga, mida tarvitavad asumaades elutsevad eurooplased, nagu masinad, mootorrattad jne., on tollivabad!

Haridusolud on primitiivsed. Arvestatakse, et asumaade päriselanike lastest käib koolis vaevalt $\frac{1}{5}$. Haridustegelaste hinnangute kohaselt ei ole näit. Indias viimase saja aasta kestel haridusolud mitte paranenud. 1826. aastal Sir Thomas Monroe poolt Anglo-India valitsuse ülesandel koostatud aruandest India kultuurilise taseme kohta selgub, et tol ajal India rahvahariduse organisatsioon oli väga kõrgel tasemel, igatahes kõrgemal kui tol ajal mitmes Euroopa riigis. Tolleaegne India rahvahariduse süsteem on aga India nüüdsete valitsejate poolt hävitatud, kuna aga see, mis asemele on antud, kaugeltki ei vasta tänapäeva nõudeile. Rahvusvahelise Haridusbüroo andmeil oli 1932. a. Indias ainult 8% kirjaoskajaid, kusjuures kaasa on arvatud kirjaoskajaina ka need, kes oskavad vaevalt oma nime kirjutada. Meeste hulgas on kirjaoskajaid 14,4%, naiste

seas ainult 2%. Koolikohustuslikest noortest õpib koolides ainult 14—15%, neistki ainult 27% poistest ja 14% tüdrukuid õpib kuni viienda õppeastani. Need on keskmised arvud. Paljudes provintssides on olukord veelgi kurvem. Paariastal on üldse keeldud koolides õppimine. Neist on 99,5% kirjaoskamatud.

N.-n. Simon-komisjoni ametliku aruande järgi kulutab Anglo-India valitsus 240 miljoni elanikuga Briti-India haridusoludele 20% sellest, mis Inglise valitsus kulutab 40 miljoniga Inglismaa haridusoludele! India õpetajaist on 65% ilma pedagoogilise hariduseta.

Pärismaalaste olukorra parandamist takistab ka asumaade seaduseandlus. Aafrikas on võimudel õigus karistada ja elukohast välja saata töolist ilma mingi kohtuotsuseta ja süüdistust esitamata. Võidakse sulgeda iga poliitiline ja ametiühinguline organisatsioon ja konfiskeerida nende kassad ja võidakse laiali ajada iga koosolek ja rahva kogumine. Mõnedes asumaades on isegi seaduslikult keeldud ja karistatav öelda, et tööandjad maksavad liig madalat palka!

Siiski astuvad asumaade töölisel aegajalt välja oma olukorra parandamiseks. Need väljaastumised omavad igas maas ise kuju. Nii näit. kuuleme Indias suurtest streikidest ja meelevaldustest. Alles käesoleva aasta märtsikuus teostasid tekstiiltöölised ulatusliku suurstreigi, millest võttis osa 150.000 India tekstiiltöölisi. Aafrikas aga, kus surve on suurem, võtavad tööliste väljaastumised rahutuste kuju, nagu näit. viisime lugeda 1938. a. kevadel ka Eesti ajalehtedest, et Trinidad'is tööliste väljaastumine oma töötingimuste parandamiseks võttis verise kuju ja lõppes paljude tööliste ja politseinike surmaga.

Viimased andmed kõnelevad sellest, et Indias radikaalne tööliikumine on üha paisumas. Selle juht — Nehru — on tunnustatud India rahva juht, kes viimasel India kongressil isegi varju jättis inglisesõbraliku ja ainult „passiivset vastupanu“ propageeriva Gandhi. Nehru, olgugi et ta kuulub poliitiliselt vasemasse tiiba, töötab India iseseisvuse taotluse küsimustes koos kõigi teiste rühmitustega, kes pooldavad hindude aktiivselt väljaastumist oma õiguste eest.

Ka Indoneesias (Hollandi asumaal) on tööliikond ärkamas ja nõuab oma õigustatud nõudmistest teostamist. Siingi kõik rahvusliku iseseisvuse taotlejad tegutsevad koos n.-n. GAPI organisatsioonis, mis koondab endasse palju erinevaid organisatsioone. Möödunud aasta lõpul peeti GAPI korraldusel n.-n. „Indoneesia Perparlement“, s. o. Üld-Indoneesia kongress, millest võttis osa 26 eri organisatsiooni, nende hulgas ka tööliste ametiühingud.

Radikaalne liikumine kasvab ka Aafrikas ja teistel asumaadel. Kõigi nende liikumiste sihiks on — muuta asumaad sõltumatuiks ja vabastada asumaade rahvad kapitalistlike ettevõtjate eksploatatsioonist.

Tööstuslikud mõjud töötava organismi liikumisaparaadile

Dr. Artur Paomees

Liikumisaparaadi all mõistetakse inimkeha luustikku, luid ühendavaid kõitmeid, liigeseid ja liigeste kapsleid ning lihastikku ühes kõõlustega.

Nagu töötava inimese ükski kehaosa ja elund pole täiesti kaitstud tööstuslike mõjude eest, nii pole seda ka liikumisaparaat. Tööstuslikud tervisekahjud on seda ulatuslikumad, mida algelisemad on töötingimused, nii tööstusruumide, tööviiside, tööliste puhkeaja kestvuse ja tööstustes tarvitusel olevate tervisekaitse seadeldiste suhtes.

Liikumisaparaati tabanud tervisekahjed esinevad suuremalt jaolt kehalise töö tegijate juures. Tihti tekitavad need kahjed otse silmale nähtavaid kehalisi muudatusi ja jätavad eluajaks püsijäävaid jälgi.

Juba ennemuistsetes ja rahvajuttudes leidub tihti märkmeid lonkavast rätsepast, küürakast kingsepast ja rangjalgses pagarist.

Kui lonkamist võib veel pidada just kutsevaliku mõjutajaks, s. o. nimetatud kehaline puue tingib istuva elukutse valiku, nagu seda on ka rätsepa ja kingsepa elukutse, siis küüruvajumine ja rangjalgsus viitavad otse tööstuslikele kehalistele kahjetele.

Eriti olid säärased kahjed esilekerkivad käsitööstuse õitseajastul. Tehni-

line areng tööstustes aitas osaliselt sellaseid kahjeid kõrvaldada, kuid tõi ühtlasi juure uuekujulisi kutsehaigusi. Samasuguselt avaldas mõju keemiatööstuste areng, kus teatavate keemiliste ainete mõjul tekkis terve rida masshaigestusi tööliste liikumisaparaadi juures, mis eriliselt laia ulatuse omasid ajal, kui veel küllaldaselt ei tuntud teatavate keemiliste ainete mõju inimorganismile, nagu näit. tina, fosfori jne. mõju.

Tööstuslikud tervisekahjed inimese liikumisaparaadile võivad olla väga mitmekesised, olenedes neid esilekutsuvatest asjaoludest.

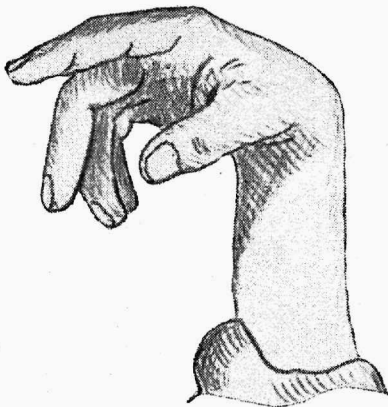
Nimetatud kahjeid võivad põhjustada:

- 1) tööstustes tarvitatav toormaterjal või töösaadused (peasjaliselt keemilised ained),
- 2) tööruumide iseloom, nende ebatervishoidlikkus ja töötamisviisid,
- 3) ebaotstarbekohane või, õigemini öeldud, kahjulik, kuid sisseharjunud keha hoiak töötamisel,
- 4) mitmesugused tööõnnetused.

Vaatleme neid igaüht omaette.

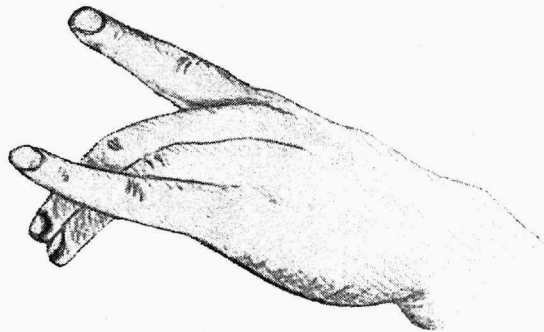
Töömaterjal.

Luudele, liigestele ja lihastele avaldavad kahjulikku mõju keemilistest

Tinamürgitusest tingitud halvatus.

Väljakujunenud halvatus.

Algavas järgus.

ainetest tina, fosfor, alkohol, ja osaliselt ning harvemini arseen ja elavhõbe.

Elavast loodusest võivad mõnel juhul kahjulikuks saada kiirikseened, kutsudes esile aktinomükoosi.

Kroonilise tinamürgituse puhul, mis võib tekkida töölistel, kes pidevalt tinaga tegelevad, esinevad muude tina poolt esilekutsutud tervisekahjete kõrval ka lihastiku halvatused. Halvatused tabavad peaaegaliselt sõrmede ja randme sirgutuslihaseid, mistõttu käsi võtab joonisel nr. 1 näidatud kuju.

Fosformürgituste puhul, mis esinevad sagedaimini keemiatööstustes, tabatakse haigusest enamasti juhtudel lüüaluu, millede tekib n.-n. fosforikärbus (nekroos), mille tagajärjel raskema haigusvormi puhul lüüaluu võib täieliselt hävida.

Alkoholiga kokkupuutuvate elukutsete juures, kus harilikult kaasub ka rohke alkoholi tarvitamine, on selle tagajärjeks giht ehk podagra. Haigus väljendub kusi happesoolade ladestumises liigestesse, peaaegaliselt suure varba liigesesse (pealeselle veel sõrmede, käerandme ja teistesse liigestesse). Liiges pakseneb ja on väga valuline. Alkoholidest omab haiguse väljakutsujana esikoha õlu. Õllepruulidel esineb gihti 10 korda, kelmeritel 3 korda sagedamini kui keskmiselt teiste elukutsete juures. Ka tinamürgitus võib mõnel korral olla gihti tekkimise põhjuseks.

Arseeni- ja elavhõbedamürgituste puhul võivad tekkida halvatused, millede tagajärjeks on tabatud kehaosade lihastiku kõhetumine.

Kiirikseente poolt võivad peale teiste elundite haaratud saada ka luud. Haiguspesad, mis sageli omavad suure sarnasuse tuberkuloosi haiguspesadega, asetsevad kas lülisambas või muudes luudes, hävitades luukude. Tõbi esineb peaaegaliselt põllutöölise juures, kuna kiirikseened pesitsevad kõrsviljadel, esmajoonel ottradel.

Tööruumid ja töötamisviis.

Tööstuslikud ruumid võivad inimese liikumisaparaadile avaldada kahjulikku mõju, kui nad on ebatervishoiulised,

või jälle juhtudel, kui nad olukorra sunnil on säärased, kus inimkeha ei saa töö juures pidevalt säilitada oma normaalset hoiakut ega omada täielist liikumisvabadust. Sellane olukord valitseb näiteks kaevandustes.

Tähtsaimaiks ja enim esinevaiks haigusiks, mis on tingitud kas täieliselt või osaliselt töötamisruumidest ja töötamisviisidest, on reumaatilised haigused, mis avalduvad nii lihastes kui ka liigestes. Kaaluvaim osa haigusjuhtumeid esineb elukutsete juures, kus töötamine toimub välisõhus, vahelduvate ilmastikuliste olude mõju all, või kus töö iseloom tingib suuremat tegelemist veega või tulega. Need elukutsed on tihti kalduvad nii akuutsetele kui ka kroonilistele lihaste ja liigeste haigustele, millede tulemuseks võivad olla raskematel juhtudel lihaste kõhetumised ja liigeste moonduumised (deformatsioonid) ning liikumatuks muutumised (kontraktuurid).

Haiguse põhjuseks on enamasti töökohas valitsev niiskus, kiired temperatuuri vaheldused, riietuse niiskeolek, järsk keha jahtumine jne.

Krooniliste moonduvate liigeste põletike asukoha tingib töö iseloom. Nii näiteks esineb see pesunaistel kätes, kaevuritel lülisambas jne.

Suruõhuga töötajail esinevad sagedasti valud kätes ja jalgades, kusjuures eriti valulised on suuremate närvide tüved. Haiguse põhjus ei ole veel küllalt selge ja haiguse puhul ei esine objektiivseid kehalisi leide.

Harjumuslik keha hoiak ja üksikute kehaosade ülekoormus.

Vähe on tööalasisid, kus töökoormus on võrdselt jaotatud kõikidele kehaosadele, vaid ikka lasub suurem koormus üksikutele jäsemetele või lihasgruppidele. Üksikute kehaosade ülekoormus tekitab nende osade üliväsimust. Ei ole õige vaade, et mida rohkem lihaseid pingutata, seda tugevamaks nad muutuvad — üliväsimus ei kõvenda lihaseid, vaid, ümberpöörduvalt, mõjub neile nii funktsionaalselt kui ka anatoomiliselt nõrgestavalt. Pidevas pingutusseisus olevad lihased lõpuks liigse väsimuse pu-

hul iseenesest lõtvuvad ja kui sääraseid pingutused kestavad pikemat aega, päevast päeva ja aastast aastasse, siis nad ei saagi enam lõpuks oma normaalset kuju ja seisundit tagasi — nad kõhetuvad ja moonduvad.

Sääraseid kutselisi kõhetusi on tähele pandud trammijuhtidel öla ja käsivarre pidevast pidurdamisest hoidmisest, põidlalihaistes inimestel, kel tuleb alati kramplikult hoida mõnd masinahooba, jne.

Liigne koormus võib lihastes tekitada ka lihastepõletikke, nagu see näiteks esineb kaevamisega tegelevail säärelihastes.

Tugevapingelised järsud liigutused tekitavad lihaste rebenemisi, nagu neid esineb seppadel, katelseppadel jne. Ühekordse raske või korduvate lihaste vigastuste tagajärjel võib tekkida paikne lihaste luustumine. Eriti võib säärast luustumist tähele panna küünarliigese piirkonnas. Lihaste paikne luustumine tekitab liikumistakistusi ja on juhul, kui tekib surve närvidele, valuline.

Lihaste põletikud kanduvad sageli üle ümbruse kõõlustele, põhjustades kõõlustupe põletikke. Eelistatud kohaks on käeranne. Randme liigutamisel kuuldu sel puhul naksumisi ja kriginat, mida tekitab põletikus olevas kõõlustupes liikuv kõõlus. Sellesarnaseid kõõlustupe põletikke esineb sageli pesunaistel, seppadel, lukuseppadel, treialitel ja kiviraiduritel. Ka klaverimängijail on võidud seda haigust tähele panna.

Kiviraiduritel esinevad veel sageli kestvad valud ristluudes, mis on tingitud ühelt poolt nimmelihaiste ja teiselt poolt ristluu- ja niudeluuliigese kroonilisest põletikust.

Käte ja sõrmede liigete paksenemisi esineb viiuldajail ülepingutuse tagajärjel.

Ka pidev surve ühele teatud kehasale põhjustab mitmesuguseid patoloogilisi muudatusi vastavatel luudel, kõõlustel, limaspaunadel ja lihastel.

Aednikel ja tislereil on võidud tähele panna erisugust haigust — peopesas

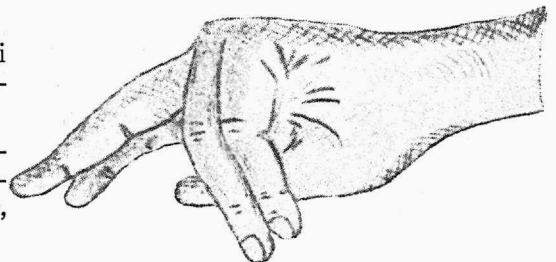
esineva sidekirme kootumisest tekkinud sõrmede kõnksust, n.-n. Dupuytren'i kontraktuuri (vt. joon. 2.). Aastate vältel kootub kroonilises põletikus olev peopesa sidekirme algul neljanda, siis viienda ja kolmanda sõrme piirkonnas. Vastavad sõrmed tõmbuvad kõverasse ja neid pole enam võimalik sirutada. Viga on heade tagajärgedega parandatav operatsiooni abil.

Ülekoormuse osaliseks võib saada ka üldkondikava (skelett). Eriti on selles suhtes tundlikud noored kasvavad organismid. Tagajärgedeks on ühe öla madalamaks muutumine, selgrookõverused jne. Ühe öla kõrgemal seisul on võimalik näha tislereil hõõveldamisest tingitud veana, kivikandjail pidevast ühe öla tarvitamisest jne. Kumer selg esineb sageli kingseppadel, rätsepatel ja teistel küürus töötajatel (kaevuritel jne.).

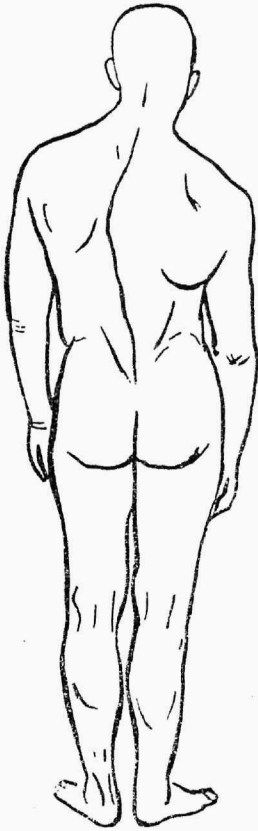
Töölistel, kellele tuleb päev läbi töötada püstijalu, võib tekkida lamppööid, lihaste ja kõitmete nõrkusest ja ülepingutusest. Lamppöia puhul jalatald puudutab toetuspinna kogu ulatuses ja pöia siseküljele võib tekkida luuline muhk. Lamppöia tagajärjeks on valud pöias, sääres ja isegi reies kõndimisel ja seismisel. Esineb sagedaimini noortel töötajatel ja tüsedamatel naistöölistel.

Tööõnnetused.

Tööõnnetused oma juhuslikkuse tõttu võivad anda väga mitmesuguseid haigusvorme liikumisaparaadi juures. Võivad esineda tervete jäsemete kaotused, luumurded, liigete kapslite rebenemised ja liigete nihetused, lihaste vigastused, põletused ja selle ta-

Dupuytren'i kõnksus aednikul.

Ühe öla madalseis kivi-
kandjal.

Kumer selg kingsepal.

gajärjel tekkinud moonduused jne. Ras-
kematel juhtudel jäävad järele eluaeg-
sed nähtavad vead.

Kahjetest hoidumine ja
nende ravi.

Kui tekkinud tervisekahjete ravimi-
ne kuulub juba otseselt arstide tege-
vusvaldkonda ja haigusest tabatul ei
ole sellés asjas rohkem ära teha kui
õigeaegselt arsti poole pöörduda ja sel-
lelt saadud eeskirju täita, siis kahje
ärahoie omab juba märksa suurema
tähtsuse ja selle tegevusse rakendami-
ne lasub juba osaliselt töötajate ja
kahjeohus viibijate endi õlgadel. Tea-
taval määral saavad selles küsimuses
kaasa aidata ka veel tööstuste omani-
kud, eriti tööstusruumide tervishoidli-
keks muutmises ja tööõnnetuste välti-
mises, viimasel juhul korralike ja aja-
nõuetekohaste kaitseseadeldiste raken-
duse teel.

Praegusel ajastul, kus töö-
kaitse küsimused üha enam
väärilise tähelepanu osaliseks
saavad, ongi tööruumide kor-
rastamisel, ehitamisel ja sisus-
tamisel võetud kuulda ka töö-
tervishoidlikes küsimustes
teadmisi omavate arstide selle-
kohaseid nõuandeid ja soovi-
tusi.

Tähelepanematult ei tohi
mööduda ka käitistes tarvitu-
sel oleva toormaterjali ja töö-
toodete omaduste teaduslikust
uurimisest, kusjuures esmajoo-
nes tuleks selgitamisele mõju,
mis nad avaldavad nendega pi-
kemaajaliselt ja pidevalt kok-
kupuutuvate isikute tervisele.
Tänu viimatimainitud seis-
koha väärilisele tunnustusele
ongi praegusel ajal välditud
massilisi fosfori- ja tinamürgi-
tusi, mida vanasti laiaulatuseli-
selt esines.

Seni peagu täiesti tähele pa-
nemata ja hooletusse on jäetud
korraldused, kuidas vältida ük-
sikute kehaosade ja jäsemete
ülekoormuse tõttu tekkinud
kahjeid. Palju on selles osas
saavutatav n.-n. tervisliku
võimlemise kaudu. Tegutsevad

spordi- ja võimlemiseltsid on aren-
danud rekordsporti ja harrastanud
võistlusspordi nimistus esinevate ük-
sikalade treeningut, kuid see suur
tööväli, kus oleks läbi viidud teadlik
võimlemine, kus võimlemisharjutused
oma iseloomult oleksid vastukaalusta-
tud võimlemisrühmadest osavõtjate
igapäevase töö juures esinevatele ke-
halistele pingutustele, on lausa sööti
jäetud. Neid väheseid võimlemistunde,
mis siin ja seal mitterekordsportlastele
on korraldatud, ei saa samastada ees-
pool esitatud nõudega, kuna nende pea-
sihiks on olnud vaid osavõtjate liigse
rasvumise tõkestamine, — nad on ol-
nud saleduskuuri läbiviimise abinõu-
deks.

Tervisliku võimlemise otstarbeko-
hase läbiviimise teostamiseks peaks
loodama tihe koostöö tööstusarstide,
spordiarstide ja võimlemisõpetajate
vahel.

Iga ametiala avaldab erinevat mõju inimkehale, ta kahjed on tüübilised ja vastavalt sellele tuleb määrata võimlemisharjutusi. Kahjete hinnangu määramisel tuleb aga neid näha ka terves ulatuses, mitte kitsapiirilisel. Nii näiteks ei või rätsepatele, kingseppadele ja muudele istuvatele ning kummargil töötavatele inimestele ette näha tervisliku võimlemise harjutusi, mis oleksid sihitud ainult selgrookõveruste vältimisele, vaid peab olema teadlik ka sellest, et pidev küürus olek mõjub kahjustavalt ka siseorganeile, nii kopsudele ja südamele, missugused elundid on istumisel ja küürusolekul alatise surve all, ning tervislikul võimlemisel tuleb sel puhul väärset tähelepanu omistada ka hingamisharjutustele jne.

Elukutselistel, kellel töökoormus lasub jalgadel, olgu siis rohkel käimisel, seismisel või raskete koormuste kandmisel, tuleb tähelepanu pöörda jala lihastikku ja kõitmeid tugevdavatele võimlemisharjutustele.

Sellekohaseid tervisliku võimlemise harjutusi on tarvis teostada 2—3 korda nädalas, kusjuures tuleb silmas pida, et harjutuste läbiviimine ei langetaks hilisõhtu tundidele, mil organismi on juba vullanud liigne väsimustunne.

Halvaks harjumuseks, mis sageli tunduvalt kaasa aitab kahjete arenemi-

sele, on ikka ühes ja samas seisakus töötamine, mis puhul ikka ühed ja samad kehaosad on koormatud. Kehahoiakut tuleb töötamisel vahelduvalt muuta.

Kui kahjed juba on tekkinud, siis, nagu eespool nimetatud, tuleb otsida arstlikku nõuannet. Osa vigu on kõrvaldatavad hea eduga ortopeediliste võtetega, kuhu kuuluvad: operatsioonid, sidemed, šiinid, bandaažid, masseerimine, soojuse aplikatsioon jne. Kuid iga kord tuleb ära kuulata arstlik nõu ja mitte neid võtteid hakata omapead või mõne võhiku juhatusel läbi viima.

Osa tekkinud kahjetest, eriti kui nende kõrvaldamisele asutakse liig hilja, pole enam ka arstlikult ravitavad ja nad jätavad eluaegsed jäljed.

Lõpuks olgu veel mainitud, et töötajate tähelepanu tuleb juhtida tööstuskahjetele vastavate selgitavate loengute kaudu.

Ka kutsevalikule tuleb senisest enam tähelepanu pöörda, sest asjatundja võib juba ette ütelda, kas teatud organism on küllalt vastupidav väljavallitud tööalal esinevatele pingetele või mitte. Viimasel juhul tuleb loobuda sel kutsealal tööle asumisest ja leida uus, kehalistele omadustele vastuvõetavam, kutse.

Töötingimusi kapitalistlikes maades

Kapitalistlikes riikides on peagu terve tööstus rakendatud sõja teenistusse. Kõikeõgiv sõjatuli nõudis sõjavarustuse mitmekordselt suurendamist. Sõja tarbeks töötab kogu rahvas. Töölisarmeest ei jatkunud: kõikjal seati sisse öötöö, ka seal, kus see seni puudus. Töötatakse päevad ja ööd. Mõnel maal on kehtima pandud töösundus nii meestele kui ka naistele. Kuid ka see ei suuda rahuldada sõja kasvavaid tarbeid. Mida enam laieneb tööstus, seda enam kasvab ka kapitalistide isu. Eraettevõtjad riisuvad suurenenud valmistuselt endale koore. Likvideeritakse kõik tööpäeva piiramised. Tööliste õigused on kaotatud, kollektiivlepingud annulleeritud. Töötatakse püha- ja puhkepäevadel, pole enam puhkepäevi. Töötasu on vähenenud. Ületunnitööd on sunduslikud, kuid nende tasu on sageli madalam kui normaalsel tööpäeval. Kõigele sellele lisaks lasub sõja läbi kasvanud maksukoorem peamiselt töötajail. Prantsusmaal töötati „isamaa päästmiseks“, kuid kätiste suured tulud ei läinud riigikait-

seks, vaid mõnesajale suurniku perekonnale, plutokraatiale, kes röövis maad ka sõja ajal.

Inglismaal kaotati kõik need tööpäeva pikkuse piiramised, mille eest proletariaat on pidanud pikka võitlust.

22. mail 1940. a. anti kuninga poolt valitssusele erakorralised volitused ettevõtteis kontrolli teostamiseks, tööjõu mobiliseerimiseks ja jaotamiseks. Ministeeriumide juhid võivad kätistele ette kirjutada, missuguseid tellimisi nad peavad täitma ja mitu tundi töötama. Igas enam või vähem tähtsamas rajoonis töötab komitee, kes varustab kätisi töölistega. Inspektorid valvavad selle järele, et ei oleks ühes käitisest tööliste üleküllust ja teises puudust. Töölise võib asetada ühest käitisest teise selle järgi, kuidas on tarvidus. Tööpäev on tunduvalt pikenenud; üldiselt ületab töönädal 70 tundi. Mõnes tööstusharus, näiteks puuvillavabrikuis, töötatakse 74 tundi nädalas. Kõik püha- ja puhkepäevad on kaotatud.

Varem oli Inglismaal naiste ja laste töö kaitsud, naiste ja alaealiste töönadal ei võinud ületada 44 tundi. Nüüd juba 14-aastased lapsed töötavad 56½ tundi nädalas ilma ületunnitõetasuta, osas käitistes töötavad 18–20-aastased noored 60–72 tundi nädalas, isegi 12 tundi öövahetuses. Ületundidest loobumine on keeldud.

Prantsusmaal anti 21. märtsil 1939. a. dekreet töötajate kohta tööstuskäitistes. Kaotati 8-tunnine tööpäev, seati sisse 60-tunnine töönadal. 1. sept. 1939. a. dekreediga pikendati veelgi tööpäeva — 12 tunnini. Pühapäeva- ja pühaderahu kaotati. Varem makseti esimese 150 ületunni eest 25% võrra kõrgemat töötasu kui normaalse töötunni eest. Dekreediga määrati, et ületunni eest maksetakse vaid 75% normaalsest tunnitasust. Prantsuse tööline peab enam töötama, kuid saab tasu vähem kui normaaltööaja eest. 10. nov. 1939. a. dekreediga tühistati kollektiivlepingud. Töötasunormid määrab valitsus. Ületunnitöödelt võetakse maksu 40% suuruses. Töölised ei tohi töölt lahkuda sõjaväevõimude loata.

Saksamaal võib tööministeeriumi loal tööpäeva pikendada 10–12 tunnini. 1. jaan. 1939. a. seadusega lubatakse töötada isegi 16 tundi ööpäeva kohta. Sama seadusega kaotati alaealiste tööpäeva pikendamise kitsendused. Tööinspeksioon võib lubada alaealistel töötada kuni 10 tundi päevas, kuid mitte üle 54 tunni nädalas. Kõik vallaselised naised kuni 25 aastani peavad töötama, kuid enne käitisse tööle astumist töötama ühe aasta sundkorras põllumajanduses või majateenistuses.

13. veebr. 1939. a. seadusega anti ametiasutusele õigus tööliste sundkorras tööle rakendamiseks ja piirati tööliste vaba palkamist ja vallandamist. 15. märtsi 1939. a. seaduse järgi on põllumajanduses, metsa- ja mäetööstuses, peale kivisöetööstuse, keemia- ja metallitööstuses töölisel ja teenijail keeldud töölt lahkumine ilma kohaliku tööameti loata.

25. okt. 1939. a. seadusega keeldi sõja ajal töötasu tõstmine.

Ületunnitööde, püha- ja puhkepäevatööde eest lisatasu ei makseta. Puhkusele ei lasta.

Deklaratsioon maa kuulutamise kohta kogu rahva omanduseks

(Riigivolikogu poolt vastu võetud 23. juulil 1940)

Aastasadasid vaevles eesti talupoeg. Teda sunniti painutama oma selga mõisnikkude ees. Ta kannatas parunite kubjaste peksu.

Ei vähenenud töötava talurahva hädad ka Eesti kapitalistide võimuletulekuga. Ta kannatab maataoleku ja maapuuduse all, kannatab ränkade ja ebaõiglaste kaudsete maksude ja raske võlakoorma all pankadele ning liigkasuvõtjatele. Teda eksploateerivad suur- ja vähetöösturid ja kaupmehed. Tema töö arvel rikkastab kätputäis nurjasöödikuid ning rahamehi.

Nüüd on tulnud lõpp sellele koledale ja painajalikule minevikule. Nüüdsest peale on eesti talupoeg vaba oma maal, mis on vabastatud tagurliku kliike võimu alt. Nüüdsest peale on töölised, talupojad ja töötav intelligents isegi ainsad Eesti riigi täieõiguslikud peremehed.

Juhtivana töötava talurahva tõelistest huvidest ja väljendades kogu töötava rahva taht riigivolikogu otsustab:

Kogu maa ühes selle põue varadega, kõik metsad, järved ja jõed kuulutatakse kogu rahva omanduseks, s. o. riigi omanduseks.

Maade suuruseks, mis antakse iga töötava talupoja kasutada, määratakse ülemmäär 30 hektaari. Kõik maade ülejäägid, mis ületavad selle suuruse, arvatakse riiklikku maavarasse selleks, et riigil võimalik oleks abistada maata ja vähese maaga talupoegi nende maaga varustamisel.

Nüüdsest peale meie maal ei ole ega saa olemas olla parasitidele, kurnajatele ega nende käsikutele.

Maa, mis praegu on töötavate talupoegade valduses, samuti maad, mida riik annab maata ja vähese maaga talupoegadele, kinnistatakse töötavate talupoegade põliseks pidamiseks. Igasugused katsed haarata talupoegade isiklikku omandust või vastu töötavate talupoegade tahtmist neile peale sundida kolhoosidesse organiseerumist, tõkestatakse otsustavalt, kuna need on kahjulikud riigi ja rahva huvidele.

Riigivolikogu otsustab kustutada talurahvalt kõik väljaostumaksud, mis on seoses varem läbiviidud maareformiga.

Riigivolikogu teeb valitsusele ülesandeks arutada küsimust abinõude üle, mis tuleks tarvitusele võtta kergendusteks kõigi muude võlakohustuste järele, mis koormavad põllumeeste ja kalurite majapidamisi, samuti ebaõiglaste maksude äramuutmise üle kui ka abinõude üle maksukoorma kergendamiseks kogu töötavale elanikkonnale.

Riigivolikogu otsustab kustutada töötavalt talupoegadelt kõik maksuvõlad ja administratiivkorras pealepandud trahvid.

Parasiitliku eksploatatorliku maapidamise lõpetamine ja sel alusel antav riiklik abistamine maata ja vähese maaga talupoegade varustamiseks maaga tähendavad, et talurahva näljale ja viletsusele, neile kapitalismi poliitilise ja majandusliku valitsemise alatistele kaaslastele, on tehtud lõpp.

Elagu Eesti töötav rahvas, ainus kogu maa seaduslik peremees!

Elagu tööliste ja talupoegade vankumatu liit!

Pärnu ühishaigekassa 20. aastapäeva puhul

Karl Lukk

20 aastat ei ole pikk aeg riikide ja rahvaste elus. Kuid meie haiguskindlustuse ajaloo on see küllalt pikk aeg selleks, et seda tähistada, kuna haiguskindlustuse iga meie kodumaal ulatub tagasi veidi üle veerandsaja aasta.

Pärnu ühishaigekassa on alanud väikeselt, nagu kõik teisedki meie haigekassad. Ta on aja jooksul kasvanud ja arenenud koos oma tegelaskonnaga.

Sel tegelaskonnal on jatkunud arusaamist haigekassade keskkoha olemasolu vajadusest. Pärnu ühishaigekassa on osa võtnud Eesti Haigekasade Liidu üritustest ja tegevusest, eriti intensiivselt aga viimaseil aastail, mida siinkohal eriti alla kriipsutan. Ühtlasi loodan, et Pärnu ühishaigekassa tegelaskonnal ka tulevikus jätkub huvi ja energiat haigekassade ühistest üritustest osavõtmiseks meie ühise asja arendamisel.

Pärnu ühishaigekassa on kahekümne aasta jooksul teinud tänuväärset tööd. Ta on vaigistanud valu ja on vähendanud majanduslikku kitsikust kassaliikmete perekondades haiguse puhul. See ei ole haigekassale kerge olnud, kuna temalgi on tulnud rasket võitlust pidada selleks, et kassaliikmete abistamiseks vajalised summad oleksid käepärast. See on olnud seda raskem, et haigekassade vajadustele meie võimude poolt pole seni pöördud vajalist tähelepanu.

Kuid neist raskustest hoolimata on Pärnu ühishaigekassa, samuti kui teisedki haigekassad, oma ülesandeid kassaliikmete eneste juhtimisel täitnud täiel määral ja on üle saanud kõigist raskusist.

Kahekümne aasta kestel on meie haiguskindlustuse alla viidud kõik käitised, mida praegu maksva seaduse alusel oli võimalik sinna viia.

Haigekassad ja nende tegelaskond on püüdnud rohkemgi. Juba Asutava Kogu päevist alates on püütud laiendada haiguskindlustust, kuid reaalseid tulemusi see ei ole annud, sest need, kelle käes oli vägi ja võim, ei pöörnud sellele alale vajalist tähelepanu. Ma ütleksin rohkemgi. Esialgu suh-

tuti haiguskindlustusele ja sotsiaalkindlustusele üldse vaenuliselt. Viimaseil aastail oli selles küsimuses olukord küll põhjalikult muutunud, kuid kavadest kaugemale ei ole jõutud. Haiguskindlustuse laiendamiseks on ainult lubadusi antud, kuid sõnadest tegudeni kahjuks ei jõutud. See kõik oli tingitud sellest, et igasugused huviringid tahtsid oma huve uue haiguskindlustuse maksmapanekul kindlustada. On arusaadav, et see võis sündida ikkagi ainult kassaliikmete huvide arvel.

Erilisi soodustusi pole haigekassadele antud. Nende püüdeid oma raviasutuste ja apteekide asutamiseks on pidurdatud ja seda nende huvide arvel, kellele töötava rahvakihi huvid on võõrad. Seda on ka Pärnu ühishaigekassa tunda saanud.

Haigekassade alla kuuluva tööliskonna nõudeks on alati olnud, et haiguskindlustust laiendatakse kõikidele palgalistele, millega kergendatakse haigekassadele nende ülesannete täitmine, sest mida laiem on kindlustatute ring, seda väiksem on risk.

Iga palgaline, kel pole muud vara kui ta tööjõud, peab olema kindlustatud igasuguste ootamatuste vastu. Seepärast tuleb teostada sotsiaalkindlustust kõikides selle harudes. Igale kodanikule tuleb kindlustada äraelamise võimalus invaliidsuse, vanaduse, haiguse, tööõnnetuse ja töötaoleku puhuks. Tuleb kindlustada äraelamise võimalus ka leskedele ja vaeslastele. Selle teostamine on võimalik, kui on ainult head tahet, mida seni kahjuks pole olnud tarvilisel määral.

Eelnimetatud kindlustuste peale on õigus igal tublil töölisel, kes oma tööjõu on annud ühiskonnale, ükskõik missugune see tööala ka on — kas füüsiline või vaimne töö.

Teame, et Vabariigi Valitsus on asunud tööliste olukorra põhjalikule parandamisele. Teame, et nüüd teostatakse ka üldine sotsiaalkindlustus.

Pärnu ühishaigekassale kui ühele pioneerile sotsiaalkindlustuse alal soovime õnne ja edu tulevikus.

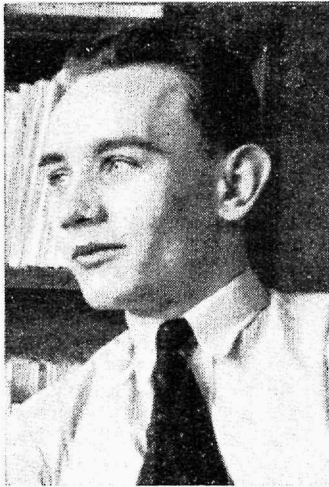
Pärnu ühishaigekassa tegevusest 1920.—1940. a.

Verner Tarand

Inimese eluajas esimest 20 aastat loetakse lapseeaks. Suuremaid muutusi nii füüsilises kui ka vaimses arengus sünnib eluea esimesil aastail. Kuigi ajaloo ulatuses 20 aastat pole märkimisväärne ajaiühik, tuleb meie sotsiaalpoliitilises arengus viimasele 20 aastale omistada võrdlemisi suurt osatähtsust, kuigi mitte niivõrd tegeliku arengu kui just arusaamiste, mõiste ümberkujunemise ja sotsiaalkindlustuse mõtte üldise leviku ajajär-

gule. Nii siis enam vaimset kui „füüsilist“ arengut.

20 aasta eest ei olnud haiguskindlustus meil enam midagi uhi-uut ega ennenägematut. Rääkimata juba tegutsevatest haigekassadest teame ammu varem tööliste nõudeist haiguskindlustuse läbiviimiseks ning püüdest teostada seda algelise omaabikorraldusena juba siis, kui seaduseandlus selleni polnud jõudnudki. Sotsiaalseadused sünnivad

Verner Tarand,
Pärnu ühishaigekassa asjaajaja.

tungivast tarbest ja nõudest, mitte seaduse-
andja heast tahtest. Ja niihästi nõudmiste
läbiviimisel kui ka saavutatud võitude ellu-
rakendamisel on tegevad need, kellesse asi
otseselt puutub — töölised, esijoones töölis-
konna aktiiv, ametiühingud.

ASUTAMINE JA TEGEVUSE ALGUS.

4. juunil 1920. a. astus kokku Pärnumaa
Ametiühisuste Kesknõukogu poolt valitud
„haigekassa komisjon“, et asuda haigekassa
ellukutsumisele Pärnus. Komisjoni koosseisu
kuulusid August Soosaar esimehena, Mih-
kel Kokk kirjatometajana ning Aleksander
Lants ja Riina Adamson liikmeina. Vaadati
läbi haigekassa põhikirja kavand ning otsus-
tati see esitada kesknõukogule ettepanekuga
ühishaigekassa asutamiseks.

Sama toimkonna korraldusel 8. augustil
1920. a. peeti Pärnu tööstusettevõtete tööliste
asemike koosolek, millest võttis osa 34 ase-
miku 13 tööstusest. Koosolek kinnitas hai-
gekassa põhikirja, mis koosnes 112 paragraa-
fist, komisjoni poolt ettepanud kujul ja valis
ajutise haigekassa juhatuse ja revisjonikomis-
joni. Ajutise juhatuse koosseisus oli J. Grün-
berg esimehena, Uuehendrik ja Hunt liik-
meina ning Soosaar, Põhjak ja Sirk asemike-
na. Esimesse revisjonikomisjoni valiti Ostrov,
Jakobson ja Kõösel.

12. septembril 1920. a. peeti esimene kor-
raline peakoosolek, kus ajutine juhatus asen-
dati uuega, 5-liikmelisega. Liikmemaksu
määraks otsustati esialgselt võtta 1% kassa-
liikme palgast. Esimesed abirahanormid
määrati haigeile: kodus ravimisel — perekon-
naga kassaliikmeile $\frac{2}{3}$, üksikuile $\frac{1}{2}$ keskmist
päevapalka, haiglas — üksikuile $\frac{1}{4}$; sünnitus-
rahaks $\frac{2}{3}$ ja matuserahaks 30-kordne kesk-
mine päevapalk. Abiraha otsustati maksa
esimesest haiguspäevast, kui haigus kestab
üle 3 päeva. 1%-line liikmemaks ei võimal-
danud 1920. a. lõpuks koguda suuremat kui

16.002-margase kapitali 96.880-margasest
läbikäigust. Juba 13. veebruaril 1921. a. pea-
koosolekul arutati liikmemaksu tõstmise kü-
simust, kuid ei otsustatud lõplikult, vaid vol-
litati juhatust, kui selgus, et äraelamine se-
nise normiga ei olnud võimalik, liikmemaksu
omal algatusel tõstma. Seda volitust juhatuse
kasutaski ning 1. juulist 1921. aastast tõsteti
liikmemaks 2%-ni. Oma otsuse tegi juhatuse
teatavaks 10. juulil ka peakoosolekule, kus see
leidis kinnitamist.

Selleaegseil peakoosolekul kurdeti töö-
liste loidust haigekassa asja vastu, eriti neis
tööstusis, mis veel haigekassa alla ei kuulu-
nud, kuid ka seal, kus kassa alla arvamine
oli toimunud. 10. juuli 1921. a. koosolekul
esmakordselt tõsteti üles ka haigete kontrol-
limise küsimus ning kurdeti liialdamiste üle.
Haigete kontrollimise ülesanne pandi juhatu-
sele, kes seda ka järjekindlalt teostas.

Niihästi asutav toimkond kui ka esimesed
juhatused kasutasid tihedalt selleaegse 4. jsk.
töökaitsekomissari R. Treufeldt'i nõuandeid.
Kuna komisjari asukoht oli Viljandis, siis
pidi kõike korraldama posti teel ning nõuanne
oli seetõttu puudulik. Kassa tegevusse ra-
kendamisel kui ka normide väljatöötamisel
saadi tulusaid näpunäiteid ja eeskirju Tallin-
na Ühisel Haigekassalt ja Sindi Kalevivab-
riku haigekassalt. Nende eeskujul töötati
välja täpsemad juhendid haigekassa töö kor-
raldamises.

Haigekassa esimeste eluaastate tegevuses
oli silmapaistev edukus ja intensiivne tegevus.
Kassaosaliste hulk arviliselt oli muidugi väik-
sem, kuid nii juhatused kui ka volikogu suhtu-
sid asjale suure huvi ja püüdlikkusega.
Peakoosolekuid peeti vähimalt 4 korda aas-
tas, kus eriti majanduslikud küsimused leid-
sid ikka tihedat sõelumist. Ja majanduselu
oli edukas just eriti neil esimesil tegevus-
aastail.

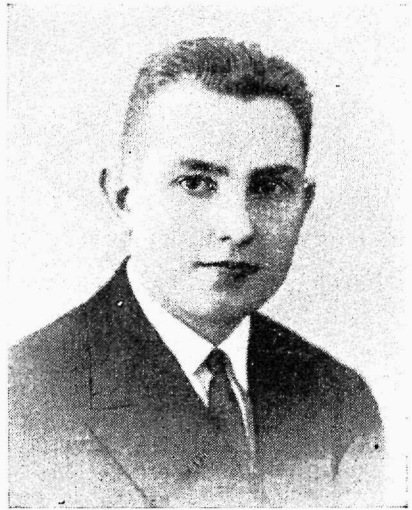
HAIGUSRAHA NORMID.

Abiraha normide määramine eeltoodud ta-
semele esimesel peakoosolekul on olnud õn-
nelikult valitud. Pärast liikmemaksu kōn-
gendamist normaaltasemele võidi selle nor-
miga rahulikult töötada. Ilma kassaliikmete
ravikorralduseta, mis oli tööandjailt üle võt-
mata, see norm võimaldas ka teatava reservi
kogumist. Ja nagu see inimese juures on
tavaline, meelitas tagavara kogumine nor-
mide tõstmisele. 1923. aasta 11. märtsi pea-
koosolekul otsustati hakata maksuma abiraha
ka pühade ja puhkepäevade eest ning 15. apr-
rillil samal aastal lisati haiglaravil viibijale
abiraha, hakates maksuma senise $\frac{1}{2}$ ja $\frac{1}{4}$
(perekonnaga ja üksikud) päevapalka ase-
mele $\frac{2}{3}$ ja $\frac{1}{2}$ päevapalgast. 15. juulil sam-
mal aastal tõsteti ka üksikute kassaliikmete
abiraha haiglas ravimisel $\frac{2}{3}$ -ni ja reguleeriti
laiendavalt mõningaid perekonnaliikmete
ravinorme.

Nüüd aga näib, et mindi liiale. Juba 17.
vebruaril 1924. a. oldi sunnitud lõpetama
maksmist pühade ja puhkepäevade eest ning
kärpima abiraha kõigile $\frac{1}{2}$ päevapalgani.
Nüüd oli jõutud veidi halvemasse, ebastabiil-
sesse ajajärku. Kuigi üldine rahaline seis

aasta-aastalt näitas pidevat paranemist kuni kassaliikmete ravikorralduse ülevõtmiseni 1929. aastal, tundus, et peakoosolekud nüüd liig kergekäeliselt arvestasid majanduslikke kõikumisi ning kandsid üle iga majandusliku seisuga muudatuse otse abirahanormidele. Oleks sel ajal püsivalt läbi aetud keskmiste normidega, ei oleks vahest 1929. aasta oma ravikapitali puudujäägiga suutnud lüüa nii sügavat haava. Selle asemel aga, et koguda suuremat tagavara, pärast 1924. a. kärpimisi 8. III 1925. a. tõsteti abirahad uuesti $\frac{2}{3}$ -ni, muidugi paratamatu tulemusega, et 1926. a. 9. mail olla sunnitud neid taas $\frac{1}{2}$ -ni kärpima. 27. veebruarist 1927. a. tõsteti uuesti abirahanorm $\frac{2}{3}$ -ni päevapalgast, missuguse normiga elati kuni 1928. a. lõpuni, kuigi juba 5. augustil 1928. a., kui oli otsustatud ravikorraldus haigekassa kätte üle võtta, otsustati alates 1. I 1929. aastast maksa abiraha kodus $\frac{2}{3}$, haiglas $\frac{1}{2}$ päevapalka, kusjuures maksmata hakati kõigile 4. haiguspäevast. Pühade ja puhkepäevade eest ei maksetud. Kaks viimast normi, nimelt 4-dast päevast maksmine ilma pühadeta, on jäänud tänaseni muutmata püsima, kuna abiraha määrad veel palju kõikumisi on pidanud läbi elama.

Nimelt selgus üks aasta pärast kassaliikmete ravikorralduse haigekassa kätte võtmist, kui kalliks õigupoolest läheb korralik ravimine, ja 26. mail 1929. a. peakoosolek oli sunnitud abirahasisi alandama kodus $\frac{1}{2}$, haiglas $\frac{1}{3}$ keskmise päevapalgani. Selle normi juures saavutati majanduslik tasakaal veidi pikemaks ajaks. Alles 11. juunil 1933. a. tõsteti abirahad uuesti $\frac{2}{3}$ ja $\frac{1}{2}$ päevapalgale tasemele, missuguse normi juure, korralikul ajal, näib olevat võimalik peatuma jääda. Veidi raskem aeg, mõni taud või epideemia, samuti majanduselu häired olid muidugi võimalised sundima küllalt pisikese tagavarakapitaliga töötavat haigekassat otsekohe norme alandama. Nii oli üks raskem ajajärk 1935. aastal, kus 29. juuni erakorraline peakoosolek oli sunnitud abiraha kärpima $\frac{1}{2}$ ja $\frac{1}{3}$ päevapalgani, sealjuures tehes mõningaid piiravaid korraldusi ka rohuabi alal. Ometi juba 3. mail 1936. a. suudeti abirahanormid tõsta endise tasemeni, kuhu peajoonetes on jäädud peatuma senini. 1939. aasta

Arnold Elend,

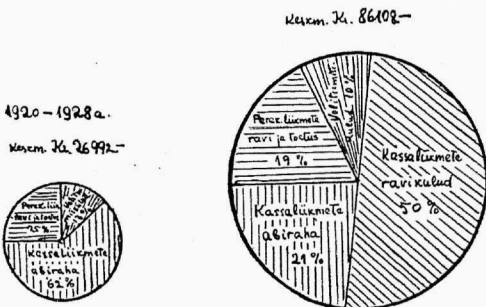
Pärnu ühishaigekassa juhatuse esimees.

majanduselu häired sundisid 5. novembri erakorralist peakoosolekut toimetama tagasihoidlikku normide kärpimist, kuna alandati ainult perekonnata kassaliikmete abiraha haiglaravil $\frac{1}{2}$ -lt $\frac{1}{3}$ päevapalgani. Samad normid jäeti kehtima ka 1940. aastaks ja kui oleks võimaldunud mõningal määral suurema kokkuhoiu teostamine ravikuludes, milleks juhatused pidevalt on otsinud vahendeid, siis kehtivad normid Pärnu vägagi ebastabiilsetes majandusoludes tohiks olla rahuldavad.

RAVIKORRALDUS.

Alates juba 1922. aastast, seega haigekassa teisest tegevusaastast, on peakoosolekuil järjekindlalt kõnelnud kassaliikmete ravikorralduse võtmisest haigekassa kätte. Miks selleni tegelikult jõuti alles 1928. aasta 5. augusti peakoosolekul, kus, muide, võeti vastu ka uus põhikiri, selle põhjused ei ole täiesti selged. Volinike seas näib olevat valitsenud kaks seisukohta, kusjuures suurtööstuse volinikud moodustasid enamuse ning ei pooldanud ravi ülevõtmist. Kassa majanduse suhtes muidugi ravikorralduse ülevõtmine avaldas oma mõju, kuid arvestades seda, et väikekätiste kassaliikmed vaevalt võisid end märkimisväärselt ravitseda ning ravikorralduse kassa kätte minekul pidid kasutama ometi kord avanenud ravivõimalusi, võib seda ainult loomulikuks pidada. Juhatuses ringkondades avaldas oma hoiatavat mõju ravikorralduse ülevõtmisega tõttamise vastu peaaegu alaline ülekulutuse hädaoht perekonnaliikmete toetamise osas, kus muidugi ravikulud lõviosa haarasid enda alla.

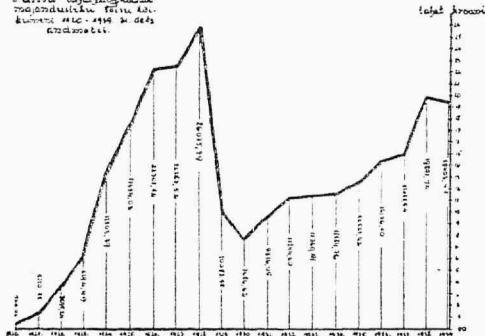
1. jaanuarist 1929. a. Pärnu ühishaigekassa asus oma liikmeile ravi korraldama. Arstide anti täieliselt vaba arstivaliku põhimõtte, kusjuures haigekassa oli kokkulepe arstide organisatsioonidega, mitte arstidega üksikult, ja arstitasusid makseti visiiditasu alu-

Pärnu ühishaigekassa kulude jagunemine

Tabel nr. 1.

Pärnu Ühishaigkassa
 Haigekassa Pärnu linn
 Kassa-aasta 1928-1929 ja 1929-1930
 Kassa-aasta

Tabel nr. 2.

sel. Rohubi korraldati kõigi Pärnus sel ajal tegutsenud apteekide kaudu vastavate kokkulepete alusel. Haigemajalist ravi võimaldati Pärnu Linnahaiglas kui ka Tartu Ülikooli kliinikuis.

Juba lühikese ajaga selgus, et piiramatu vaba arstivaliku süsteemiga haigekassa ei tule majanduslikult välja. Esialgu katsetati usaldusarstide tegevusserakendamisega, kes pidid kontrollima teiste tegevust nii tööst vabastamisel kui ka rohtude kirjutamisel. Selleaegseis aruandeis kohdetakse ka arstide tegevuse üle selles mõttes, et visiitide arv arstide poolt kunstlikult kõrgele aeti. Usaldusarstid on püüdnud teostada kontrolli, kuid loomulikult võidi sellega saavutada ainult pisikest moraalselt mõju ning tegelikke tulemusi saadi ainult üksikjuhtudel, kuna pole kujuteldav usaldusarsti kontrolli teostamine igal üksikjuhul nii massiliselt.

1934. a. lõpuks oldi veendunud, et sellelaadiline arstiabikorraldus ei võimalda kassat majanduslikult hoida nõutaval tasemel, kuna abirahanorme oli niikuinii kärbitud ega olnud võimalusi kuski teostada kokkuvõtteid. Mõeldi üle praeguse ni kuhtvale arstiabikorraldusele. Pärnu linnas palgati 11 arsti (kõigilt erialadelt kokku) kindlapalgalistena haigekassa teenistusse, kusjuures palga suurus määrati küll enam-vähem vastavalt visiitide arvule, kuid otseselt see ei olenenud igal kuul arsti juures tehtud visiitide hulgast. Nagu öeldud, on praeguse ni jäänud püsima selle arstiabikorralduse süsteemi juure, kusjuures maal tegutsevad lepinguarstid töötavad endiselt visiititasu alusel. Kuna sel viisil on küll paremuseks asjaolu, et arst ei ole otseselt huvitatud visiitide arvust, toob see teiselt poolt kaasa uue nähtuse — arst muutub vähem hoolivaks, näiteks püüab raskesti haigest saada lahti sel teel, et paigutab ta haiglasse, kuigi kodus arstimine oleks võimalik. Eriti koduste visiitide suhtes arstid muutusid tagasihoidlikuks, mistõttu 1938. a. rakendati koduste visiitide eest väike lisatasu visiititasu alusel. Tarbetute haiglasse paigutamise ärahoidmiseks on kasutatud arstliku komisjoni vahendust, kelle otsustada anti kõik haiglasse paigutamise otsused peale kiireloomuliste. See pole aga kohaldatav lamajate haigete suhtes ning ka ajaliselt komisjon, pidades

koosolekuid kord nädalas, ei ole küllalt painduv organ seesuguste küsimuste järjekindlaks otsustamiseks. Arstliku komisjoni vahelduv koosseis, mida lepinguarstid ise soovisid, et kõik üheväärselt saaksid osa võtta komisjoni tööst, on nüüd jäetud kõrvale ning on moodustatud alatise koosseisuga komisjon just selleks, et haigekassa kantsleil oleks võimalik ka siis, kui komisjoni istungiäeg on kaugel, kasutada komisjoni liikmeid-arste teataval määral usaldusarstidena, kes otsustavad küsimusi ka teiste arstide otsuseid kontrollides.

Muus osas arstiabikorraldus on käinud loomulikku rada, arenedes koos aja ja olukordade muutumisega. Rohubi alal anti kuni 1939. a. sügiseni ametlikult ainult lihtrohte ja patentrohte nimekirja järgi, kusjuures nimekirjas mitteleiduvate patentrohte saamiseks oli vaja haigekassa juhatuse eriluba. 1939. a. novembris rakendati juuremaks väljaspool lubatud nimekirja väljakirjutatud patentrohtudele (65%). 1940. a. aprillikuu peakoosolek muutis selle normi, jättes vaid 10% lise juuremaksu. Kehtiv norm on liig madal selleks, et majanduslikult hüvitada patentrohu kalli hinna vahet lihtrohuga, ja kuna vajalised patentrohud niikuinii on võetud nimekirja ja saadakse tasuta, siis uue korra kohaselt halval juhul haigekassa majandus võib saada ohustatud.

Ravikorralduse alal ei ole tehtud kitsendusi elektri- ega füüsikaalse ravi saamisel, välja arvatud 25%-line juuremaks kassaliikmeile

August Juhkam,

Pärnu ühishaigkassa juhatuse esimees
 3. V 1928. — 11. X 1928 ja 4. IV 1929. —
 8. X 1929. a. 1. VII 1940. a. haigekassa
 raamatupidaja.

(perek.-l. 50%) röntgeni-, raadiumi- ja mudaravilt. Mudaravi küsimused eraldi kuuluvad ainult arstliku komisjoni kompetentsi.

HAMMASTE RAVITSEMINE.

Eraldi märkimist väärib hambaravikorraldus, mida suuremal määral, alates 1930. aastast, teostatakse oma hambaravikabinetis. Enne 1930. a. kabineti asutamist korraldati hambaravi, nagu maal praegugi, arstide juures kodus töötaksi alusel. Haigekassa hambaravikabinet, mil käesoleval aastal täitus 10 aastat tegevuse algusest, on avatud 6 tundi päevas ning töös on tuntud alatiselt ülekoormatust. Haigekassal on olnud palju raskusi

Katarina Tamm,

kes on töötanud 20 aastat Pärnu ühishaigekassas.

Katarina Tamm sündis 30. aprillil 1884. a. Pärnus. Saanud Pärnus alghariduse, siirdus ta Venemaale, kus õppis õhtukeskkoolis ja raamatupidamise kursustel. 1916. aastal ta astus Putilovi relvatehaste haigekassa teenistusse, kus töötas ametnikuna kuni 1918. a. suveni, mil tuli tagasi Pärnu. Järgnevalt töötas Pärnu linnavalitsuse kantseleis praktikandina ning hiljem Balti nahavabrikus töölisenä kuni Pärnu ühishaigekassa asutamiseni. Haigekassa loomisel 1920. a. astus selle teenistusse asjaajajana, millisel kohal teenis kuni 3. jaan. 1929. a. Sellest ajast oli ta raamatupidaja kohal kuni 13. juulini 1939. a., mil paigutati kassapidaja kohale, kus teenib praeguseni.

Pr. Kr. Tamm on üks neid püsivaid ja asjalikke töötajaid, kes hoolimata aegadest ja oludest asub oma töölaua taga ning täidab asjatundlikult temale pandud ülesandeid. Soovime juubilarile palju jõudu ja tervist järgnevate aastakümnete kestel töö jätkamiseks tööliste haiguskindlustusasutuses.

Aleksander Reiman,

kes rohkem kui kümme aastat on olnud Pärnu ühishaigekassa juhatuse liige.

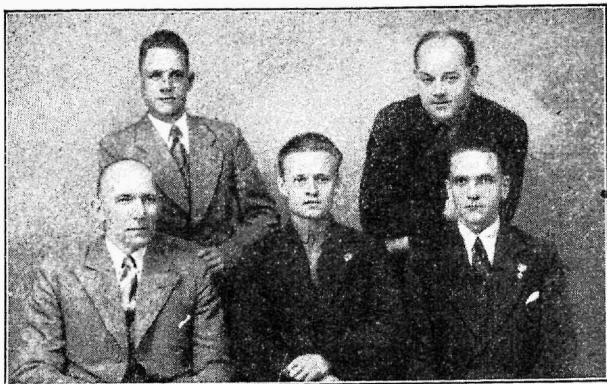
hambaarstide juurepalkamisega, kuna koha peal kvaliteetttöötajad on ülekoormatud. Hambaarstide tunnitasu, muide, on Pärnus kalim isegi Tallinna omast. Praegu töötab kabinetis 2 hambaarsti. Alates 1939. a. novembrist maksavad kassaliikmed hammaste plombeermisel 25 senti plommilt, perekonnaliikmed 35 senti.

TOOTSI AMBULANTS.

Ainus ambulatoorium Pärnu ühishaigekassal tegutseb Tootsi briketitööstuse juures 1937. a. suvest alates. Tööstuse rajamisel pisikesest esmaabipunktist, kus ühest talutoast jatkus ambulantsiks, ooteruumiks ja velskri eluruumideks, on nüüdseks arenenud korralik raviasutus. Tänavu muretseti kohale ka hambaarstimise sisseseade. Ambulantsi juhatajaks on Tori jaoskonnaarst ning alatiseks töötajaks koha peal koolivelsker.

PEREKONNALIHKMETE ABISTAMINE.

Alates 1921. aastast on haigekassa korraldanud ka perekonnaliikmeile ravi ja toetust sünnituse ning surma korral. Peab märkima, et enne ravikorralduse haigekassa kätte võtmist perekonnaliikmete arstiabi peale kulutati tihti enam kui oli seadusega lubatud. Sellest tingitult mõningail aastail on tulnud perekonnaliikmeile ravi andmist tunduvalt piirata. Praeguste normide järgi arstiabi nii arsti kui ka haige juures, kaasa arvatud arsti söidukulud, on perekonnaliikmeile tasuta. Arstirohtude eest maksavad perekonnaliikmed juure 20%, kuna haigiaravi on võimaldatud 2 kuu kestes aastas, esimesel kuul 25-sendilise, teisel 1-kroonise juuremaksu eest

Pärnu ühishaigekassa juhatus 1936. a.

Istuvad pahemalt: abiesimees Peeter Sneeks, esimees Harald Reinmann ja sekretär Herbert Karu, seisavad paremalt: ametita liige Hein Kalda, laekur Nikolai Andresson.

päevas. Arstivisiite võivad kasutada perekonnad vastavalt nende suurusele 1—4 perekonnaliikmeni, vastavalt 10, 15, 20 ja 25 viisi aasta kestes, kusjuures juhatusel on õigus lubada lisavisiite. Toetusena maksetakse perekonnaliikmeile kodus sünnitamisel kr. 10.— ja surma korral kr. 25.—.

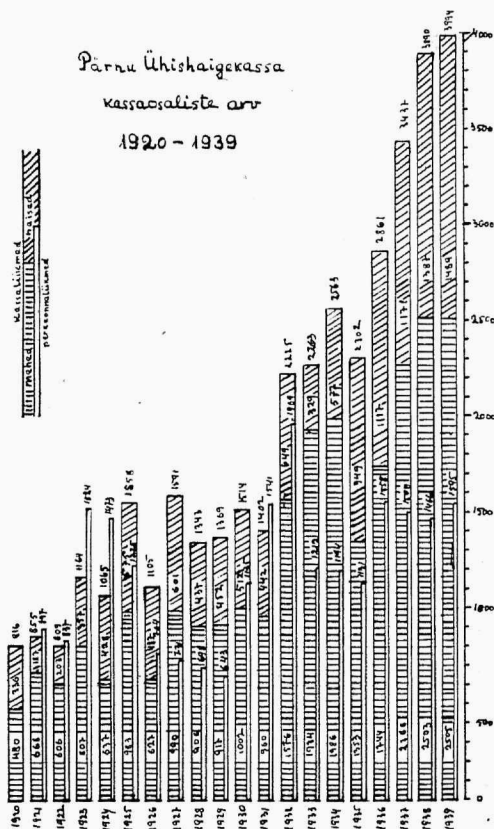
OMA APTEEGI KÜSIMUS.

Omaette peatiki Pärnu ühishaigekassa tegevuses moodustab oma apteegi küsimus. Juba 1927. aastal, s. o. enne kassaliikmete ravikorralduse haigekassa kätte võtmist, on peakoosolekul olnud kõnelusi oma apteegi asutamise vajadusest. See küsimus on püsinud päevakorral pidevalt. 1932. aastal otsustati pöörduda apteegi avamise loa saamiseks ametiasutuste poole. Tookord asi lahendati kokkuleppel Pärnu apteekritega, kes hinnaalandusi suurendasid lihtrohtudelt 30% ja patentikalt 5%-ni. Hiljem need hinnaalandused on jälle tasa lülitatud. 1938. aastal tõsteti oma apteegi küsimus jälle konkreetselt päevakorraile ning peakoosolek määras vajalised krediidid apteegi asutamise eeltöödeks. Seekord lõppes lugu sotsiaalministri otsusega lükata küsimus edasi uue, laiendatud haiguskindlustuse kehtimapanekuni. Kuna aga uut haiguskindlustuse seadust ei tulnud nii pea, käidi korduvalt ministriumide ja ametiasutuste vahet, sest rohud olid endiselt kallid osta ja haigekassa majandus vajas mingit pidevamat sanktsiooni. Mis aga jäi saamata, oli apteegi avamise luba. 1939. a. sügisel sakslaste lahkudes jäi Pärnus suurim apteek mõneks ajaks õhku kummitama, kuna ministerium uut apteegi omanikku ei tunnistanud seadusepäraseks, ning haigekassale anti teatud lootusi apteegi omandamiseks. Tegelikult ka seekord ei saanud asjast asja ning tänaseni ostame rohud täishinna eest (muidugi 20% hinnaalandusega) eraapteekreilt.

MAJANDUSLIKUST OLUKORRAST.

Rikas ei ole Pärnu ühishaigekassa kunagi olnud. Ja teame sedagi hästi, milles haigekassa rikkus võib seista. Mingeid ärilisi operatsioone siin ei sooritata, kusjuures võistlusvõime oleneks kapitalide suurusest. Haige-

kassa varanduse ainsaks ülesandeks on kassaliikmeile korraliku ravi ja toetuse kindlustamine. Oma apteegid, haigemajad, ambulatooriumid ja eriravikabinetid on nendeks hädavajalisteks varadeks, mida haigekassad peaksid omama. Oleks hooplemine ütelda, et meil Pärnus need puuduvad ainult sellepärast, et neid pole ju tahetudki asutada. Teame hästi, et maksimum-normideni pole meil kunagi jõutud ning keskmistegi juures on püsitud, kusjuures aeg-ajalt, raskematel aegadel, on tekkinud tarve kärpimisteks.

Tabel nr. 3.

Pärnu ühishaigekassa juhatus 1939. a.

Vasakult: raamatupidaja A. Juhkam, asjaajaja V. Tarand, juhatuse liikmed H. Raide, F. Rallmann, R. Terase, A. Kurrut ja juh. esimees A. Elend.

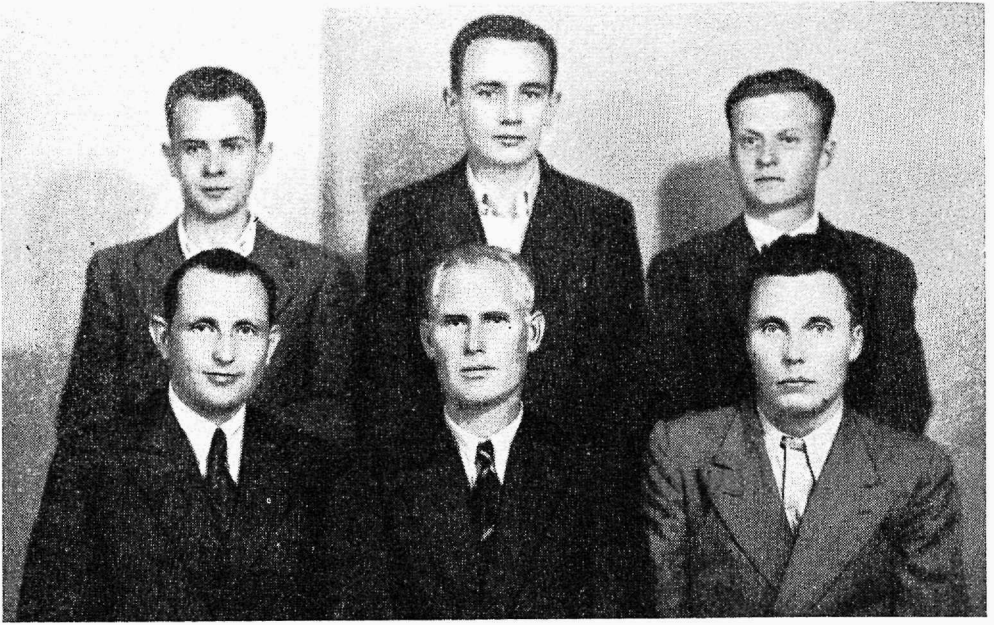
Varanduslik seis ei olnud kunagi eriti hiilgav. Tagantjärele võiksime ju targutada, et 1929. aastal ravikorraldust üle võttes oleks võidud luua mõningaid raviasutusi ja korraldada ravi otsekohe mõne otstarbekama ja kokkuhoidlikuma süsteemi alusel kui seda on vaba arsti valik. See ei tarvitse olla vale, sest 1929. aastasse haigekassa astus jõukamana kui ta on olnud kunagi enne või pärast. Aga sündides ei ole keegi liig tark ja kõik haigekassad, kus on midagi head tehtud, on seda teinud katsetamise ja tihti valusate õpetundide järele.

Majanduslikel raskustel peab olema põhjusi. Pärnus, nagu teisteski haigekassades, on neid küllaldaselt. Oma iseloomult on Pärnu hooajatööstuslik keskus. Rääkimata metsamaterjali ümbertöötamise käitiste võrdlemisi lühikesest hooajast on Pärnus hooajaline ka kõik muu. Suurim tekstiiltööstuski seisab vähimalt ühe kuu igal aastal ja töötasud on siin suhteliselt hulga odavamad suuremate ja parema tööstuskonjunktuuriga linnade omadest. Praegu liikmete arvult suurim tööstus meie kassa koosseisus, Tootsi brikititööstus, on peale oma hooajalise iseloomu väga suure „läbilaskevõimalusega“ kassaliikmete suhtes. Keskmiselt üle 3000 töölisega käitise koosseis vaheldub vähimalt 4 korda aastas! Ja haigekassade tegelased teavad, et enamjagu äraminejaid võtab ka haigekassalt midagi kaasa. Suvituslinnana on Pärnus lühihooajaline ka pisitööstus, rätsepad, kingsepad jne.

Kahel viimasel aastal on välisrevisjoni aktides ja neile järgnenud kindlustusameti otsustes märkeid, et Pärnu ühishaigekassa tegevuskapital on liig väike ning et tuleks võt-

ta tarvitusele abinõusid selle koheseks suurendamiseks.

Keegi ei taha väita, et see jutt oleks vale. Tegevuskapital, mis vaevu katab haigekassa ühe kuu väljaminekud, on muidugi liig väike ja vajab suurendamist. On aga iseküsimus, kas juba 20 aastat umbes niisama suure, tihti veel väiksemagi, tagavarakapitaliga töötanud haigekassa peab esimese majandusliku häire korral toimetama põhjalikke kärpimisi kokkuhoiu saavutamiseks, seega tagavarakapitali kogumiseks. 1939. a. sügisel, kui selgus, et majandusaastat üldise majandusliku korratuste tõttu ei õnnestu lõpetada tasakaaluga, informeeriti sellest peakoosolekut ning juhatus selle asemel, et teostada suuremaid kärpimisi, esines mõningate arstiabikorraldust ümberkorraldavate ning tagasihoidlike, õigupoolest rohkem norme reguleerivate kui kärpivate ettepanekutega. 1940. a. välisrevisjon märkis, et teostatud kärpimistest ei ole küllalt haigekassa majanduselu hüvitamiseks. On selge, et praegu kehtivad normid ei kindlusta vaidlematult puudujääkide vältimist. Ometi just Pärnu ühishaigekassa mõeldud tegevust vaadeldes selgub kõige kujukamalt, milleni võib viia liig kergekäeline abiraha normide ümberkujundamine. Niipea kui ollakse vaevalt Hädaohust väljas, tõstetakse normid taas tihti üle jõu käivasse kõrgusse. Ideaalne oleks, kui haigekassa tagavarakapital võimaldaks oma tegevuse arvel haigekassadel ületada ka raskemaid aegu talvistel keskmiste normide juures. Ei ole sugugi loomulik sattuda paanikasse, kui mõnel tegevusaastal aruanne tuleb lõpetada puudujäägiga. Praeguse pisikesse tagavarakapitali juures ähvardab muiduga alatiselt hädaoht, et see võib

Pärnu ühishaigekassa praegune juhatus.

Istuvad vasakult: juhatus esimees A. Elend, juhatus liikmed J. Lage ja R. Terase. Seisavad vasakult: juhatus liige F. Rallmann, asjaajaja V. Tarand juhatus liige H. Raide.

langeda allapoole ja tuua kaasa sundkärpimise. On aga ka vaja tähele panna, et niisuguse väikese, vaevalt ühe kuu läbikäiku katva tagavarakapitali niisama kergesti mõni õnnelik kuu tõstab endisele tasemele kui kehv aeg surub allapoole. Ning kogenud haigekassade tegelased harilikult teavad, missugune aeg võib olla kehv ja missugune peab tasuma kehva aja võlad.

Tagavarakapitali ei saada üle öö ega järskudest ülejääkidest. Igakuine 5%-line juurearvamine muidugi on see „loomulik juurekasv“, kuid pahatihti on aegu, kus teispidiseid ülekandeid tuleb sooritada palju suuremal määral. Ka Pärnu ühishaigekassas tahetakse jõuda selleni, et tagavarakapitali loomulik suurus väldiks alati kummitava kärpimiste hädahoju. Ometi oleks ülekohtune soovida, et seda tehakse mõneaastase miinimum-abirahadega läbiajamise teel. Haigekassa teotahelise tööliste omavalitsusena teostab selle kogemustele rajanevate ümberkorraldustega ja uuendustega, — antagu selleks vajalisi õigusi ja seaduslikku kaitset. Kuna isegi oma raviasutuste ja apteekide asutamine on takistatud mitmesuguste ringkondade erihuvide kaitseks, jääb muidugi haigekassadele viimane vahend ka ainsaks oma majanduse kaitsmisel, — kärbitud normid.

VAHEKORRAD.

Igal asutusel, samuti nagu igal isikul, kes suhtleb teiste isikute ja asutustega, tekivad vahekorrad. Nendest vahekorradest teataval määral, kas nad on head, halvad või puhtametlikud, tehakse mõnikord väga õnnestunult iseloomustavaid järeldusi isiku iseloomu

või asutuse organisatsioonilise küpsuse ja üldise oma ümbrusse sobivuse suhtes.

Kassaosalistega suheldes iga haigekassa käitumine on määratud juba ette haigekassade omavalitsusliku ehituse tõttu. Võime õigustatult ütelda, et kassaosaliste omavalitsuse loomisega haigekassades seaduseandja on loonud parima korralduse, mille alusel sotsiaalkindlustusasutus võib tegutseda. On välditud kõik kroonulik ja bürokraatlik, isegi sedalaadi kriteeriumi tekkimise võimalus kassaosalistes, kuna valitsemine üsna lähedalt on kassaosalistest endist. Ja kui on tekkinud kõik arusaamatusi, mida ei saa ka erakordseks lugeda meie küllalt suure pere juures, siis need on lahendatud võimalust mööda leplikult ning esijoones on püütud kõrvaldada nende arusaamatuste põhjused.

Kontakt kassaliikmetega on esimestel tegevusaastatel olnud üldiselt väga elav. Kuna peakoosolekule valitakse volinikke igalt kümnele kassaliikmelt üks, siis võrdlemisi väikeste käitistega on otsene lähem side olemas. Ja peakoosolekuid peeti tegevuse algaastail vähimalt 4, ka 5 ja 6 korda aastas. Vahepeal, tegevuse laienedes, on side peakoosoleku kaudu jäänud nõrgemaks, kuna ei tasutud peakoosolekule sõiduks maavolinike sõidukulusid kuni 1938. aastani. Samuti on peakoosolekute korraldamine üldiselt kassa suurenedes jäänud harvemaks, ületades vaevalt põhikirjaga nõutava miinimumarvu. Maakäitiste juurearvamisega on laienenud haigekassa tegevus üldiseks kogu Pärnumaale. 1931. a. 1. jaanuarist liideti Pärnu ühishaigekassaga Väandra ühishaigekassa ja järgmisel aastal, 1932. a. 1. jaan., Abja-Mõi-

Pärnu ühishaigekassa ametnikud 1940. a.

Istuvad vasakult: E. Jürgens, kassapidaja K. Tamm ja H. Talts, seisavad vasakult M. Kalbus, raamatupidaja A. Juhkam ja asjaajaja V. Tarand.

saküla ühishaigekassa. Nii Vändras, Möisa-kiülas kui ka Kilingi-Nõmmel on haigekassal koha peal esindajad-usaldusmehed, kelle kaudu peetakse sidet ja korraldatakse kassaosaliste asju. Alates 1939. a. suvest on rahaliste operatsioonide sooritamine nendes keskustes korraldatud kohalike ühispankade kaudu.

1938. aastast alates on uuesti hakatud otsima tihedamat kontakti kassaliikmetega, seades juhtmõtteks kassaosaliste teadvuse ja arusaamise tõstmise eriti haigekassa kui oma asutuse hindamaõppimiseks. On pakutud käitistele võimalusi kutsuda kassaliikmete koosolekuile haigekassa esindaja lähema informatsiooni andmiseks ning seda võimalust on käitiste poolt, eriti seal, kus asju korraldavad töölisanemad, nõukogud või aktiivsemad kassaliikmed, heal meelel kasutatud. Samuti on korraldatud kassaliikmeile kolm avalikku koosolekut, kus lähemalt on selgitatud haigekassa tegevust, tegutsemisvõimalusi ning eriti laiendatud sotsiaalkindlustuse vajadust. Ühe seesuguse koosoleku soovil haigekassa juhatuse esindajad andsid vastavaile ministreile üle ka koosolekul vastuvõetud resolutsioonid uue haiguskindlustuse seaduse kohta.

Teiste haigekassadega ja Eesti Haigekassade Liiduga on Pärnu ühishaigekassa suhted olnud ikka korrektset ja heasoovlikud, kuigi mõnel ajajärgul võib märgata teatavat suhete jähinemist. Eriti liiduga suhtlemises, õigemini liidule suhtumises, on Pärnu ühishaigekassa varasemas tegevuses omapäraseid momente. Tartu üldhaigekassa algatusel võeti osa liidu asutami-

sest ning 13. VII 1924. a. peakoosolekul otsustati astuda liidu liikmeks ja saata Tartu kongressile oma saadikud J. Kommison ja A. Grünberg. Kuid juba 8. märtsi 1925. a. peakoosolek otsustas liidust lahkuda. Nüüd oli 28. veebruaril 1926. a. liitu astumise küsimus päevakorral, kuid millegipärast see otsustati eitavalt, kuid 1. augustil samal aastal otsustati see uuesti jaatavalt ning astuti liitu 1. oktoobrist 1926. a. Kuid seegi otsus ei püsinud kauem kui 24. aprillini 1927. a., mil taas otsustati liidust lahkuda aruandeaasta lõpust arvates.

Siis, haigekassa püses väljaspool liitu, 17. märtsi 1929. a. peakoosolek otsustas tellida kõigile volinikele haigekassa arvel „Töö ja Tervise“ 1929. aastaks. Liitu astumise küsimus oli nüüd päevakorral järjest igal aastal, kuid otsustati ikka eitavalt, kuni 8. detsembril 1935. a. otsustati uuesti astuda liidu liikmeks 1. jaanuarist 1936. a. alates. Sellest ajast, s. o. kolmandat aega, on liidu liikmena seni püsitud ega ole ka liidust lahkumise küsimust enam peakoosolekute päevakorras olnud. Juba mitmendat aastat võtab liidu juhatuse tööst osa ka Pärnu ühishaigekassa esindaja. Liidu kongressidel ja kokkutulemistel on Pärnu esindajad ikka koos teistega olnud esinemas nii haigekassade kui ka kassaosaliste üldiste huvide kaitsmisel.

Käitistega on haigekassa püüdnud pidada korrektset ja sõbralikku vahekorda. Harva on juhtunud, et tööandjate poolt on tõstetud nurinat haigekassa vastu, ja kui on, siis kunagi mitte haigekassa halva käitumise tõttu. 1938. aastal, kui haigekassa juhatuse

hakkas teostama tihedamat kontrolli käitiste üle, pannes ametisse erilise revident-ametniku, tekkis nagu väike pahameeleliikumine, kuna esimese poolaasta jooksul võidi avastada üle 15000 krooni varjatud või teatamata jäetud kindlustusmakske. Valdav osa maksude tagantjärele nõudmisi õiendati kokkuleppel ning mõnede haigekassa tegelaste poolt on avaldatud isegi arvamist, nagu käidaks Pärnus liig õrnalt ümber valetateid annud käitiste valdajatega. Nii on selge, et käitiste poolt tekkinud nurin ei olnud põhjendatud. 1939. a. sügisel grupp tööandjaid mõningaist intriigist juhitult üritas oma esindaja valimist haigekassa revisjonikomisjoni, kuid kuna valiti haigekassale vastuvõtmatu isik, siis juhatas, kasutades endale seadusega jäetud õigust, tagandas selle. Samal initsiatiivil korraldi valimisprotseduuri 1940. a. kevadel, kuid kuna enamjagu käitiste valdajaid oli jõudnud arusaamisele, et sedalaadi maajagamisest haigekassaga ei või olla mingit tulu, valiti revisjonikomisjoni haigekassale täiesti objektiivselt suhtuv esindaja, kes ka praegu revisjonikomisjoni tööst osa võtab.

JUHTKOND JA TEENIJAD.

Nagu see omavalitsuslikult juhitud asutuses on loomulik ja vajaline, on haigekassa juhtkond aeg-ajalt vaheldunud. Juhataste vahekord teenijatega on olnud, vastavalt juhatuste temperamendile, asjalik ja vajalisel määral usaldav. Juhatastele on usaldust isegi liigsena ette heidetud, kuna on avaldatud arvamist, et halb vahejuhtum, nagu see ilmnis 1939. a. kevadel ühe ametniku võltsimiste ja omastamiste avastamisega, olevat tingitud liigest usaldusest. Mõnes olukorras võib selles olla terake tõtkki, ometi ei saa väita, et umbusuga oleks võimalik vältida igasugust kuritarvitamist. Normaalseks vahekorras haigekassa juhatuse ja teenijate vahel tuleb pidada siiski asjalikku usaldust. Muidugi on vaja usaldusliku vahekorra saavutamiseks ennekõike õppida üksteist vastastikku lähemalt tundma. Nagu juhatuses, nii ka revisjonikomisjonis ja ametkonnaski on mõningal määral isikuid vaheldunud — kus valimistulemustest, s. o. volikogu soovist ja meeleolust, kus isikute töövõimest ja vahekordade kujunemisest olenevalt. Nii juhatuse kui ka juhtiva ametkonna vahekorrad raviva personaaliga — arstidega, hambaarstidega jne. — on olnud ikka normaalsed. Eri-lisi komplikatsioonid neis suhtes ette tulnud ei ole.

Silmapiistvaist isikuist olgu esile tõstetud kõigepealt, peale asutava toimkonna, esimese juhatuse esimehe J. Grünbergi nimi, kelle energilisest tegevusest haigekassa asutamisaastail näib palju olevat olenenud. Aukohal koos 20-aastase haigekassaga seisab esimese haigekassa asjaajaja Katarina Tamme isik, kes on kogu aeg väsimatult püsinud haigekassaga koos töös ja võitlustes nii headel kui ka kurjadel aegadel. Siis C. Norberg (nüüd Normet), kes neli aastat juhatuse esimehena, enne seda revisjonikomisjoni esimehena, haigekassa tööst on osa võtnud; ajaloolises järjekorras August Juhkam, kes

oli esimeheks ravikorralduse ülevõtmise eel ja järelajal ning kes pärast 9-aastast eemalolekut pöördus haigekassa tegevusse tagasi 1939. aastal, asudes teenistusse raamatupidajana; edasi kaheaastase esimehe-karjääriga J. Remmert (†) ja Joh. Kommisson ning järgnevad, kolm aastat esimehe kohal püsinud N. Andresson ja A. Elend, neist viimase „valitsuseajale“ langeb mõningaid energilisemaid ümberkorraldusi ja ümberhinnanguid haigekassa tegevuses. Esile-tõstmist väärib A. Reimani tegevus, kes kümmeaasta aasta kestel järjest võttis osa haigekassa juhatuse tööst suure püsivuse ja hoolega, olles kogu aeg juhatuse kirja-toimetaja töörohkel ametikohal. Praegune juhatas A. Mühlmänniga esimehe kohal on olnud ametis veel liig lühikest aega selleks, et suuta endale teenida eriti märkimisväärset kohta 20-aastase tegevuse ulatuses.

KOKKUVÕTTEKS.

20 aastat tegevust ei saa käsitleda ajaloo-na sündmuste kronoloogilises järjekorras. Igal aastal juhtub igal tegevusalal midagi uut, selle kõige kirjeldamine järjekorras võiks olla ainult tüütav. Käesolev ülevaade ei taotle esijoones ajaloolise dokumendi seisukohalt. On tahetud anda lähem kirjeldus, luua pilt haigekassast, nagu ta on olnud oma kujunemisejär-gus — esimese 20 aasta jooksul. Kirjutaja on püüdnud olla objektiivne ja eemalseisjana vaadelda varasemaid sündmusi. Kus oli karta liigselt isikliku seisukoha mõjulepääsu, seal on mindud mõnest asjast vaikselt mööda. Selles mõttes võiks ülevaadet pidada puudulikuks. Eriti värskemaid sündmusi on raske vaadelda 20-aastase tegevuse siiski juba pisut ajalooli-ses raamis.

Ka haigekassadel näib olevat oma ise-loom, oma loomupärane joon. Iseloomu lähem kirjeldamine aitab tihti kaasa parema, õnnelikuma tuleviku kujundamisel. Keegi ei või pidada Pärnu ühishaigekassat ebaõnnestunuks ega õnnetuks, aga ka õnnelik võib ja tahab saada veel õnnelikumaks. Niivõrd kui see oleneb iseloomust ja meist endist, püüame seda saavutada.

Pärnu ühishaigekassa esimehed.

1. J. Grünberg — aj. juhatuse esimees kuni 16. sept. 1920. a. ja esimees 3. V 1923 kuni 27. XI 1924.
2. Georg Koks — esimees 14. IX 1920 kuni 6. V 1921. a.
3. A. Tensing — esimees 6. X 1921 kuni 9. III 1922. a.
4. Tõnis Andrekson — esimees 9. III kuni 20. VII 1922 ja 11. X 1928 — 4. IV 1929. a.
5. Tõnis Soop — esimees 20. VII 1922 kuni 3. V 1923. a.
6. Carl Norberg (Normet) — esimees 27. XI 1924 — 26. IV 1928. a.
7. August Juhkam — esimees 3. V 1928 kuni 11. X 1928 ja 4. IV 1929 — 8. X 1929. a.
8. J. Remmert — esimees 10. X 1929 kuni 7. V 1931. a.
9. Joh. Kommisson — esimees 7. V 1931 kuni 29. VI 1933. a.

Pöördelised aastad

Vahekorrad Pärnu ühishaigekassas 1937—1940

Tõnis Varjand

Kassaliikmeskonnas hakkas visalt levima kuuldsus, nagu oleks kassa juhtimisel midagi mäda. Pahatihti mõni tööline, kes oli töötanud käitises juba mõnd kuud, pidi veendumata, et ta registreeriti kassaliikmeks alles sellest ajast alates, kui ta vajdas esmakordselt arstiabi ning sellest, pärast asjatut käiku haigekassasse, peremehele teatas. Ning abiraha saaja võis kasutada kõiki matemaatika keerdkäike oma palgast $\frac{2}{3}$ arvutamisel, ometi ei saanud tihti niij pisikest resultaati nagu haigekassa ametnik dokumentaalselt tõestas peremehele esitatud palgamaksuteatelehe põhjal. See oli aastail 1936—1937.

Ei olnud siis ime, et organiseeritud töölised, ametiühinglased, 1937. a. 9. mai peakoosolekul esinesid valimistel eraldi nimekirjaga senise kassa juhtkonna vastu. Ja võrdlemisi meeolukas koosolek valis haigekassa juhatusse 4 ametiühinglast — A. Elendi ja R. Peters'iga (nüüd Terase) eesotsas. Ometi ei saanud ametiühinglastest juhatus asuda kohe haigekassa juhtimisele. Senise juhatus poolt esitatud protestide tõttu kindlustusamet tühistas kõik peakoosoleku otsused. Valitud uued juhatus liikmed kaebasid edasi kindlustusnõukogule ja, nagu hiljem selgus, ka endine juhatus, arvatavasti kartuses, et uued mehed edasikaebust ei esita ja et siis tuleks liig aegsasti kutsuda kokku uus peakoosolek. Ning kui ametiühinglaste algatusel viidi läbi allkirjade kogumise aktsioon volinike hulgas, et kutsuda kokku uus peakoosolek, jättis juhatus selle hoopis tähele panemata, seletades, et enne kui endise peakoosoleku kohta protsessid pole lõpnud, ei saavatkki uut kokku kutsuda. Kindlustusnõukogu aga ei leidnud küllalt vormilisi põhjusi peakoosoleku otsuste tühistamiseks ning muutis kindlustusameti otsuse. Muidugi järgnes edasikaebus riigikohtusse ja palve eelmise otsuse esismapanemiseks, kuid sotsiaalminister ei leidnud võimalust seda rahuldada. Nii astus 9. mail valitud juhatus ametisse alles 9. detsembril 1937.

Uue juhatus esimeseks ülesandeks oli muidugi oma tuleku põhjuse tõestamine — revideerimiskäigud mõnesse käitisesse. Ja kuna käigud andsid tulemusi, oli aegsasti teada, et kogu sõjakäik oli rajatud õigele alusele ning et tuli jätkata samas suunas. Ometi ei suudetud revidendi palgamist ning töölerakendamist viia läbi enne 1938. a. aprillikuud. Otseses kontaktis Tallinna ühishaigekassa revidentidega uus töäjõud V. Tarand asus oma kohuste täitmisele 1. maist 1938. aastast.

Hiljem pahasdas selleaegne asjaajaja J. Rändvee, et tema ei saanud osa võtta sellest juhatuses koosolekust, kus tehti revidendi palgamise otsus. Temal olevat olnud hoopis vastuvõetavam kandidaat. Ja nagu sellest tingitult, et „oma mees“ kohta ei saanud, näiski, et asjaajaja seab oma ülesandeks revidendi töö võimalikult raskeks tegemise. Üsna esimestel päevadel olevat ta soovitanud uuel ametnikul asuda suurima käitise, Pärnu Linatööstuse, a.-seltsi, revideerimisele, rõhutades eriti direktorite küsimust, kes ei kuulunud haigekassa alla. Kui siis revident paha ainramata asuski nimetatud käitise kontrollimisele ning mõningaid olulisi puudusigi avastas, olnud asjaajaja juba üles seadnud oma võrgud nii tööandjate kui ka kahe juhatuses liikme kaasabil, kes kuulusid nim. ettevõtte töölise hulka. Peremees oli kategooriliselt nõudnud ta rahulejätmist ning oli lubanud muidu mõlemad juhatuses liikmed, kes olid revideerimises kaassüüdlaseks tehtud, töölt vallandada. See asi likvideeriti ometi rahuliku kokkuleppe teel, kuid vimm, mis oli tekkinud, ei vaibunud enam. Asjaajaja J. Rändvee ja revident V. Tarand muutusid neiks kaheks kiviks, kelle vahel juhatuses koosolekuil tihti lendasid tulesädemed. Kõige halvemaks kujunes asi siis, kui juhatuses enamuse tahtl V. Tarandile tehti ülesandeks suurema tähelepanu pööramine ka haigekassa sisemisele tööle. See inimlikult mõistetav pahameel ülearuse isiku tungimise üle endisse ainuvalitsuslikku „kuningriiki“ ei suutnud ometi halva asjaajamisüsteemiga ärarikutud asjaajajat muuta tähelepanelikumaks ja töös korralikumaks. Järjest pidid juhatus ja revisjonikomisjon avaldama nurinat ettetulevate vigade ja „ekstimate“ üle.

Revident elas sel ajal oma hiilgeaega, kuna juba 1938. a. lõpuks tõusis ta töö tõttu avastatud kindlustusmaksu summa üle sendimiljoni. 1939. a. algusest peale jäigi revideerimine vähem hoogsaks, kuna vastav ametnik oli koormatud ka osa kantseleitööga — esijoones statistika ja ülevaadete alal, missugune ala varem oli jäetud hoopis sooti.

1939. a. 2. aprillil peakoosolek valis juhatuses ja kõik teised organid puhtalt ainult ametiühinglaste nimekirjade järgi. Sel koosolekul, eriti aga selle eel, näitas J. Rändvee kõigile, kes ta õieti oli ning mis temale maksid kassaliikmete huvid. Paar päeva enne koosolekut revideeriti haigekassat 4. jsk. tööinspektori poolt ning aktis märgiti, et majanduslikult haigekassa olevat hädaohus, kuna tagavarakapital olevat langenud alla poole. Sellele seisukohale sai tööinspektor asuda ainult sel ajal nii puuduliku raamatupidamise süsteemi ning asjaajaja J. Rändvee bilansi abil. Hilisemad erapooletud uurimised näitasid, et nii madalal ei saanud tagavarakapitali seis olla ka sel momendil mitte, kuigi ametlikult väideti, et raamatupidamine ei võimaldavat kaks nädalat tagantjärele majan-

10. Nikolai Andresson — esimees 29. VI 1933 kuni 20. V 1936. a.
11. Harald Reimann (Raide) — esimees 20. V 1936 — 9. XII 1937. a.
12. Arnold Elend — esimees 9. XII 1937 kuni 4. IV 1940. a. ja 29. VI 1940. a. kuni praeguseni.
13. Arnold Mühlmann — esimees 4. IV 1940 kuni 27. VI 1940. a.

dušlikku seisu kindlaks teha. Selleaegsel 4. jsk. tööinspektoril kulus kogu esimese revideermise teostamiseks ning „madalseisu“ kindlaksmääramiseks ainult paar tundi, kuna paar nädalat hiljem teostatud asjalik revideerimine ainult kassaseisu kindlakstegemiseks võttis aega terve revidentide tööpäeva. Pärast toorkordset revideerimist aprillikuu keskpaigu, kui vahepeal kindlustusamet oli tühistanud ka seekordsed juhatusel valimised, oli juhatusel selge, et viga ei seisnud mitte ainult üldises juhtimises ja endise juhatuse tegevuses, vaid ka mujal. 11. mail 1939. a. sooritati valus operatsioon — pärast järjekordsete oluliste puuduste leidmist asjaajaja töös otsustati ta vallandada. Vormiliselt muidugi oldi viisakas ning pakuti lahkumispalve esitamise võimalust, kuid J. Rändvee seda ei kasutanud. Selle vallandamisotsuse puhul muide kaks juhatuse liiget, kes olid tuntud J. Rändvee mõjualusena, jäid eriseisukohale, toonitades, et vallandamine on ülekohtune. Samuti esitasid uued juhatuse liikmed koos selleaegse revisjonikomisjoni esimehega kaebuse juhatuse selle otsuse vastu Kindlustusametile. Kuid juba nädala pärast eelnimetatud pidid konstateerima oma eksitust ning esitatud protesti ei saanud Kindlustusamet arutusele võtta, kuna esitajad selle tagasi võtsid. Vahepeal nimelt vaevalt ametisse astunud uus asjaajaja V. Tarand pidid veendumata mõningate dokumentide ebaehtsuses, mille tagajärjena selgitati 2500-kroonine võltsimiste seeria. Võltsimiste teostajaks ja raha omastajaks osutus noor ametnik Paul Jensen, kes nüüd oma süüteo eest 2-aastast vangistuskaristust kannab. Kuidas oli üle 50 võltsdokumendi läbivaatamine ja raamatutest läbikandmine võimalik 1½ aasta jooksul, ilma et keegi seda märganud oleks, jääb igavesti lahendamata mõistatuseks kõigile, kes ei tunnud küllalt hästi Pärnu ühishaigekassas sel ajal valitsenud töösüsteeme ning asjaajajat.

Järgnes kibe sisemiste ümberkorralduste ajajärk. Uute tööjõududena asusid oma kohtadele 1. juulist 1939. a. raamatupidaja A. Juhkam ja 15. augustist vast Hispaaniast koju jõudnud Johann Tamm kontroll- ja revidentametnikuna. Haigekassa sisele läks normaalset rada kuni 1940. aasta kevadeni.

Vahepeal oli kohus kahes astmes karistatud haigekassale valeteadete andmise eest Pärnus suuruselt teise suurkätise valdajat juhatajat. Kuna senisele seltskondlikult hiilunud tegelasele tuli ootamatult kaela pahalilmeline protsess ning kuna „kõige kurja juurena“ nähti uusi mehi haigekassas, alustati eriti intensiivset propagandat ja kõigi võimalike vahenditega tehti „selgitustööd“ niihästi haigekassa senise juhatuse kui ka uute ametnike vastu. Ka J. Rändvee oli vahepeal asunud tööle eelkirjeldatud suurkätise kontoris ning juhtis üldist „selgitustööd“. Ning väga mitmekesiste vahendite abil, kaasa arvatud valitsusvõimude kaasabil ametiühingutes sooritatud lõhkumistööd, õnnestuski 1940. a. 17. märtsi peakoosolekul n.n. „tööandjate blokil“ saavutada enamus ning valida juhatusse 1-häälise enamusega 3 „oma meest“. Veel imelikum tundub asi tagantjärele vaadates siis, kui mõelda kassa-

liikmete poolt esitatud protesti saatusele, milles küll üksikasjades oli tähelepanu juhitud koosolekul toimunud korraldustele, hääletusdelite ärarebimisele mõne voliniku käest ning ühe volitusega isiku hääletusest osavõtmisele, kuid mida tööinspektor ei pidanud tarviliseks võtta arutusele kindlustusametis, vaid lõpetas asja oma korraldusega. Uus juhatuse astus ametisse 4. aprillil 1940. a. ning juba 18. aprilliks ta oli veendunud, et haigekassa asjaajamine ning ametnike töökorraldus vajab ümberkorraldamist. Hoolimata kahe endise juhatuse liikme kategoorilisest vastuseisust ning asjaajaja tungivatest nõuetest sel päeval juhatuse enamus otsustas vallandada kõik haigekassa ametnikud. Peale A. Elendi ja F. Rallmanni eriarvamiste protokollimist asjaajaja palus end lubada korraldusele puhkusele, mida juhatuse suuremeelselt lubaski.

Näib, et siin seni kõigi võimude poolt soodustatud juhatuse oli läinud liiale. Aeg oli üldiselt juba ärevavõitu ning sedalaadi ärevust ei tahtud meelega juure luua. Kõrgemate riigivõimude korraldusel tööinspektor noomise korralikult juhatust ning tegi sellele ülesandeks asi kiirelt lahendada. Asjaajaja, kes vahepeal oli Tallinna sõitnud varast puhkust veetma, kutsuti kiiresti tagasi ning ametkonna ühisaktsiooni tulemusel oli juhatuse sunnitud sõlmima senisest soodsama teenistuselepingu, rakendades pisikese lasteabiraha ning pikendades ülesütlemise tähtaega kahe kuuni. Ainult ühes asjas oli juhatuse enamuse kangekaelsus veel püsinud — revidenti Joh. Tamme ei palgatud teenistuses tagasi. Edasi läks töö haigekassas koondatud koosseisuga, kuid rahulikult. Nagu asjaajaja väidab, juhatuse „tahtis nüüd alati võimalikult kiiresti koju minna ja pidas rekordiliselt lühikesi koosolekuid“.

Vabastava 21. juuni tõttu juba 26. juunil Pärnu organiseeritud töörahval avanes võimalus ütelda välja oma arvamine ka haigekassa juhatuse selle osa kohta, kes tahtis mõningate tööandjate näpunäidete järgi viia läbi omalaadseid reforme tööliste asutuses. Nähtavasti vahepeal õppinud tundma organiseeritud ja töötahtelise töörahva tõelist jõudu, juhatuse esimees A. Mühlmann ning liikmed V. Võigemast ja A. Talu 27. juunil 1940. a. teatasid kirjalikult oma lahkumisest juhatuse liikme kohalt. Kuna ka kõik peakoosoleku poolt valitud asemikud loobusid oma kohtadest, 4. jsk. tööinspektori ringkonna kindlustusamet juba 29. juunil otsustas Pärnu ühishaigekassa juhtimise anda järgnevate isikute kätte: A. Elend, F. Rallmann (senised juhatuse liikmed), R. Terase, J. Lage ja H. Raide. Loomulikult määratud juhatuse alustas otsekohe ka eeltöödega uue peakoosoleku korraldamiseks, kus jällegi valimise teel moodustati uued organid. Uute juhatuse liikmete määramisel kindlustusamet on arvestanud organiseeritud tööliiskonna esinduse ettepanekut.

Loodetavasti edaspidi Pärnu ühishaigekassa siseelu vabaneb häireist, mida sinna tahtakse kanda isikute poolt, kes õieti peaksid hoidma oma käed eemal töörahva asjadest.

Mälestusi Pärnu ühishaigekassast

Karl Lukk, Tartu üldhaigekassa asjaajaja

1921. aasta suvel sooritasin suvepuhkuse ajal pikema jalamatka, mis viis Tartust üle Pikasilla-Viljandi-Tori-Sindi Pärnusse. Tol ajal värske haigekassa asjaajajana tundsin elavat huvi teiste haigekassade tegevuse ja nende korralduste vastu. Seepärast kasutasin juhust haigekassade külastamiseks.

Viljandis külastasin haigekassat, kus tutvusin esimehe ja asjaajajaga ühes isikus, A. Paaliga, ja sain informatsiooni Viljandi haigekassa kohta.

Sindist läbi minnes külastasin ka Sindi vabriku haigekassat asjaajaja Tumma isikus, kes vabriku ametniku töö kõrval täitis ka haigekassa asjaajaja kohuseid.

4. augustil 1921. a. külastasin Pärnu ühishaigekassat. Ei võinud ma siis arvatagi, et ma 18 aastat hiljem sama haigekassat jälle külastan — hoopis teiste ülesannetega.

Haigekassa kantselei asus sel ajal vanalinnas turu läheduses vanas rootsiaegses majas. Puhtas ja korralikus kantseleiruumis töötas innukalt kaks daami, kellega tutvudes selgus, et vanem neist oli asjaajaja proua Tamm, kes juba Venemaal oli tegelnud haigekassa ametnikuna. Teisena töötas seal noor preili Palm. Oli siis juttu nende töökorraldusest, blankettidest, raamatupidamisest, abiraha normidest, liikmete arvust ja kõigest sellest, mis võis haigekassa asjaajajat huvitada. Sain ümarguse pildi sellest haigekassast. Samal õhtul peeti haigekassa juhatuses koosolek, millest võtsin osa külalisena. Tol ajal oli esimeheks G. Koks. Juhatus oli viieliikmeline — mehed kõik keskmisis eluaastais, tusedad töömehed vabrikuist, kes täie tõsiduse ning innu ja armastusega olid asja juures. Oli tunne, et oled meeste seas, keda tuleb austada. Mulle jutustati raskustest, millega tulnud võidelda haigekassa asutamisel, mis toimunud aasta eest. Missugused need raskused olid, seda ma enam ei mäleta. Oli juhatu-

seski mõtetevahetusi haigekassa korralduste, abirahanormide, perekonnaliikmete abistamise ulatuse jne. üle. Puudutati muidki tööliiskonda puutuvaid küsimusi. Eriti on mulle meele jäänud toleaeagne juhatus liikmest kassapidaja, jässakas pärnakas, kes asjalikult ja suure tõsidusega toimetas oma rahapakkidega, mida ta pidi hoidma oma kuuetaskus, kuna haigekassal siis veel rahakappi polnud. Selle tubli mehe nimi on ununud. Sellest külaskäigust on säilinud hea mälestus tänase päevani, kuna nägin tõsiseid töömehi asjalikult oma asju korraldamas täie tõsiduse ja andumusega, ilma igasugu teesklemiseta ja ilma välise hiilguset, kuigi veidi kohmetult.

*

Asutati Haigekassade Liit. Ka Pärnu haigekassa võttis osa liidu tööst. Uhele kongressile ilmus kolm Pärnu saadikut. Neil ei jatkunud püsivust kongressi tööst osa võtta. Neid ahvatles pealinna au ja hiilgus. Kurjad keeled räägivad, et kui nad hiljem Pärnus pidid oma tööst kongressi saadikuina aru andma, võisid nad ütelda, et kongressil ei tehtud midagi. See vastas nende saadikute suhtes ka tõele, sest need kolm saadikut ei teinud kongressil tõesti mitte midagi, kuna neid seal polnudki. Tagajärg: astuti Haigekassade Liidust välja, sest liit ei teinud midagi. Kahju oli nende lahkumisest, kuid polnud midagi parata. Ei oleks vahest sünnis juubeli puhul seda meele tuletada, kuid seda nõuab objektiivsus. Kuj midagi on hästi tehtud, siis räägime sellest, ja kriipsutame seda alla, kuid ei ole ka põhjust tehtud eksisamme maha salata.

*

1929. aasta augustikuu lõpul kasutasin suvist puhkeaega pikemaks jalgrattamatkaks, mis viis Tartust Saaremaale. Astusin jälle

Pärnu supelsalong 1884. a. — esimene Pärnu supelasutus.

Pärnu supelasutus, mis nüüd on tööliste raviasutuseks.

Pärnu haigekassasse sisse. Haigekassa ruumid ning sisustus olid teinud edusamme, nii et need andsid välja Pärnu kontori mõõdu. Oli juba korralik sisustus, raudrahakapp jne. Ka uusi inimesi oli haigekassa teenistuses. Tutvusin uue haigekassa asjaajaja J. Baueri-Rändveega, kes oli ka Tartus elanud. Oli lahke mees, ikka naeruvine näol.

Meenuvad vaidlused haigekassade tegelaste päeval nõندانimetatud „Weidenbaumi kava“ ümber, kus mul tuli toimida referendina ja ette tuua selle kava puudused ning vaielda selle elluviimise vastu. Seal tuli Rändvee minu juure, naeruvine näol, ja ütles sõbralikult, et ei maksa vastu vaielda. Tehtagu nii nagu ülemalt poolt soovitatakse. Ja ta tegigi nii, kuid see liig järeleandlik iseloomujoon sai talle hiljem saatuslikuks. „Weidenbaumi kava“ all tunnevad vanemad haigekassade tegelased tööinspektori Weidenbaumi (uue nimega Vardi) poolt haigekassadele soovitatud raamatupidamise süsteemi, mis oli koostatud selle hea sooviga, et haigekassade tööd ühtlustada ja lihtsustada. A. Vardi püüe väärrib tunnustamist. Kuid soovitatud süsteemil oli olulisi puudusi, mille tõttu sellele vastu vaieldi, nii et see jäigi ellu viimata. Kuid mõndki, mis selles süsteemis head oli, on haigekassad kasutanud, kuna härra Vardi oma ettepanekuga esitas terve seeria igasuguseid blankette ja formulaare, mida võidi tarvitada tervet süsteemi läbi viimata.

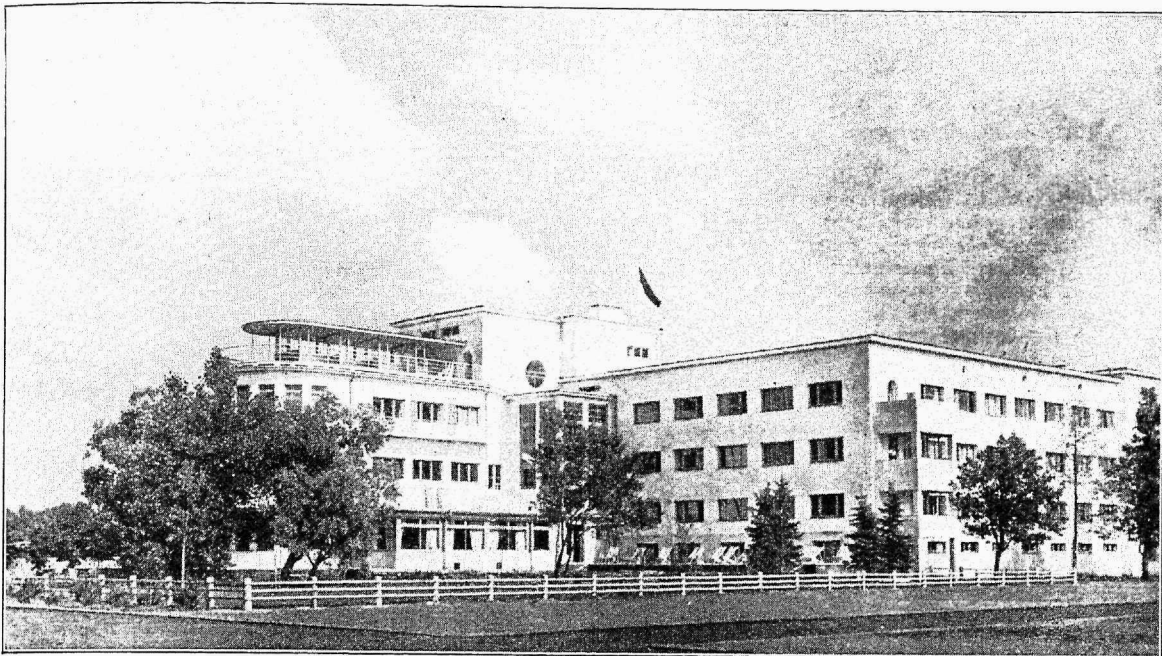
*

1935. aastal otsustas Sindi ühishaigekassa kassaliikmeile arstiabi andmise võtta oma korraldusse. Seda otsust tervitasid töölistest

kassaliikmed, kuid vabriku ametnikkond ja vabriku valitsus oli sellele vastu. Tööinspeksioon soovitas Sindi vabriku haigekassa ja Pärnu ühishaigekassa ühendamist, arvates selle olevat otstarbekohase selle tõttu, et Pärnu ühishaigekassal olid kassaliikmete ravimiseks kõik korraldused loodud. Ka taheti valitsemise kulusid kokku hoida. Pealeselle kaheldi, kas Sindi vabriku haigekassa on võimeline kulukat kassaliikmete ravi korraldust otstarbekohaselt teostama. Ühinemist soovis ka Pärnu ühishaigekassa. Sindi haigekassal oli nimelt õige tunduvas summas tagavarakapitali. Pärnu ühishaigekassal olid kalkulatsioonid ja kavad valmis, mis selle rahaga teha. Kahe kassa ühinemisel oleks liikmete arv õigustanud apteegi avamise ja saadud rahaga oleks apteek avatud. Kuid Sindi haigekassa tegelaskond ja ka liikmeskond oli ühinemise vastu.

Objektiivse otsuse saamiseks kutsuti kohale Eesti Haigekassade Liidu kaudu asjatundjaina V. Luksepp Rakverest, E. Kesipaik Narvast ja nende ridade kirjutaja Tartust. Pidime andma otsuse, kas Sindi haigekassa on võimeline kassaliikmete arstiabi korraldamist teostama. Uhtlasi pidime andma vajalisi juhendeid kassaliikmete ravikorralduse küsimusega ühenduses olevais asjus. Mina Tartust sõitjana külastasin möödaminnes esiteks Pärnu haigekassat, kus mulle elnemetatud kavad ja kalkulatsioonid ette kanti. Kalkulatsioonid näisid olevat reaalsed ja teostatavad. Sinti jõudes informeerisin sellest ka teisi asjatundjaid, kes olid Tallinnast tulles otseteed Sinti sõitnud. Avaldasin arvamist, et Pärnu kava oleks vastuvõetav.

V. Luksepp noomis mind isalikult minu avalduste pärast, et kuidas võivat nii teha, et

Töölise puhkekodu Pärnus.

liitu kuuluv Sindi haigekassa kutsus sind välja asjatundjana ning nõuandjana ja sina lähed enne Sinti tulekut Haigekassade Liitu mittekuuluvasse Pärnu haigekassasse ja pooldad selle kavatsusi.

Sindis tutvusime paarj päeva jooksul selle haigekassa majandusliku seisukorraga ja kohalike oludega. Tehti vastavad kalkulatsioonid. Räägiti läbi Sindi haigekassa tegelastega, kel oli küllalt taipu ja õiget arusaamist oma seisukorrast ja üldisest olukorrast. Jõuti otsusele, et Sindi haigekassa on küll võimeline oma haigekassat ülal pidama ka siis, kui kassaliikmeile arstiabi korraldamine läheb haigekassa kätte.

13. detsembril õhtul 1935. a. peeti Sindi haigekassa liikmete üldkoosolek, kus esinesid sõnavõtuga eelnimetatud asjatundjad. Nad rõhutasid, et ühendus teeb küll tugevaks, kuid et kahe haigekassa ühinemise eeltingimuseks on vajaline mõlemapoolne soov ühinemiseks. Antud juhul seda ei olnud. Kuid Sindi haigekassa oli ka üksikult elujõuline. Koosolekul võtsid sõna ka Pärnu haigekassa esimees N. Andresson ja asjaajaja J. Rändvee. Viimane kandis ette kõik Pärnu haigekassa kavatsused ja kalkulatsioonid, midagi varjamata. Koosolijad võtsid läbirääkimistest elavalt osa. Enamik rääkis ühinemise vastu.

Sindi haigekassa liikmeskonna rõhuv enamus pooldas kassaliikmete arstiabi korraldamise võtmist haigekassa kätte ja oli kindlasti Pärnu haigekassaga ühinemise vastu. Küsimus otsustati iseseisvaks jäämise kasuks peaaegu ühehäälselt.

Nii see ühinemine ei teostunudki. Sindi haigekassa on oma hilisema tegevusega näida-

nud, et ta oli võimeline enda peale võetud ülesannet täitma. See haigekassa on edusamme teinud ja enda peale võetud ülesandeid korralikult täitnud. Kuid kõige tähtsam on see, et haigekassa on sindilastele lähemale jäänud kui see oleks olnud Pärnu haigekassaga ühinedes. Ta on jäänud sindilaste omaks asjaks. Sindi tüsedate töömeeste töö on eduga kroonitud, milles võisin veenduda 1939. a. seda haigekassat külastades. Haigekassal on vajalised raviasutused kohal ja ta omab isegi oma nägusa maja.

Ka Pärnu haigekassa ei ole midagi kaotanud sellega, et ühinemine ei teostunud.

13. detsembril 1935. a. peetud Sindi koosolek oli sügavat mõju avaldanud tolleaegsele Pärnu ühishaigekassa esimehele N. Andressonile, kes koosolekult lahkudes avaldanud, et ei ole ikka hea, kui oled väljaspool Haigekassade Liitu — oled nagu võõraslaps haigekassade peres. Mõni aeg hiljem otsustaski Pärnu ühishaigekassa uuesti astuda Haigekassade Liidu liikmeks. Sellest ajast alates on pärnakad Haigekassade Liidu üritustest inukalt osa võtnud ja on annud tublisid tömehi ka liidu juhatusse.

*

1939. a. maikuu Haigekassade Liidu juhatuse koosolekul küsis minult Pärnu haigekassa esimees A. Elend, kas ma ei sooviks tulla Pärnusse, et neile anda mõningaid juhendeid haigekassa sisemises korralduses. Neile olevat mind soovitatud. Olin nõus. Hiljem sain kirjaliku kutse. Läksin Pärnusse, et neile soovitud nõu anda. Pärnusse jõudes võttis mind juhatuse vastu peaaegu terves koosseisus, mõ-

ned juhataste liikmed olid ühes abikaasadega. Kõik olid noored energilised mehed. Kuid puudus asjaajaja Rändvee oma sõbraliku naeratusega...

Haigekassa kantseleis selgus, et personaali koosseis ei olnud enam endine. Oli uusi naisametnikke, mõned praktikandid ja uus asjaajaja kohustetäitja V. Tarand. Puudus endine asjaajaja J. Rändvee, kes oli pidanud haigekassa teenistusest lahkuma.

Olin välja kutsutud nõuandjana ja nõu ma andsingi oma parema äratundmise järgi. See kestis nädalapäevad — küll päeva jooksul kantseleis, küll õhtuti juhataste koosistudes. Kas see nõuanne oli hea või halb, selle üle otsustagu teised. Sellekordse juhataste auks pean tunnistama, et nemadki olid täie innuga asja juures ja püüdsid asjasse süveneda. Nad tahtsid luua haigekassas sää-

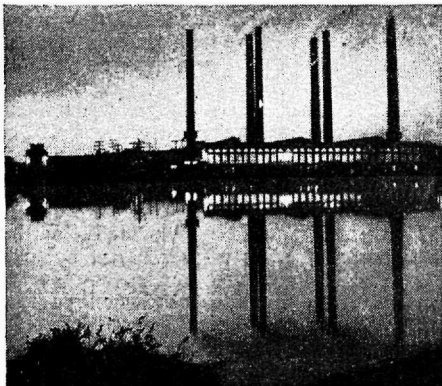
rast korda, et kellelgi midagi ütelda ei oleks ei nüüd ega ka tulevikus.

1939. a. Pärnu haigekassas toimunud murrang on lõõnud laineid veel hiljemgi, kuid selle kirjeldamine ei kuulu minu kirjutuste raamidesse. Küll võin ma kinnitada, et Pärnu haigekassa tegelaskond ja kõik juhataste oma maailmavaatelistest erinevustest hoolimata on alati väljas olnud ühise aate eest, on püüdnud ühise sihiga: abistada kassaliiget ja ta perekonnaliiget võimalikult suuremal määral siis, kui must mure haiguse näol oma tiivad nende üle laotab. See püüe on ka korda läinud, kuna haigekassa on võinud kassaliikmetest enestest koosneva juhtkonna kaudu liikmeskonda abistada täiel määral. Ta suudab seda kassaliikmetest enestest koosnevate valitsemisorganite kaudu teha tulevikuski. Selleks jõudu ja edu!

Sotsiaalkindlustus ja haigekassad

P. Paal

Teostunud on murrang riiklikus elus, mis toob ka töötavale rahvale otstarbekama ja üldise sotsiaalkindlustuse. See murrang on kindlasti hüvanguks töötavale rahvale nii majanduslikult kui ka sotsiaalselt. Kui enne murrangut töölised olid majanduslikult kõige viletsamas seisukorras, siis nüüd peab see olukord põhjalikult paranema. Uus kord võimaldab kõikidel oma elujärje parandamises kaasa tegutseda. See tegutsemine ei saa sündida ega oma mõju iga üksiku ühiskonna liikme läbi lahutatult üksikeisest, vaid kõikide alade töölistel tuleb organiseeruda ametiühinguisse. Ainult ühendus teeb tugevaks ja tugevate päralt on võit, — hoolimata igasugusest vastuseisust. Saavutanud majanduslikult parema seisukoha, tõuseb inimese iseteadvus ja tegutsemistabe. Seni oli töölise organiseerimine piiratud ja sündis politsei järelevalvel. Iga kodanik peaks nüüd end tundma täiesti vabana ja julgema avaldada oma hädasid ja muresid. Praegu ongi alatud igal pool organiseerimistööd.

Vabrik õõsel.

Kui aastaid tagasi algatati Eestis haiguskindlustuse seaduse muutmise mõte, siis võeti selle kohta palju kordi sõna. Need sõnavõtted aitasid aganaist välja tuua teri, mis avaldati seni Eestis Haigekassade Liidu kui ka teiste töölise organisatsioonide poolt vastuvõetud resolutsioonide näol. Kuid kahjuks peab ütleva, et need vastuvõetud töölise seisukohad ei leidnud teostamist. Lubadusi ju anti, kuid need jäid ainult lubadusteks.

Haigekassade tegelasi huvitab nagu kõiki töötajaid uute sotsiaalkindlustuse seaduste sisu ja ulatus. Kuigi eelmise valitsuse ajal oli juba haiguskindlustuse seaduse eelnõu välja töötatud, oli see tehtud põhimõtetel ja alustel, mis on töölisele vastuvõetamatud.

Nagu nähtub sotsiaalministri avalikust teatest ajakirjandusele, tahetakse nüüd kindlustada kõik töölised ja teenijad. Haigekassadele jääb nende omavalitsus. Seni olid käitistes töötervishoiu tingimused halvad, nüüd võib oodata nende paranemist.

Mis aga töölisi veel enam huvitab, see on ravikorraldus. Arstiabi taheti maksustada. Nüüd jääb see muidugi ära.

Töötaste tõstmise ja kassaliikmete ringi laienemisega tõusevad tulud kindlustusmaksudest, mis annab haigekassadele enam võimalusi oma ülesannete teostamiseks. Ka praegu näitavad andmed, et haigekassade seisukord paraneb.

Nüüd saavad haigekassad ka vabamüügi-apteekide avamise õiguse. Ka sanatooriumide j. t. sääraste raviasutuste küsimused tõusevad nüüd päevakorrale, olgu et mitte nii kiiresti, kuid siiski esimesel võimalusel. Uue haiguskindlustuse seaduse ellurakendamine toob juure suure hulga tööd. Selle tööga tullakse kergesti toime, kuna praegustes haigekassades töötavad kauemat aega isikud, kel on tarvilisi kogemusi ja praktikat.

Seadusi ja määrusi.

Tasu vallandamise puhul.

5. juuli 1940. a. dekreediga muudeti riigiteenijate tasude seaduse § 19 (RT 1935, 31, 262) nii, et reserviivitud ametnikud saavad endisest teenistuskohast kuue kuu jooksul palka edasi kolme kuu normi ulatuses, välja arvatud varustustasu natuuras ja rahas, korterivarustuse raha ja lisa- ning asetätetundide tasu. Vabariigi Valitsusel on õigus lubada maksa tasu kuni eelmises lõikes ettenähtud ulatuseni ka neile ametnikele, kes lahkuvad teenistusest omal palvel. Välismaal alatiselt teenistuses olevate ametnike reservtasu määraks võetakse välisteenistuse seaduses ettenähtud vastava ametiastme palgamäär siseriigis.

Pühade ja puhkepäevade seaduse muutmise seadusega

(RT 1940, 54, 486) asendati 23. juunil võidupüha vabaduspühaga.

Töötülide lahendamise seadus anti dekreedina 17. juulil 1940. a. (RT 1940, 70, 683). Uus seadus muudab põhjalikult senist töötülide lahendamise korda. Kollektiivset töötüli tööandja ja ta töölise ja teenijate vahel võivad algatada ametiühingute üleriigilise keskkorganisatsiooni nõusolekul vastava tööharu töölise või teenijate ametiühing või ametiühingute liit. Seni oli ametiühing töötülide algatamisest välja lülitatud. Töötülisid algatasid käitiste töölisvanemad, nende nõukogud ja töölise üldkogud. Kuna töötüli võib anda tõhusaid tulemusi siis, kui seda algatatakse kaalutult ja põhjendatult ning seda juhivad teadlikud ja organiseeritud jõud, siis on töötülide algatamine ja juhtimine ametiühingute poolt täiesti põhjendatud.

Uue seaduse järgi töötülis on poolteks ühelt poolt töötüli algataja ja teiselt poolt tööandja, tööandjate ühing või tööandjate keskkorganisatsioon. Need pooled võivad sõlmida ka kollektiivlepinguid.

Kui pooled kokku ei lepi, kutsub töötülide lahendamise komisjoni kokku töökaitse ja sotsiaalkindlustuse osakonna direktor.

Komisjoni esimehe ja selle asemiku määrab Vabariigi Valitsus. Komisjoni liikmeiks on 2 sotsiaalministri poolt, 2 majandusministri poolt, 4 ametiühingute üleriigilise keskkorganisatsiooni poolt ja 4 tööandjate üleriigilise keskkorganisatsiooni poolt määratud liiget. Komisjon töötab kahes paralleelkoosseisus, kummaski 7 liiget.

Töötülide lahendamise komisjoni ülesandeks on sobitada kokkulepe poolte vahel. Kui see ei õnnestu, võivad pooled komisjoni kasutada vahekohtuna, mille kohta nende vahel sõlmitakse kirjalik kokkulepe nende küsimuste kohta, mis antakse vahekohtu lahendamiseks. Vahekohtu otsus on lõplik ja pooltele kohuslik ning omab kollektiivlepingu jõu. Otsuse täitmisest võivad pooled omavahelisel kokkuleppel loobuda.

Komisjon võib oma liikmete või ekspertide kaudu selgitada käitiste majanduslikku olukorda ja töötajate töö- ja töötasutingimusi.

Tööinspektsiooni ametnike ülesandeks on järele valvata, et täidetakse töötülis poolte vahel saavutatud kokkulepet ja vahekohtu otsust.

Uue seaduse jõustumiseni, see on 18. juunini, kehtinud töötülide lahendamise seaduse alusel tehtud sundotsuste täitmise võivad pooled, ära ootamata otsuse kehtivuse tähtaega, ühepoolset lõpetada. 18. juulini algatatud ja lõpetamata töötülide lahendamise menetlused loetakse lõpetatuks.

Kriminaalseadustiku § 349^a muudetakse ning see pannakse kehtima järgmises redaktsioonis:

§ 349^a. Isikut, kes on süüdlane selles, et ta ei täitnud kollektiivlepingut või töötüli lahendamiseks tehtud vahekohtu otsust, karistatakse: arestiga mitte üle kolme kuu või rahtrahviga mitte üle viiesaja krooni.

Laste päevakodude avamine kohustuslikuks kõigile linnavalitsustele ja käitistele.

Seni puudusid peale Tallinna peagu kõigil linnadel laste päevakodud. Päevakodud on tarvilised eriti nendele lastele, kelle emad tööl käivad. Emad tööle minnes pidid jätma oma lapsed kas omapead või mõne vanema inimese järelevalve alla. Päevakodudes hoolitsetakse laste eest, võimaldatakse neile mängimist, lapsed on tarvilise ettevalmistusega lasteaednike järelevalvel. Emad võivad muretult töötada, teades, et nende laste eest hoolitsetakse. Seni oli linnades maksulisi lasteaedu, sageli väga primitiivseid. Nüüd on dekreediga tehtud laste päevakodude asutamine linnavalitsustele ja käitistele kohustuslikuks. Vastav hoolekande seaduse muutmise seadus on avaldatud RT 1940, 70, 684. Linn-, maa- ja vallavalitsused koostavad Sotsiaalministeeriumi poolt antud juhendite kohaselt hoolekandeline abiandmise normide kavad ja esitavad need Sotsiaalministeeriumile. Keskmised hoolekandeline abiandmise normid määrab sotsiaalminister. Nende normide alusel ja piires toimub tegelik hoolekandeline abiandmine.

Linnaomavalitsused on kohustatud asutama ja ülal pidama laste päevakodusid eelkoolialistele lastele, kuhu võidakse viia lapsed tööajaks. Laste päevakodudes antakse lastele tarvilisel määral toitu maksuta. Tööstuslike käitiste juure, milledes töötajate arv ületab sotsiaalministri määrukses ettenähtud määra, asutatakse käitise valdaja poolt laste päevakodud eelkoolialistele lastele. Laste päevakodud alla kolme aasta vanustele lastele peavad olema töökohale niivõrd ligidal, et lapsi rinna- piimaga toitvatel emadel oleks võimalusi käia lapsi toitmas. Käitise valdajad peavad võimaldama alla ühe aasta vanuste laste emadel oma laste toitmist vähimalt ühe tunni jooksul tööajast, kusjuures laste toitmiseks kuluva aja eest tuleb töötajale palk edasi maksa. Seaduses on ka ette nähtud, kuidas

võib asutada ühiseid lastekodusid, samuti kord, kuidas käitiste valdajaid, kes ei ole kohustatud asutama oma käitise juure päevakodusid või osa võtma nende asutamisest ühes teiste ligialdasuvate käitistega, võib sotsiaalminister kohustada kandma määratavas ulatuses kulused emavalitsuste, sotsiaalkindlustusametute või eraorganisatsioonide poolt asutatud laste päevakodude ülalpidamiseks.

Tööstusliku või kaubandusliku käitise pidajat või juhatajat, samuti põllupidajat, kes on süüdlane selles, et ta ei täitnud seaduse või määruse eeskinju, mis antud laste, alaealiste või naisisikute töö kohta või nende terve või julgeoleku kaitses, karistatakse arestiga mitte üle kuue kuu või rahaträhviga mitte üle kuuesaja krooni.

Haigekassade tegevusest

Tallinna Ühise Haigekassa 1939. a. tegevus möödus ehituse tähe all. Valmis ravihoone, kuhu paigutati peale raviruumide ka kantselei. Apteek ja haigla said avaramad ruumid. Ravihoone on moodne ehitus. Haigekassal on veelgi vajadus haigla ruumide suurendamiseks ja selleks on leitud sobiv olevat Diakonisside haigla hoone, mille ümber on avar aed, kuhu võib edaspidi püstitada tarviliisi ravi- ja muid vajalisi hooned.

Tallinna Ühise Haigekassa tegevus näitab tulevikus, kus haiguskindlustuse ulatust laiendatakse ja töötajate arv suureneb, veelgi järsumat tõusu, mis teeb vajaliseks uute hoonete ehitamise.

Tallinna Ühise Haigekassa juhtimises on peetud kontakti liikmeskonnaga, selleks peale volinike peakoosolekute korraldades veel volinike koosolekuid gruppide viisi. Neid koosolekuid on peetud 9, kus omavahel arutati haigekassade elulisi küsimusi ning selgitati uusi korraldusi ja uuendusi. Volinike kaudu kandus informatsioon kassaosaliste keskele. Selle tulemusena kassaosalised võtsid haigekassa küsimust tõsiselt ja täie arusaamisega. 1939. a. sügisel tekkinud majanduslikud raskused tõid ka haigekassale suuremaid kulusid, mida aitas tõsta arstimate hindade tõus. Et vältida vajamete kärpimist, tuli hoiduda mittehädavajalikest kuludest. Haigekassa apteek tarvitab aastas rohupudeleid ja -purke üle 2 miljoni senti eest. Peakosoleku otsuse kohaselt nõutakse vedelate rohtude korduva saamise puhul pudelite tagasitoomist apteeki. Sellega hoitakse kokku suur summa. See on näiteks, kuidas haigekassa võib kokku hoida, kui kassaosalised selleks kaasa aitavad. Harilikult seisab igas kodus tarvitatavate rohupudeleid. Kokkuhooidu võib saavutada ka otstarbekohase esmaabi korraldamisega käitistes.

Tallinna Ühine Haigekassa teostab kontrolli ka tööõnnetuste läbi vigastatute üle.

Kassaosaliste keskmine arv 1939. a. oli 34.125, abiõiguslikke perekonnaliikmeid oli 20.110. 1938. a. olid need arvud 32.679 ja 18.291. Haigekassa alla kuulus aasta lõpul 2987 käitist. Haigekassa sissetulek iga kassaosalise kohta oli 1938. a. kr. 61.94 ja 1939. a. kr. 63.01.

Haigekassa raviasutustes töötas 51 arsti ja 20 hambaarsti, kantseleis 54 inimest, apteegis 89 ja haiglas 58 inimest, pealeselle koristajaid ja muid töölisi 84 inimest. Üldse oli palgalisi 356 töötajad.

Ambulatoorseid visiite oli 391.153, laboratoorseid toiminguid 50.830, toiminguid elektri- ja masseerimisasutuses 79.222, hambaid plombeeriti 33.116, muid toiminguid hammaste alal sooritati 31.718. Haigekassa oma haiglas oli haigeid 46.357 haiguspäeva. Haigla andis ülejääki kr. 30.504.31. Ravimine haigekassa oma raviasutustes läks maksma: ambulatoorsed visiidid kr. 0.51, analüüsid keskmiselt kr. 0.68, tehingud elektriravi- ja masseerimisasutuses keskmiselt kr. 0.39, hammaste plombeerimine kr. 1.40, muud hammasteravi toimingud keskmiselt kr. 0.70, ravipäev oma haiglas maksis kr. 3.89. Haigekassa apteegis valmistati arstirohte 240.425 retsepti järgi, keskmise hinnaga kr. 1.55. Haigekassaosaliste antavatelt rohtudelt andis apteek haigekassale hinnaalandust 40%, millest saadi aasta jooksul kokkuhoidu kr. 136.394.55. Eraapteekidelt saab haigekassa hinnaalandust 0—20%.

Käitiste revidentide tegevus oli viljakas. Revideeriti 1359 käitist, avastati haigekassale tasumata kindlustusmaksu kr. 32.268.76 koos viivitusraha. Valeteadete andmise pärast on tööinspektori kaudu vastutusele võetud 662 käitisevaldajat; sundkorras on haigekassamakse sisse nõutud 2021 korral. Kohtuprotsesse oli 88.

1939. a. eelarve on koostatud kr. 2.167.016.71 suuruses. Arvete seis 31. dets. 1939. a. oli tasakaalus kr. 1.769.485; aktivas oli: kassa arve kr. 1.224.27, panga arve kr. 161.506.44, kinnisvara arve kr. 980.961.32, vallasvara arve kr. 34.066.34, raviasutuste arve kr. 284.908.89, apteegi arve kr. 212.253.72, kindlustusmaksu arve kr. 26.399.92, deebitoride arve kr. 55.080.82, tagavarade arve kr. 2882.17, posti jookseve arve kr. 201.77; passivas oli: kindlustusmaksu arve kr. 1.411.46, tagavarakapitali arve kr. 1381.74.03, kreditoride arve kr. 637.385.54, kinnis- ja vallasvara kapitali arve kr. 455.000.58, kinnisvara amortisatsioonikapitali arve kr. 12.465.83, vallasvara amortisatsioonikapitali arve kr. 88.978.46, raviasutuste ja apteegikapitali arve kr. 435.750, tegevuskapitali arve kr. 319.26. Tegevuskapitali tulused oli kr. 1.422.677, sellest kindlustusmaksu kassaosalistelt kr. 608.190.66 ja niisama palju tööandjailt. Ülejääk 31. dets. 1939. a. oli kr. 319.26. Ravikapitalimaksu oli kr. 608.190.66, üldse tulused kr. 1.061.253.05, mille hulgas tegevuskapitali arvelt oli üle kantud puudujäägi katteks kr. 333.912.75. Kulud kr. 1.061.253.05.

Tagavarakapitali saldo 1. jaan. 1939. a. oli kr. 132.909.62 ja 31. dets. 1939. a. kr. 138.174.03.

1940. a. eelarve on kr. 2.088.612.61.

Paide ühishaigekassa 1939. a. tegevuse ülevaade. Haigekassa all oli aasta algul 228 käitist, aasta jooksul tuli juure 28 ja lahkus 18 käitist, seega jäi aasta lõpuks 238 käitist. Nimekirjas seisvatest käitistest polnud aasta

jooksul töölisi haigekassa all 32 käitisel. Enamik käitisi on väikekäitised. Töötava käitise kohta tuleb 5,4 töölisl.

Kassaliikmeil oli aasta algul 1078, aasta jooksul tuli juure 1782 ja lahkus 1773 ja aasta lõpuks jäi 1087 liiget, neist naisliikmeid 180. Kassaliikmete aasta keskmiseks arvuks tuleb 1118, kellede hulgas on naised 193. Naiste protsent liikmete üldarvust on 17,3. Kassaliikmete keskmine arv on möödunud aastaga võrreldes langenud 30 liikm. ehk 3,4% võrra.

Perekonnaliikmeid oli aasta algul 965, tuli juure 450, lahkus 533 ja aasta lõpuks jäi 882 perekonnaliiget, kellest täisealisi on 417 ja lapsi 465. Perekonnaliikmete keskmine arv, 894, on möödunud aasta arvust (985) madalam 91 liikme ehk 9,2% võrra, mis on tingitud sellest, et uutele liikmekaartidele üleminekul teostati põhjalik kontroll perekonnaliikmete kohta ja kanti paljud perekonnaliikmed nimekirjast maha. Iga 100 kassaliikme kohta tuleb 80 perekonnaliiget.

Sünde oli kassaliikmeskonnas 6, perekonnaliikmeskonnas 42, kokku 48 sündi. Surmajuhtumeid oli kassaliikmeskonnas 10, mehi 8 ja naised 2, ja perekonnaliikmeskonnas 10 — täisealisi 4 ja lapsealisi 6.

Kindlustusmaksu laekus aasta jooksul kr. 51.669.00. Kassaliikme keskmine teenistus aastas on tõusnud kr. 29.69 ehk 4% võrra, missugune tõus on väga väike võrreldes elukalliduse tõusuga (1. a. tõus kr. 56,10 ehk 8,2% võrra). Kindlustusmaksu tuleb liikme kohta kr. 46,22.

Ravi anti vaba arstivaliku põhimõttel. Aasta lõpuks oli haigekassaga lepinguvahekorras 17 arsti, 5 hambaarsti, 5 ämmaemandat, 2 masseerijat, 2 haiglat ja 13 apteegiga. Väljaspool lepinguarste võimaldati arstiabi 129 isikule, 182 visiiti. Üldse anti arstiabi 1567 kassaliikmele, 4239 visiiti, kr. 5005.93 eest, ja 865 perekonnaliikmele 1614 visiiti, kokku 2432 isikule 5853 visiiti, kr. 7139,23 eest. Isiku kohta langeb visiite 2,4, visiidi hinnaks tuleb keskm. kr. 1,22, ühe isiku ravi läheb maksma kr. 2,94. Peale arstiabi on antud muud eriravi, nagu röntgen, massaaž ja muud.

Ravimeid on saanud: kassaliikmed 4631 rp. kr. 6028,86 ja perekonnaliikmed 2182 rp. kr. 2720,58 eest, kokku 6813 rp. kr. 8749,44 eest. Visiidi kohta tuleb retsepte 1,17. Retsepti keskmine hind kr. 1,28. Ühe isiku ravi rohude osas läheb maksma kr. 3,59, koos arstiabiga, seega ühe isiku ravi on kr. 6,53.

Haigla- ja sanatooriumiravi said kassaliikmed 169 juhul 2796 p. kr. 9158,90, perekonnaliikmed 92 juhul 1087 p. kr. 3949,65 eest, kokku 261 juhul 3883 p. kr. 13108,55 eest. Keskmiselt on olnud iga haige haiglas ümmarguselt 15 p. Haiglaravipäev on läinud maksma kr. 3,38.

Hammasteravi anti kassaliikmeist 331 isikule, ravi, väljat. ja plomb., kokku 1261 hammast, ja 3 isikule 52 kunsth., kokku kassaliikmete hammasteravi kr. 1499,38, perekonnaliikmeist 179 isikule 735 h. ja 1 isikule 24 kunsth., kokku perekonnaliikmete hammaste-

ravi kr. 791,80. Oma hammasteravi kabinetti pole saadud hambaarsti.

Haigusabiraha makseti 304 meesliikmele 6924 p. eest kr. 12.021,36 ja 80 naisliikmele 2132 p. eest kr. 1851,69, kokku 384 juhul 9056 p. eest kr. 13.873,05.

Sünnitusabiraha makseti 4 juhul 158 p. eest kr. 228,38.

Tööõnnetusabiraha tuli maksa 137 meesliikmele kr. 3647,02, kes olid haiged 2004 p., 17 naisliikmele kr. 257,27, kes olid haiged 244 p., kokku 154 j. 2248 p. kr. 3904,29.

Haigekassa tegevuskapitali aruanne on tasakaalus kr. 45.007,61-ga, ravimiskapitali aruanne kr. 22.290,83-ga, kusjuures kassaliikmete ravikapital on lõppenud puudujäägiga kr. 3814,07.

Kuressaare ühise haigekassa varanduslik seis oli läinud aasta algul kr. 15.084,72 ja lõpul kr. 17.399,59, tõus kr. 2.314,87. Haigekassa all oli 155 käitist 633 liikmega. Liikmemaks oli 2%. Haigekassa ravib kassaliikmeid. Ühenduses N. Liidu vägede majutamisega on Saaremaal tööliste arv ja ühtlasi ka haigekassa liikmete arv tõusnud.

Kärdla ühishaigekassaks muudeti senine vabrikute haigekassa. Hiiumaal on ühenduses N. Liidu vägede paigutamise ja tööliste arv kasvanud, mis tegi vajaliseks ühishaigekassa asutamise.

Kärdla kalevivabrikute haigekassa on registreeritud Kärdla ühishaigekassaks, kelle alla arvati kohe 32 käitist. 1. juulist 1940. a. alates võttis haigekassa kassaliikmete ravimise N. Liidu baasides tegevates käitistes (Hiu saarel enda kätte.

Pärnu ühishaigekassa juhatusest lahkusid 29. juunil A. Mühlmann, A. Talu ja V. Vöigemast. Kuna kohale jäi kaks juhatuse liiget — A. Elend ja F. Rallmann —, siis 29. juunil kindlustusamet andis Pärnu ühishaigekassa juhtimise ja valitsemise ajutiselt üle Jaan Lagele, Harald Raidale, Robert Terasele, Felix Rallmannile ja Arnold Elendile.

Sindi ühishaigekassa peakoosolek oli 16. juulil 1940. Juhatas M. Somson, protokolllis G. Kivilo. Haigekassal oli 1. I — 30. J. 40 sissetulekuid kr. 18405,39, sellest tegevuskapitali arvel kr. 12297,52, väljaminekuid kr. 11973,02.

Ravikapitali arvel oli sissetulekuid kr. 6107,87, väljaminekuid kr. 9342,20, puudujääk, mis kaeti tegevuskapitalist, kr. 3234,33.

Pärnu Puhkekodusse paigutatud tööliste võimaldatakse muda- ja rabaravi; haigekassa tasub kuludest 50%, kuna ülejäänud osa jääb Sotsiaalministeeriumi kanda.

Koosolek leiab, et Sindisse peaks jääma iseseisev haigekassa.

Haigekassa krundile otsustatakse maad juure osta, määrates selleks kr. 2000.—.

Ambulantsi otsustatakse täiendada raviaparatuuriga, määrates selleks kr. 2000.—.

Lavassaare velskriiga ei olda rahul, nõutakse vallandamist. Et rahva arvamist teada saada, otsustatakse Lavassaare tööliste keskel panna toime hääletus, et selgitada, kes on velskri poolt ja kes vastu.

Töökaitse

Sotsiaalministeeriumi koosseisu muudatusi. On nimetatud: sotsiaalministri abideks Lembit Lütts ja Viktor Hion, sotsiaalkindlustuse juhatajaks Peeter Margna, töökaitse- ja sotsiaalkindlustuse osakonna abidirektoriks Johannes Koppel, vanemaks tööinspektoriks (ühtlasi töökaitse juhatajaks) Johannes Põllu puü, 1. jsk. tööinspektoriks Aleksander Kaelas.

Teenijate töölepingu seadus on Sotsiaalministeeriumis koostatud. Teenijate töölepingu seadus hõlmaks kõiki vaimsel alal töötajaid. Praegu puudub teenijate töölepingu seadus, mille alla kuuluksid äride, kontorite ja asutuste teenijad.

Käitisvanemate seadus on Sotsiaalministeeriumis välja töötatud. Eelnõu kohaselt valitakse käitisvanemad käitistes, kus on vähimalt 10 töötajat. Seni valiti käitisvanemad vaid tööstuslikes käitistes, kus oli vähimalt 25 töötajat. Ka on käitisvanemate ülesandeid ja kohustusi suurendatud, samuti ka nende kaitset. Käitisvanemad peavad alatist sidet ametiühingutega.

Töötülide lahendamise seadus tuleb muutmisele. Senised puudused kõrvaldatakse. Töötülisid võivad algatada ametiühingud. Seaduse ulatust laiendatakse.

Lasteabiraha seadus on Sotsiaalministeeriumis uuel kujul välja töötatud. Lasteabiraha seaduse ulatust laiendatakse.

Palgalise puhkeaja seaduse eelnõu on Sotsiaalministeeriumis väljatöötamisel. Seaduse ulatust laiendatakse ja puhkeajaga suurendatakse.

Teenijate töölepingu seadus

võeti Vabariigi Valitsuse poolt vastu ja anti dekreedina. Seaduse alla kuuluvad äri-, kontori-, kantselei- ja asutuste teenijad, teaduse ja kunsti alal töötajad, ajakirjanikud jne.

Seadus hõlmab kõiki töölepingu alusel töötajaid, kes ei kuulu tööliste töölepingu seaduse alla, välja arvatud riigi- ja kohalike omavalitsuste teenijad ning isikud, kel on riigiteenijate kohta kehtimapanud õigused ja kohused, sest nende isikute töölepinguliste vaherkordade normeerimine ei kuulu tööõiguse valdkonda. Samuti on välja jäetud meremehed, kelle töölepingulisi vaherkordi korraldatakse meremeeste seadusega.

Teenijate töölepingu sisu toome järgmises numbris.

Tervishoid

Tuberkuloosi vastu võitlemise küsimustele on pühendatud „Eesti Arsti“ nr. 6 — 1940. a. sisu, mida on 200 lehekülge. Tuberkuloosi vastu võitlemise sihtasutuse tegevuselt annab põhjaliku ülevaate dr. A. Paomees, keda täiendavad dr. S. Lind'i ja dr. F. Lepp'a kirjutused.

4.500.000 töötajat puhkas ja ravis end 1939. a. SSSR'i kuurortides ja sanatooriumides.

2000 operatsioonide õpetatakse 1940. a. SSSR'is. 60 meditsiinikoolis organiseeritakse

4-kuised kursused õdede ettevalmistamiseks, kes astuvad teenistusse operatsiooni- ja sidumispunktidesse.

Kursustele pääsmiseks on nõutav tarviline ettevalmistus. Kursustel õpetatakse 210 tundi kirurgiaalalisi õppeaineid ja praktikat.

Arstiteaduse alal on N. Liidus tehtud suuri uurimusi ja leidusi, nii malaaria, difteeriidi, leetrite j. t. haiguste ravimisel. Kõikjal teadusemaailmas on tähelepanu leidnud N. Liidu teadusemeeste tööd füsioloogia, neurokirurgia, vereülekanndmise jne. alal. Erist tähelepanu on leidnud prof. Filatovi tööd pimedate ravimise alal. Ravivahendite tööstus näitab suurt arengut. Tervishoiu alal töötab pool miljonit õpetatud tööjõudu.

Haavatute ravimisel N. Liidus saavutas N.-Liidu-Soome sõjas N. Liidu arstlik personaal tulemusi, mida ei ole mujal seni saavutatud. 75—85% haavatutest paranes nii, et nad võisid oma väeosadesse tagasi pöörduda.

Tööolud

Töötajate arv suur- ja kesktööstuses oli 1. juulil 1940. a. 66.220, sellest suurtööstuses 56.206 ja kesktööstuses 10.014. Maikuus laienes töömaht 6523 töötaja võrra. Töötundide arv oli suur- ja kesktööstuses aprillikuus 9917, maikuus 10.279.

Palga üldsumma oli aprillis 4.916.000 kr., mais 5.350.000 kr. Tunniteenistus tõusis vähe: mais töötunni kohta keskmiselt, võrreldes eelmise kuuga, suurtööstuses meestel 46,9 s-lt 49,7-ni ja naistel 30,4-lt 31,6-ni. Tunniteenistuse tõus ulatus seega, võrreldes eelmise kuuga, meestel ligi 6% ja naistel ca 4%.

Töötajate arv juuni- ja juulikuus näitas tõusu, andmed selle kohta avaldatakse hiljem. Uute töövoimaluste avaldamisega ja uute töökorraldustega likvideeritakse Eestis tööpuudus, mis oli varem alatiseks nähtuseks.

Tööliste töötasu näitab tõusu.

EHL teateid

Majanduslike raskuste vältimiseks soovib EHLiit haigekassadele:

1) teostada valjemat kontrolli liikmemaksude laekumise üle,

2) teostada valjemat kontrolli haigete üle,

3) jälgida, et tööõnnetusi ei registreeritaks harilike haigustena, vaid kõik töö juures või tööde tagajärjel saadud vigastused, ka väiksemad, registreeritaks õnnetusjuhtumitena, vastavalt kehtivatele seaduse eeskirjadele,

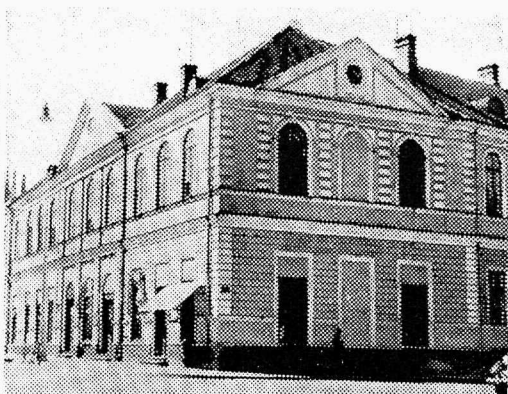
4) arstide tegevuse üle kontrolli teostamiseks panna ametisse usaldusarst,

5) teostada rohtude (arstimate) alal äärmist kokkuhoidu; rohtude hinnad on tunduvalt tõusnud ja tõusevad veelgi, ka on tunda juba rohtudest puudust,

6) kassaosaliste abirahade kärpimisi võimalikult vältida, kärpimisi toimetada vaid juhul, kui see osutub paratamatuks,

7) kassaosalistega pidada alatist sidet ja neid alatasa informeerida haigekassa seisukorrast,

Pärnu tööliskodu uutes ruumides

Pärnu tööliskodu, mis seni asetses Lõuna tän. 2, asus uutesse ja avaramatesse ruumidesse, missugused asetsevad südalinnas, Kalevi tän., majas, kus seni oli endine kaitseliidu Pärnu maleva staap.

8) kassaosalisi üles kutsuda kassa huvide kaitsmiseks,

9) jälgida, et abiõiguslikeks perekonnaliikmeiks arvataks vaid need, kes elavad kassaosalise ülalpidamisel ja kel puudub iseisev sissetulek.

Kindlustusametite tähtsamatest otsustest saadab EHLiit ärakirjad haigekassadele, et oleks ülevaadet seaduse tõlgitsemisest. Kõigi otsuste avaldamine „Töös ja Tervises“ võtab liig palju ruumi. Ka on need otsused loetavad vaid haigekassade otsestele tegelastele ega paku alati huvi kõigile kuukirja lugejatele. Osa otsuseid on analoogilised ja korduvad. Osa kindlustusametite otsustest tuleb arutusele edasikaebe korras Kindlustusnõukogus, kes siis annab seletuse, mille teadmine on seaduse käsitamisel tarviline.

Miimesugust

Enam kõrgeväärtuselisi saadusi vähema jõukulutusega — selles suunas areneb N. Liidu tööstusel. Nagu „Pravda“ kirjutab, elab N. Liidu sotsialistlik tööstus praegu suuri päevi. Stahhaanovlaste töö vabrikuis ja tehaseis kasvab. Miljoneid nõukogude patrioote on asunud otsustavalt töötama enam, paremini, viljakamalt, et kindlustada oma kodumaa sõjalist ja majanduslikku võimsust. Ülesandeks on toota enam igasugu saadusi: metalli ja sütt, masinaid ja naftat, sõjavarustust ja igasuguseid elutarbeid. Ülesandeks on ka töö kvaliteedi tõstmine. Tööviljakus ja töö headus näitab pidevat tõusu. Töölised näitavad teadlikku ja suurt töödistsipliini, mille rikkumine leiab hukkamõistmist kõigepealt töölise eneste poolt.

Töölise olukord Jaapanis on muutunud alatasa halvemaks. Kolmeaastane sõda Hiinaga on raskelt mõjunud Jaapani majandus-elule. Iga sõjapäev maksab Jaapanile 16—17 miljonit jeeni. Sõjavarustuse tagavarad on lõppenud, majanduslik tegevus on rakendatud sõja teenistusse. Enne sõda oli Jaapanis tekstiiltööstus esikohal, alates 1938. a. on esikohal metallitööstus. Väike- ja kesktööstus

on laostunud. Töötute arv näitab tõusu. Naiste ja laste töö on suurenenud, eriti tekstiiltööstuses. Isegi rasketööstuses kasutatakse naiste ja laste tööjõudu, kuna see on odavam.

1939. a. anti seadus, millega keeldi töötasu tõstmine. Elumaksumus näitab tõusu. Töötasu on madal, töötasu ostujõud väike, mis võimaldab vaid kerjuselist elu. Tööpäev on pikenenud: praegu töötab 70% töölisest 11 kuni 12 tundi ja 27% üle 12 ja üle 14 tunni päevas. Kuni 18-aastaste noorte keskmine tööpäev on 11 tundi. Töönädalas on 10—15 tööpäeva. 65% töölisest saab kuni 2 ja ainult 11% — 3 vaba päeva. Osa töölisi ei saa kuus enam kui ühe vaba päeva. On ka neid, kes töötavad ilma puhkepäevadeta.

Töötasu langus, kurnav töö ja alatoitlus on suurendanud haigestumiste, õnnetusjuhtumite ja suremuse arvu.

Tokios on rida käitsi, kus tööliste keskel on tiiskushaigeid kuni 40%. Nendes käitistes asendavad korealased jaapanlasi. Kuid ka korealased vahelduvad — kahe aasta tagant. Korealased ütlevad, et kui töötada neis käitistes üle 2 aasta, siis inimene sureb.

Jaapanis sündis 1937. a. 2.300.000 ja suri 12.10.000 inimest; 1938. a. sündis 1.930.000 ja suri 1.260.000 inimest, sõjas tapetuid ja surnuid arvestamata. Looduslik juurekasv näitab langust.

Tööõnnetuste läbi surnuid ja vigastatuid oli tuhande töölise kohta 1936. a. — 154, 1937. a. — 166, 1938. a. — 172.

Sõjatööstuses sai 30. juunist 1938. a. kuni 30. juunini 1939. a. vigastada 441.487 inimest, mis teeb 23,7% selle tööala töölisest.

Tööõnnetuste peamisteks põhjusteks on: organismi väljakurnamine, vabrikute seadeldiste vananemine ja õnnetuste vältimise abinõude puudumine.

Töölisliikumine on surve all. Kolme sõja-aasta jooksul likvideeriti umbes 200 ametiühingut.

Streike oli 1938. a. 1050, millest osavõtjaid 55.000, 1939. a. esimesel kümnel kuul 955, osavõtjaid 80.000. 1940. a. näitab streigiliikumine tõusu. Rahulolematus töölise keskel kasvab. Olukord muutub raskemaks, rahvas muutub rahutumaks.

Haigekassade päev, mis pidi olema 20. ja 21. juulil Pärnus, on edasi lükatud. Kunas päev toimub, sellest antakse õigeaegselt teada.

Töödistsipliini tõstmiseks Lätis anti seadus kahjurit tegevuse vastu võitlemiseks. Seaduse järgi teostab sabotaaži see, kes hävitab oma või võõra vara ja kahjustab üldsuse huve, kui ka see, kes omavoliliselt ei täida oma kohustusi. Ilma põhjuseta oma töökohast lahkumine on keeldud. Seaduse alla käib ka niisuguste isikute tööst keeldumine, kes nõuavad palgakõrgendust ja ületavad valitsuse poolt kindlaksmääratud norme. Sabotaažiks on ka töölise lubamatu segamine ettevõtete tehnilisse juhatusse.

Kutsekodadest on likvideeritud Tööliskoda, Eraettevõtete Ametnike Koda, Käsitööstuskoda, Õpetajate Koda j. t. Kutsealalisi ülesandeid täidavad ametiühingud, mis nüüd näitavad suurt tõusu, koondades enda ümber töölisi ja teenijaid, kelle huvide kaitseks nad tegutsevad.

Metallitööstus

A.-S. M. SEILER

Pärnus

Tekstiiltööstus

„KODUMAA“

Pärnus

Christian FRÖHLING'i saeveski
ja
1. Pärnu Lina- ja Takuketruse Vabrik

R. STRYCK'i mootoritehas

Pärnus, tel. 1-67

Naela- ja traaditööstus „LÕVI“

Homniku 2, Pärnus, tel. 2-18

Balti Nahavabrik

Oman.: D. Birin & J. Dobruschkes

Pärnus, V.-Sauga 24, tel. 76

Esindus Tallinnas, Estonia p. 15—3, tel. 459-03

Edurikast tööd Pärnu Ühishaigekassale
järgnevatel aastakümnetel ja

TERVITUSI 20. AASTAPÄEVAL

Vändra Ühispank

Vändras

Pärnu Nahatööstus

J. KOLLIST

PÄRNUS, Kuressaare mnt. 11, telef. 1-34

PÄRNU LINNAAPTEEK

H. Adamsoni ja R. Andressoni

apteek ja rohukauplus

„LÕVI“ apteek

prov. J. Falkenberg'i rohukauplus

VANA APTEEK

Riia mnt. 15, Pärnus

ÜLEJÕE APTEEK

Jannseni 9, Pärnus

Hambaarsii tarbeid
Hambaarsfimise materjale
Rekordpriifside vahefust

pakub:

A. Judeikin

Tartus, Poe t. 2, telefon 1.75

A/S. KUNSTVAIGU PRESSTÖÖSTUS

„TAURUS“

Pärnus, Malmö 7

Eriarfiklite valmistamine
fellimisel

valmistab

majapidamistarbeid
jalgraffakäepidemeid
apiteegipurke
kreemifoose
pudelisulgureid (vinkorke)
pesunõõre jne.

Tekstiiltööstus „Pärnu“

J. OLBERG

Brackmanni tän. 35, Pärnus
Telefon 351

Müügiosakond
Vilmsi 11

Valmistab:

*mööbliriidet mitm. mustreis; kohvilaualinu ja salvrätte,
villast kleidiriidet, diivanilaualinu,
siidkleidiriidet, raadiolinu,
šinelje-hommikumantliriidet, linikuid,
õismustrites laudlinu, pea- ja kaelarätte,
šoti mustreis — siid- ja villaseid
kaelasalle j.n.e.*

G. Nuuma karastusjoogid
A. Le Coc'i õlled

Aia 13, **Pärnus**, tel. 2-38

Pärnu Linatööstuse A/S.

Pärnus, Rääma tän. 38, telef. 125.

Soovitab oma tööstuse

***Linast pesuriief
Laudlinu
Salvrätte
Käterätte
Doodilinu
Presente
Madratsi- ja vaferiief
Lõngu, niite, nõöre.***

VABRIKU LAOD PÄRNUS:

Laidoneri tn. 9 ja Tallinna mnt. 11.

Rahvatööde vastuvõtmise kohad igas linnas ja rahvarik-
kamates kohtades üle kogu maa.

Ühispank Pärnu Eesti Laenu-Hoiu Ühisus

Asutatud 1904. a.

Pärnus, Kalevi tn. 28, omas majas

Telef. 3-44 ja 7-80

Toimetab kõiki pangaoperatsioone.